

ΕΤΟΣ 71° • Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2025 • Άρ. 672

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ

- ▶▶ « Ἡ τῶν ἐθνῶν προσδοκία »
- ▶▶ « Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί »
- ▶▶ « Ἦταν φῶτα... »
- ▶▶ « Ὄταν τὸ φιλότιμο ἔγινε ἐνσυναίσθηση »

Περιεχόμενα

❖ Δεύτε ἴδωμεν πιστοί (Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ)	209
❖ Χριστουγεννιάτικοι στρατοκόποι (ΕΛΕΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ)	211
❖ Γιορτὴ τῶν ἀγγέλων (ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΧΙΝΤΖΟΓΛΟΥ-ΑΜΑΣΛΙΔΟΥ)	213
❖ Δόξα Σοι... (ΝΑΥΣΙΚΑ ΙΕΣΣΑΙ ΚΑΣΙΜΑΤΗ)	214
❖ Ἡ τῶν ἔθνῶν προσδοκία (π. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗΣ)	215
❖ Ἦταν φῶτα... (ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ ΚΟΤΤΟΜΑΤΗ-ΣΑΡΑΤΣΙΩΤΟΥ)	217
❖ Ὅμως ἐμεῖς Σὲ περιμένουμε... (ΜΑΡΙΝΑ ΦΡΑΓΚΑΚΗ).....	221
❖ «Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί» (ANNA K. ΚΟΡΝΑΡΟΥ-ΚΑΛΑΜΑΡΑ)	222
❖ Χριστοῦγεννα μὲ τὴν Ποθιάννα (ΓΕΩΡΓΙΑ ΕΜΜ. ΧΑΤΖΗ-ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ)	228
❖ Ἡ Σίβυλλη (ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΝΤΑΡΜΗΣ)	230
❖ Ὅταν τὸ φιλότιμο ἔγινε ἐνσυναίσθηση (ΑΣΗΜΙΝΑ ΚΟΥΚΙΑ)	234
❖ Καταγγελία (ΕΛΕΝΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ-ΤΖΟΥΜΑ)	236
❖ Ἡ προβέντα τῆς νύφης (ΤΑΚΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ)	237
❖ Φάουστ (ΝΙΚΟΣ ΤΣΙΡΩΝΗΣ)	238
❖ Παρέα μὲ τὸν ἑαυτό μου καὶ τὶς σκέψεις μου (ΛΙΤΣΑ ΑΠΑΛΑΚΗ).....	242
❖ Βιβλιοπαρουσίαση. Νίκου Γαλιέτα, Τὸ Συναξάρι τοῦ Μεγάλου Λιμανιοῦ (ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΥ-ΓΕΩΡΓΟΥΛΕΑ).....	243
❖ Πίνακας Περιεχομένων 2025.....	247

Ο ΚΟΣΜΟΣ
ΤΗΣ **ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ**

Ἐκδότρια: «Χριστιανική Ἐνωσις Ἀκτῖνες»,
ὁδός Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα
Τηλ. 210 6428331

Τιμὴ τεύχους 2,5€.

Ἐτήσια Συνδρομὴ: Ἐσωτερικοῦ 15€.

Ἐξωτερικοῦ: 30€.

Κύπρου: 20€.

Κυκλοφορεῖ ἀνά δύο μῆνες
μὲ 40 σελίδες.

- **Διευθυντὴς Σύνταξης:** Γιάννης Κ. Τσέντος,
Θεῖξιόνος 1, 166 74 Γλυφάδα
e-mail ἐπικοινωνίας: tsentos@gmail.com
- **Τόπος ἔκδοσης:** Ἀθήνα
- **Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2025**
- **Δημιουργικὸ - Ἐκτύπωση:** «Λυχνία Α.Ε.»,
Ἀνδραβίδας 7, 136 71 Χαμόμυθο Ἀχαρνῶν,
Τηλ. 210 3410436, www.lyhnia.com

Παρακαλοῦμε, ἀποστέλλετε τὶς συνεργασίες σας στὴ διεύ-
θυνση Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα.

Διατηροῦμε τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύουμε ἢ νὰ συντέ-
μουμε κατὰ τὴν κρίση μας ὅποιοδήποτε χειρόγραφο. Χειρό-
γραφα δημοσιευμένα ἢ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.

Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί

Στὰ μαῦρα καὶ βαθιὰ μεσάνυχτα,
ἡ νύχτα – ἰδέε! ροδοχαράζει!
Γιορτάζουν οἱ οὐρανοὶ τῆς Βηθλεέμ,
βρέχοντας θεῖο φωτοχαλάζι.

Κι ἡ γῆ τὸ πίνει, πίνει λαίμαργα,
γιατὶ ἀπὸ φῶς ἔχει διψάσει.
Πόσες χιλιάδες χρόνια ἐπρόσμενε
τὴν ἅγια αὐτὴ στιγμή νὰ φτάσει!

Πόσες χιλιάδες χρόνια ἐπρόσμενε
τὴν ἄρρητην ἀνατολή Σου,
μέσ' σ' ἀξημέρωτα σκοτάδια τῆς
φωτὸς ποτάμια νὰ κυλήσουν!

Μὲ τὸ γλυκὸ Σου ὄραμα σφάλησαν,
Λόγε, οἱ Πρωτόπληστοὶ τὰ μάτια,
κι οἱ Δοῦλοι Σου ὄλοι κι οἱ Προφῆτες Σου,
ἀπ' τὶς σκηνὲς ὡς τὰ παλιὰτα.

Ἦ Σύ, μεγάλη Ἀναμενόμενη
τοῦ δύστυχου πεσμένου ἀνθρώπου!
Γιὰ Σὲ ψαλλοὶ κι ὠδὲς καὶ σίβυλλες,
γιὰ Σένα οἱ θρῦλοι κάθε τόπου.

Γιὰ Σὲ ὁ Δαβὶδ τὴ λῦρα ἀνάκρουσε,
κι ὁ μεγαλόπνοος Ἡσαΐας,
ποὺ διασκελίζοντας τὰ σύνορα
τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Ἀσίας,

στῆς γῆς τὰ πέρατα τὸ κήρυξε,
πὼς θεῖο Παιδί γιὰ μᾶς ἐδόθη,
π' ὄλοι θὰ βροῦν σ' Αὐτὸ τὴν πλήρωση
οἱ πανανθρώπινοί μας πόθοι.

Τὸν ἐρχομὸ Σου, ὦ! πὼς τὸν πρόσμενε
τοῦ βράχου ὁ τραγικὸς Δεσμώτης,
ὅσο τὰ σπλιάγκνα τ' ὄρνιο ἐσπάραζε
τῆς ἀδαπάντης του νιότης!

Κι ἦρθες! Δὲν ἦρθες μ' ἀστροπέλεκτα
καὶ μὲ βροντὲς καὶ καταιγίδα.
Ἦρθες σὰν αὔρα, σὰν πνοή, σὰν φῶς,
σὰν ὀρθρινὴ δροσοσταλίδα.

Ἦρθες! Μηροστά σου γονατίζουμε
– Μάγοι φτασμένοι ἀπὸ τὰ ξένα,
καὶ ταπεινὰ σὲ χαιρετίζουμε
τὸν Λατρευτὸ μας καὶ τὸν Ἴενα.

Τῆς νοσταλγίας τ' Ἀστέρι τ' ἄγρυπνο
 στὴ Φάτνη Σου μᾶς ἔχει φέρει.
 Κι' ἂν μᾶς ἐράπισε τὰ μάγουλα
 τὸ χειμωνιάτικο ἀγριοκαίρι,

κι ἂν χίλιοι δυὸ στὸ δρόμο βρέθηκαν
 –ξυπνοί!– νὰ μᾶς περιγελάσουν
 καὶ νὰ μᾶς ἴεν πῶς εἶσαι χίμαιρα,
 καὶ τρέλλη τὸ κυνήγημά Σου,

μὰ ἐμεῖς, ὦ θησαυρέ, Σὲ βρήκαμε,
 καὶ τὴ χαρὰ μᾶς διαλαλοῦμε!
 Ἦς εἶσαι Θεὸς ἄυλος κι ἄπιστος;
 ἐμεῖς στὰ χέρια Σὲ κρατοῦμε!

Ἦ Σύ, γλυκιὰ Πραγματικότητα
 ποὺ ψηλαφοῦν τὰ δάχτυλά μας!
 Σὲ ἴεμε –κι ἂς τ' ἀκούσουν οἱ ἄπιστοι–
 Κύριο, Σωτῆρα, Βασιλιά μας.

Ἰησοῦ! Μπροστά Σου γονατίζουμε
 – Μάγοι φτασμένοι ἀπὸ τὰ ξένα,
 καὶ ταπεινὰ σὲ χαιρετίζουμε
 τὸν Λατρευτὸ μᾶς καὶ τὸν Ἔνα.

Σμύρνα καὶ μάλαμα δὲν ἔχουμε,
 μόνο λιβάνι, Ἀγαπημένε.
 Λίγο λιβάνι ἀπάνω στῆς καρδιᾶς
 τὸ μυστικὸ βωμό, ὅπου καΐνε

τῶν πόθων τῶν ἀγνῶν τὰ κάρβουνα
 καὶ τῆς ἰατρείας ἡ ἅγια φλόγα.
 Δέξου τα, ὡς τόσο, καὶ καλόγνωμα
 τὴν προσφορά, Χριστέ μου, εὐλόγα!

Ἦ, δέξου τὴν, Χριστέ, καλόγνωμα.
 Φτωχὴ κι ἂν εἶν' ἡ προσφορά μᾶς,
 πλοῦσια κι ἀμέτρητη κι ἀνείπωτη
 στὴ γέννησή Σου εἶν' ἡ χαρὰ μᾶς.

Ἰησοῦ! Μπροστά Σου γονατίζουμε
 – βοσκοὶ τοῦ λόγγου ποὺ ἀγραυλοῦμε,
 τὴ νύχτα τοῦτη ποὺ μᾶς ἔκαμες
 ἄξιους μὲ ἀγγέλους νὰ μιλοῦμε!

Ἀπόψε νιώθουμε τριγύρω μᾶς
 νὰ φτερουγᾶν ἀβρὰ ἀγγελιοῦδια,
 κι ἡχοῦν στ' αὐτιά μᾶς γλυκοτόνιαστα
 τὰ παναρμόνια τους τραγούδια.

Κύριε, ἠυπήσου μᾶς, φτωχοὺς βοσκοὺς
 ποὺ προσκυνοῦν τὴ γέννησή Σου!
 Δὲ σὲ ξεχάσαμε! – κι ἂς τρέχουμε
 τὸν κίνδυνο νὰ μᾶς μισήσουν.

Ἦς σὲ ξεχνοῦν τοῦ κόσμου οἱ προύχοντες
 Κι οἱ ξακουσμένοι κι οἱ μεγάλοι
 κι ὅσοι ἰατρεύουνε σὰν εἶδωλα
 εἶτε τὰ πλοῦτη εἶτε τὰ κάλλη.

Ἦς σὲ ξεχνοῦν ὅσοι πιστέψανε
 στὴ γνώση τους καὶ στὴ σοφία.
 Ἐμεῖς μακριὰ Σου πῶς θὰ ζήσουμε
 ὦ Λόγε! ὦ Βρέφος! ὦ Μεσσία!;

Ἦ ὅλα κοντὰ Σου ἐμεῖς τὰ βρήκαμε:
 γνώση, ὁμορφιὰ καὶ φῶς καὶ πλοῦτη.
 Ἦ ἄλλο μᾶς καύχημα δὲν ἔχουμε,
 ὄξω ἀπ' τὴν ἅγια Φάτνη ἐτούτη.

Τὸ μυστικὸ μᾶς τόπε ὁ ἄγγελος
 καὶ τὸ φυλᾶμε μὲ καμάρι.
 Στὴ ἰάσπη ἐμεῖς δὲ θὰ τὸ ρίξουμε
 τ' ἀτίμητο μαργαριτάρι.

Τὸ μυστικὸ μᾶς τόπε ὁ ἄγγελος
 ὦ! Ἐλπίδα μᾶς κι Ἀπαντοχὴ μᾶς!
 Μιὰ θεία γέννηση γιορτάζουμε
 στὴ Βηθλεὲμ καὶ στὴν ψυχὴ μᾶς!

Αἰώνια μέσα μᾶς Χριστούγεννα
 κι ἀνθοβολοῦνε κρίνα ὀλάσπρα.
 Κι ἀπ' τῶν ψυχῶν μᾶς τὸ στερέωμα
 σταλάζουν φῶς κι' ἀσῆμι τ' ἄστρα!

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

Χριστουγεννιάτικοι στρατοκόποι

Κοντεύουν Χριστούγεννα. Βάλληκα νὰ συγκεντρώσω χριστουγεννιάτικα ποιήματα (κάποτε οἱ ποιητές μας ἔβγαζαν μὲ τὴν πένα τους συναισθήματα εὐλάβειας). Βρῆκα ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Κρυστάλλη, τοῦ Δροσίνη. Ἐνοίγω καὶ τὸν Βερίτη. Σταματῶ στὴ σελίδα 65, στὸ ποίημα «Ζητώντας τὸ Φῶς».

Ἔνας διαβάτης ρωτᾷει κάποιους ὁδοιπόρους:

*«Κουρασμένοι στρατοκόποι,
στὰ σκοτάδια ποὺ γυρνᾶτε,
σὰν τί νὰ ἔναι ποὺ ζητᾶτε;».*

Καὶ ἡ σκέψη μου πάει στοὺς σύγχρονους «στρατοκόπους», ποὺ πλημμυρίζουν τέτοιες μέρες τοὺς ἔθνικούς καὶ ἐπαρχιακοὺς δρόμους. Ἐγκαταλείπουν τὰ ἀστικά κέντρα (ἀψηφώντας τὸ «μποτιλιάρισμα») καὶ σπεύδουν στὴν ἐπαρχία, στὰ βουνά, στὰ χιονοδρομικὰ κέντρα ἢ ἀκόμη καὶ στὰ νησιά. Τί ζητᾶνε;

Οἱ στρατοκόποι τοῦ Βερίτη ἀπαντοῦν στὴν ἐρώτηση:

*«Τί ζητᾶμε; Φῶς διαβάτη.
Εἶν' ὁ πόθος ὁ βαθύς
κάθε ἀνθρώπινος ψυχῆς».*

Εἶχαν στόχο, εἶχαν σκοπὸ, εἶχαν ἐσωτερικὴ φλόγα καὶ λαχτᾶρα νὰ βροῦν τὸ Φῶς. Σήμερα τὸ Φῶς τὸ ἀντικαθιστοῦμε μὲ πολλὰ φῶτα. Οἱ δρόμοι, οἱ πηλατεῖες, τὰ καταστήματα ἔχουν φωταγωγηθεῖ. Χιλιάδες, ἑκατομμύρια λαμπιόνια, φῶτα καὶ φωτάκια συνθέτουν ἕνα ἑορταστικὸ καὶ πολλὴς φορὲς ὀνειρικὸ περιβάλλον.

Κι οἱ στρατοκόποι τοῦ Βερίτη συναντοῦν πολλὰ φῶτα στὸν δρόμο τους. Μὰ ὅπου κι ἂν πῆγαιναν, διαπίστωναν ὅτι τὰ φῶτα αὐτὰ δὲν ἄγγιζαν τὴν καρδιά τους, δὲν γαλήνευαν τὴν ψυχὴ τους, δὲν τοὺς ἔδιναν χαρά. Κάθε φορὰ, σὲ κάθε μέρος ἀπογουεῦνταν:

*«Μὰ κι ἐδῶ ἡ χαρά, σὰν πρῶτα,
σβήστηκε σὰν λευκαφρός.
Ἦταν φῶτα, χίλια φῶτα,
μὰ δὲν ἦταν τὸ Φῶς».*

Ναί, ὅσο κι ἂν λάμπουν τὰ σύγχρονα φῶτα, δὲν φωτίζουν τὸ σκοτεινὸ μέρος τῆς ψυχῆς. Ἐμεῖς ὅμως δὲν τὸ συνειδητοποιοῦμε καὶ ἐπιμένουμε. Προσπαθοῦμε νὰ ζήσουμε, ὅχι τὰ παραδοσιακὰ ἑλληνικὰ Χριστούγεννα, μὰ κάποια ἄλλα, εὐρωπα-

ἰκοῦ τύπου, μοντέρνα! Τί; Νὰ μὴ ζοῦμε στὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς; Ἐμεῖς εἴμαστε ἐξελιγμένοι ἄνθρωποι. Δὲν ἔχουμε τὰ σκουριασμένα μυαλὰ τῶν προπάπων μας.

**Τί ζητᾶμε, λοιπὸν αὐτὲς τὲς μέρες;
Νὰ γιορτάσουμε Χριστούγεννα
χωρὶς Χριστὸ; Αὐτὸ μοιάζει σὰν
ἕνα κουτὶ δώρου μὲ ὠραῖο περι-
τύλιγμα, ἀλλὰ ὅταν τὸ ἀνοίγουμε,
τὸ κουτὶ εἶναι ἄδειο! Ἔχουμε ἐμεῖς
τὴ λαχτᾶρα, τὴν καλὴ ἀνησυχία νὰ
βροῦμε τὸ Φῶς;**

Καλὴ εἶναι ἡ ἐξέλιξη, νὰ βλέπουμε μπροστὰ καὶ νὰ προοδεύουμε. Αὐτὸ ὅμως δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ φυλάξουμε σὰν θησαυρὸ ὅ,τι καλὸ μᾶς κληροδότησαν οἱ πρόγονοί μας. Ἡ πρόοδος δὲν εἶναι ὁδοστρωτήρας, ποὺ ἰσοπεδώνει καὶ ἀπορρίπτει τὸ σοφὸ παρελθόν. Θὰ γονιμοποιήσουμε τὸ σύγχρονο πνεῦμα μὲ ὅ,τι καλὸ μᾶς χαρίζει ἡ πολυτιμὴ μας παράδοση. Δὲν θὰ ἀφήσουμε τὸ ρεῦμα νὰ μᾶς παρασύρει, σὰν νὰ εἴμαστε ἄβουλλα ὄντα χωρὶς σκέψη καὶ χωρὶς σκοπὸ.

Τί ζητάμε, λοιπόν αυτές τις μέρες; Νά γιορτάσουμε Χριστούγεννα χωρίς Χριστό; Αυτό μοιάζει σαν ένα κουτί δώρου με ωραίο περιτύλιγμα, ἀλλὰ ὅταν τὸ ἀνοίγουμε, τὸ κουτί εἶναι ἄδειο! Ἔχουμε ἐμεῖς τὴ λαχτάρα, τὴν καλὴ ἀνησυχία νὰ βροῦμε τὸ Φῶς;

Οἱ στρατοκόποι τοῦ Βερίτη πῆραν τὴν ἀπάντηση ἀπὸ τὸν διαβάτη:

ἀληθινό, ποὺ συντελέστηκε ἐκεῖ. Ἄν πλησιάσουμε μὲ τὴν καρδιά μας τὸ Σπήλαιο, ἂν νιώσουμε τὴν ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ποὺ μὲ τὴ σάρκωσή Του τίμησε τὴ σάρκα μας καὶ ὕψωσε τὴν ψυχὴ μας ὡς τὰ οὐράνια, θὰ νιώσουμε ποταμὸ συγκίνησης γιὰ τὸ ἀνεκτίμητο δῶρό Του. Τότε θὰ νιώσουμε τὴν ἀνάγκη νὰ Τοῦ προσφέρουμε κι ἐμεῖς κάτι.

Καλὰ εἶναι τὰ ταξίδια. Ὁραῖες οἱ ἐκδρομές. Τὸ νὰ περνᾶμε ὄμορφα εἶναι εὐλογία. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ζήσουμε Χριστούγεννα, ἀξίζει νὰ ταξιδέψουμε νοερὰ πρὸς τὴ Βηθλεέμ. Νὰ σκύψουμε, νὰ σκεφτοῦμε τὸ μυστήριο, τὸ ἀκατανόητο, τὸ ἀνερμήνευτο, μὰ τόσο ἀληθινό, ποὺ συντελέστηκε ἐκεῖ. Ἄν πλησιάσουμε μὲ τὴν καρδιά μας τὸ Σπήλαιο, ἂν νιώσουμε τὴν ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ποὺ μὲ τὴ σάρκωσή Του τίμησε τὴ σάρκα μας καὶ ὕψωσε τὴν ψυχὴ μας ὡς τὰ οὐράνια, θὰ νιώσουμε ποταμὸ συγκίνησης γιὰ τὸ ἀνεκτίμητο δῶρό Του.

*«Κουρασμένοι στρατοκόποι,
ποὺ σὰς εἶδαν τόσοι τόποι,
ποὺ σὰς θόλωσαν τὸ μάτι
καταιγίδα, ἀνεμοζάλη,
δίψα, θλίψη, φόβος, μπόρα,
πᾶρτε καὶ τὸ μονοπάτι
τὸ φτωχὸ ποὺ θὰ σὰς βγάληι
πρὸς τῆς Βηθλεέμ τὴ χώρα!»*

Καλὰ εἶναι τὰ ταξίδια. Ὁραῖες οἱ ἐκδρομές. Τὸ νὰ περνᾶμε ὄμορφα εἶναι εὐλογία. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ζήσουμε Χριστούγεννα, ἀξίζει νὰ ταξιδέψουμε νοερὰ πρὸς τὴ Βηθλεέμ. Νὰ σκύψουμε, νὰ σκεφτοῦμε τὸ μυστήριο, τὸ ἀκατανόητο, τὸ ἀνερμήνευτο, μὰ τόσο

τὴν εὐγνωμοσύνη μας. Τότε ὅλα θὰ τὰ δοῦμε μὲ ἄλλα μάτια, στὶς πραγματικὲς τους διαστάσεις. Οἱ τουριστικοὶ προορισμοὶ δὲν θὰ σκλαβώνουν τὴν καρδιά μας. Τὰ ἀναρίθμητα λαμπιόνια δὲν θὰ θαμπώνουν τὰ μάτια μας. Γιατί ἡ ἀνεκλήλητη χαρὰ Του θὰ ἔχει πλημμυρίσει τὴν καρδιά μας.

Τότε τὰ Χριστούγεννα θὰ γίνουν πραγματικὰ Χριστοῦ – γέννα. Καὶ ἡ γέννα αὐτὴ θὰ εἶναι συγκλονιστικὴ, ἀλλὰ ἀθέατη, γιατί θὰ συντελεστεῖ μυστικὰ καὶ ἀθόρυβα *μέσα μας*.

ΕΛΕΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ

«Γιορτὴ τῶν ἀγγέλων»

Η μαμὰ κατέβαζε τὸ δένδρο μας ἀπ' τὸ πατάρι, μόλις ἔκλειναν τὰ σχολεῖα γιὰ τὶς διακοπὲς τῶν Χριστουγέννων, καὶ κάναμε τότε στὸ σπίτι τὴ δική μας «γιορτὴ τῶν ἀγγέλων».

Τὸ στήριζε στὴ σιδερένια τρίποδη βάση του κι ἄνοιγε προσεκτικὰ τὰ πτυσσόμενα κλαδιά του. Μαζὶ κατέβαζε καὶ τὸ κουτὶ μὲ τὰ στολίδια. Τὸ ἄνοιγε μπροστὰ μας καὶ τὰ μάτια μας ἄστραφταν! Μπάλλες χρωματιστές κι ἄστραφτερές, μὲ γραμμὲς καὶ σχέδια ἀπὸ χρυσαφένια κι ἀσημὶ χρυσόσκονη, μ' ἓναν λεπτὸ γυάλινο λαιμὸ κι ἓνα συρμάτινο τσιγκελάκι μέσα του μπηγμένο. Ἄπ' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ περάσουμε τὴν κορδελίτσα καὶ νὰ τὴ δέσουμε στὸ κλαδί.

Ἦταν ὅλες τόσο εὐθραυστες, ποὺ τὸ νὰ σπάσουν ἦταν κάτι τὸ συνηθισμένο. Φτιαγμένες ἀπὸ λεπτὸ γυαλί, γίνονταν θρύψαλα, ὅταν ἔπεφταν ἀπ' τὸ δένδρο, τὴν ὥρα ποὺ προσπαθοῦσαμε νὰ τὶς κρεμάσουμε, ἢ ἔσπαζαν στὰ χέρια μας, ὅταν δοκιμάζαμε νὰ βάλουμε τὸ τσιγκελάκι στὸν λεπτὸ λαιμὸ τους.

Ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ ἡ κορυφή, τὸ ἴδιο πασπαλισμένη χρυσόσκονη, τὸ ἴδιο εὐαίσθητη.

Τελευταῖα ἔβγαιναν ἀπ' τὸ κουτὶ τὰ ἀγαπημένα μου πουλάκια. Γυάλινα κι αὐτά, κάθονταν πάνω σὲ ντενεκεδένια μανταλάκια καὶ μ' αὐτὰ τὰ στερεώναμε στὰ κλαδιά. Εἶχαν χρώματα ἔξωτικά καὶ γιὰ οὐρὰ ἓνα μάτσο χρωματιστὲς νάϊλον κλωστές, ποὺ εἶχαν κίνηση καὶ ζωντάνια.

Ὅταν τελείωναν τὰ στολίδια, καὶ τελείωναν γρήγορα, ἀφοῦ κάθε χρόνο εἶχαμε καὶ κάποιες ἀπώλειες, σήκωνε ἡ μαμὰ τὸ δένδρο προσεκτικὰ,

σχεδὸν εὐλαβικά, καὶ τὸ 'βαζε πάνω στὸν μπουφέ. Σκέπαζε τὴ βάση του μ' ἓνα λιιλὰ μεταξωτὸ ὕφασμα καὶ τακτοποιοῦσε πάνω του τὴ χάρτινη φάνη, ποὺ ἄνοιγε σὰν βιβλίο καὶ φανέρωνε μπροστὰ μας, μαγικά καὶ μυστήρια, πρόσωπα ἅγια καὶ θεϊκά. Κοιλούσαμε τὸ βλέμμα στὸν μικρὸ Χριστό, στὴν Παναγία, τοὺς βοσκοὺς καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς βάζαμε ἀπ' ἐκείνη τὴ στιγμή στὸν νοῦ καὶ τὰ ὄνειρά μας.

Ἡ μαμὰ κατέβαζε τὸ δένδρο μας ἀπ' τὸ πατάρι, μόλις ἔκλειναν τὰ σχολεῖα γιὰ τὶς διακοπὲς τῶν Χριστουγέννων, καὶ κάναμε τότε στὸ σπίτι τὴ δική μας «γιορτὴ τῶν ἀγγέλων».

Καὶ τότε «ἔπρεπε» νὰ ποῦμε τὰ κάλαντα καὶ ὅλα τὰ χριστουγεννιάτικα τραγούδια ποὺ ξέραμε.

Ὅχι μόνο γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς γιορτῆς μας, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ πηλοῦσαν οἱ μέρες ποὺ θὰ βγαίναμε στοὺς δρόμους καὶ ἔπρεπε νὰ κάνουμε καλὴ προπόνηση, μὴν ξεχάσουμε τὰ λόγια καὶ γίνουμε ρεζίλι...

Δόξα Σοι...

Ώστε λοιπόν,
δὲν εἶν' ὁ κόσμος νύχτα πηχτὴ
κι ἀτέλειωτα ἀσέληνη;
Δὲν εἶναι πικραμὸς
καὶ βρόχος κι ἐκμηδένιση;
Ἐπάρχει Φῶς;
Βλέπω καλὰ, ὑπάρχει Φῶς;
Μὴν εἶναι πλάνη μου,
ἀπάτη καὶ ξεγέλιασμα;
Μὴ δόλιος καὶ παραίσθησις;
Ὅχι... ὄχι... ξεχωρίζω Φῶς!
Αἰσθάνομαι Φῶς!
Ἐναπνέω Φῶς!

Τὰ τσακισμένα πόδια μου
στυλώνουν.
Ἐδέξια βηματίζω
-πρῶτα βήματα-
σ' ἕναν καινούργιο δρόμο.
«... Ὁδὸς ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωή...»

Μοιάζει, τὸ κάτι ἀπίστευτο.
Εἶν' ἕνα θάμα!
Ἐστράφτουνε στὸ διάβα μου
πολύφωτες λυχνίες...
Μακριὰ κλωνάρια, λυγερὰ,
μπουμπουκιασμένα,
ρόζ, κρεμεζί, μαβιὰ
καὶ φούξια καὶ λευκά,
γίνοντ' ἀψίδες καὶ περνῶ
σὰν αὐτοκράτορας!
Κι ὀλόγουρά μου χύνονται
μόσκοι ἀπὸ дуόσμοις,
μέντες καὶ βασιλικά...

ὦ, τί πολλὺς ἀγέρας
μοσκομύριστος,
ὄρμηξ στὸ στήθος τὸ μαραζωμένο!
Τί κεληρύσματα ὑδάτων
ἀχοιλογοῦν στὰ σπλάχνα μου.
Ποῦ βρέθηκαν τόσα πουλιὰ
στὰ ἐρημοτόπια τοῦ μυαλοῦ μου;
Μέσ' στὴν καρδιά μου ἄλλα πουλιὰ,
πουλιὰ καὶ κελαδῆματα...

Ποῦ πῆγε ἡ πείνα,
ἡ δίψα καὶ ἡ γύμνια μου;
Ποιὸς μοῦ φορᾷ
τὰ πορφυροβαμμένα;
Ποιὰς μὲ ταΐζει
μοσκοστάφυλα
καὶ στάρينو ψωμί;
Τί λιάδια ἀπ' ἀγιοκάντηλα
γλυκαίνουν τὶς πληγές μου;

Ἐραῖος εἶν' ὁ κόσμος
καὶ δὲν τό ἔξερα λοιπόν!
Ἐχει Ἐγάπη καὶ Εἰρήνη
κι Εὐφροσύνη.
Ἐχει Θεό, αὐτὸς ὁ κόσμος!

Συναπαντήθηκα μαζί Του
μπροστὰ σ' ἕνα παχνί.
Θεὸς-βρέφος-...
Θεὸς ἐλλείους
καὶ οἰκτιρμῶν ἀσύνορων.
Δὲν ἔστερξε νὰ σβῆσω
μέσ' στὴν ἔνδεια...

ὦ, τί χρυσάφια
ἀναδίνει ἡ φάτνη Σου!...
Σὺ ξεπληρώνεις τὶς ὀφειλές μου
-φορτίο ἀσῆκωτο-
Κι εἶναι, ποῦ μόλις ἔμαθα,
τῆς ὑπαρξῆς μου τὸ γιατί.

Πῶς νὰ Σε ὀνομάσω
Ἐκατάληπτε;
Α καὶ Ω τῆς ζωῆς...
Ἐἤλιε μου ἀβασίλειυτε
κι ἀξόδευτε Θεσαυρέ...
Εὐλόγημένε καὶ Μοναδικέ!
Δέξου, ἀλλαγαγμὸ χαρᾶς,
τὸν ὕμνο μου:
Δόξα Σοι τῷ δεῖξαντι τὸ φῶς
Δόξα Σοι τῷ δεῖξαντι τὸ φῶς
Δόξα Σοι τῷ δεῖξαντι τὸ φῶς...

ΝΑΥΣΙΚΑ ΙΕΣΣΑΙ ΚΑΣΙΜΑΤΗ

Ἡ τῶν ἐθνῶν προσδοκία

« Ἔρχων ἐξ Ἰουδα ἐξέλιπεν ἤδη· ᾧ γὰρ ἀπέκειτο, καθὼς προέγραπται, ἡ τῶν ἐθνῶν προσδοκία, Ἰησοῦς Χριστὸς ἐλήλυθε, καὶ Σπηλαίῳ τίκτεται, δι' ἅκραν ἀγαθότητα» (ᾠδὴ α' προεορτίου κανόνος Χριστουγέννων) (Ὁ ἡγεμόνας ποῦ προερχόταν ἀπὸ τῆ φυλῆ Ἰουδα ἤδη ἔφυγε. Διότι ἐκεῖ ἀπὸ ὅπου βρισκόταν κοιμισμένος, ὅπως εἶχε προφητευεῖ, δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ποῦ ἦταν ἡ προσδοκία ὄλων τῶν ἐθνῶν ἔφτασε καὶ γεννιέται σὲ Σπήλαιο, λόγῳ τῆς ἄπειρης ἀγάπης Του).

Πρόκειται γιὰ ἐξαίσιο προεόρτιο χριστουγεννιάτικο ὕμνο, ποῦ τονίζει γιὰ μία ἀκόμη φορὰ τὸν ἐρχομὸ στὸν κόσμον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ μὲ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς παρουσίας Του, τὴν ἄκρα ταπείνωση καὶ τὴν ἄπειρη ἀγάπη Του. Ἡ «ἄκρα ἀγαθότητα» τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὸ ποιητικὸ αἷτιο τῆς μυστήριας φανέρωσής Του στὴ γῆ, ἀκατανόητης κατὰ πάντα στὴν ἀνθρώπινη πεσμένη στὴν ἁμαρτία λογικὴ, ἀλλὰ ἐξίσου καὶ ἡ ἄκρα ταπείνωσή Του ἀδυνατεῖ νὰ χωρέσει σ' ἓναν νοῦ ποῦ κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν πλήρη λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἁμαρτίας αὐτῆς. Διότι «*τί ταπεινότερον τοῦ σπηλαίου ἢ τί εὐτελέστερον τῶν σπαργάνων;*», κατὰ τὸν ποιητὴ ποῦ προσπαθεῖ ἐν πίστει νὰ περιγράψει τὸ μέγα μυστήριον τῆς πίστεως – «*ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον: Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί*».

Καὶ τὸ μυστήριον αὐτό, τὸ κρυμμένο ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους, ἦδη εἶχε ἀρχίσει νὰ προφητεύεται ἀπὸ αἰῶνων ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἁγίους προφῆτες τῆς Παλαιᾶς

Διαθήκης, μὲ τρόπο ὅμως τόσο συνεσκιασμένο, ὥστε ἔπρεπε πρῶτα νὰ ἐκπληρωθεῖ, νὰ γίνῃ ἄνθρωπος τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ κατανοηθεῖ μὲ τὸν ὀρθὸ τρόπο. Καὶ νὰ ποῦ στὸν παραπάνω ὕμνο βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μία τέτοια προφητεία, ποῦ εἶχε ἐξαγγελθεῖ ἤδη ἀπὸ τὸ πρῶτο βιβλίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὴ *Γένεση*. Ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ, εὐρισκόμενος στὸ τέλος τῆς ζωῆς του, καλεῖ τοὺς υἱοὺς του, γιὰ νὰ τοὺς πεῖ τὰ τελευταῖα του λόγια. Κι ἀναφερόμενος προφητικὰ στὸν καθένα ἀπὸ αὐτοὺς, φτάνει καὶ στὸν υἱὸ του Ἰούδα, ἀπὸ τὸν ὁποῖο θὰ προερχόταν ὡς ἄνθρωπος ὁ Μεσσίας, ὁ Λυτρωτὴς, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. «Ἐσένα, Ἰούδα, θὰ σὲ ἐγκωμιάζω οἱ ἀδελφοί σου», τοῦ λέει. «Ἡ δύναμή σου θὰ ἐξουσιάζει καὶ τοὺς ἐχθροὺς σου, θὰ σὲ προσκυνήσουν τοῦ πατέρα σου οἱ γιοί. Λιονταρόπουλο εἶναι ὁ Ἰούδας. Γιέ μου, μὲ ἀρπαγὲς μεγάλωσες. Ξάπλωσε καὶ κοιμήθηκε σὰν τὸ λιοντάρει καὶ σὰν τὸ λιοντα-

«Ἄκρα ἀγαθότητα» τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὸ ποιητικὸ αἷτιο τῆς μυστήριας φανέρωσής Του στὴ γῆ, ἀκατανόητης κατὰ πάντα στὴν ἀνθρώπινη πεσμένη στὴν ἁμαρτία λογικὴ, ἀλλὰ ἐξίσου καὶ ἡ ἄκρα ταπείνωσή Του ἀδυνατεῖ νὰ χωρέσει σ' ἓναν νοῦ ποῦ κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν πλήρη λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἁμαρτίας αὐτῆς. Διότι «*τί ταπεινότερον τοῦ σπηλαίου ἢ τί εὐτελέστερον τῶν σπαργάνων;*», κατὰ τὸν ποιητὴ ποῦ προσπαθεῖ ἐν πίστει νὰ περιγράψει τὸ μέγα μυστήριον τῆς πίστεως – «*ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον: Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί*».

ρόπουλο· νὰ τὸν ξυπνήσει ποῖος τοῖμα; Ποτὲ ὁ Ἰούδας τὴν ἐξουσία δὲν θὰ χάσει, οὔτε τὸ σκῆπτρο τοῦ ἀρχηγοῦ μέσ’ ἀπ’ τὰ πόδια του, ὡς ὅτου ἔρθει “ἄρχοντας”, σ’ αὐτὸν ποῦ οἱ Ἰσραεῖτες θὰ ὑπακούσουν» (Γέν. 49, 8-10).

Κι ἀκριβῶς στὰ λόγια αὐτὰ ἡ Ἐκκλησία μας διὰ τῶν Πατέρων τῆς εἶδε τὴν προφητεία περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ. «*Ἀναπεσῶν ἐκοιμήθη ὡς ῥέων καὶ ὡς σκύμνος. Τίς ἐγερεῖ αὐτόν;*». Κι ἀποτύπωσε τὴν προφητεία μὲ τὸν χρωστῆρα τῶν ζωγράφων στὴ γνωστότατη εἰκόνα του «Ἀναπεσόντος». «Ὁ Ἀναπεσὼν Χριστὸς ἦ ἀπλῶς ὁ Ἀναπεσὼν εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς παραδοσιακοὺς

Σαββάτου: “*Ἀναπεσῶν κεκοίμησαι ὡς ῥέων, τίς ἐγερεῖ σε, βασιλεῦ; Ἀλλ’ ἀνάστηθι αὐτεξουσίως ὁ δόξας ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἐκουσίως*”».

Κι ἡ προφητεία λοιπὸν αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεση στὴν ὁποία στηρίζεται ὁ ἅγιος ὑμνογράφος στὸν παραπάνω ὕμνο, γιὰ νὰ προβεῖ ὁμοίως στὴ συνέχεια σὲ μιὰ μεγαλειώδη καὶ ἐξαιτίας πνοῆς ποιητικὴ σύλληψη: «ξεκρεμάει» ἀπὸ τὸ κάδρο τῆς εἰκόνας τὸν Ἀναπεσόντα νεαρὸ Ἰησοῦ, γιὰ νὰ πεῖ ὅτι τελικῶς «ἔφυγε», ἐγκατέλειψε τὴ θέση τοῦ ἀναμενόμενου Λυτρωτῆ καὶ βρέθηκε στὸ σπήλαιο τῆς Βηθλέεμ – ὁ «Ἀναπεσὼν» εἶναι πιά ὁ σπαργανωμένος βασιλεῦς, ὁ ἡγεμόνας Ἰούδα.

**Ἀκριβῶς στὰ λόγια αὐτὰ ἡ Ἐκκλησία μας διὰ τῶν Πατέρων τῆς εἶδε τὴν προφητεία περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ.
«*Ἀναπεσῶν ἐκοιμήθη ὡς ῥέων καὶ ὡς σκύμνος. Τίς ἐγερεῖ αὐτόν;*».
Κι ἀποτύπωσε τὴν προφητεία μὲ τὸν χρωστῆρα τῶν ζωγράφων
στὴ γνωστότατη εἰκόνα του «Ἀναπεσόντος».**

τύπους ἀπεικονίσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σὲ νεαρὴ ἡλικία. Ἀπεικονίζει τὸν μικρὸ Ἰησοῦ νὰ κοιμᾶται, ἔχοντας στηρίξει τὸ κεφάλι του στὸ δεξί του χέρι, ἀφήνοντας τὸ ἀριστερὸ νὰ ἀκουμπᾶ κάτω, κατὰ μῆκος τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ. Στὸ ἐπάνω μέρος τῆς εἰκόνας εἶναι ζωγραφισμένοι “σεβίζοντες ἄγγελοι”, ἐνῶ δίπλα στὸν Ἰησοῦ ἡ Θεοτόκος τείνει νὰ σκεπάσει στοργικὰ τὸ “παιδίον”... Σὲ κάποιες περιπτώσεις ὁ Ἰησοῦς ἀπεικονίζεται νὰ κοιμᾶται μὲ ἀνοικτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς. Αὐτὸ εἶναι πιθανῶς ἐπηρεασμένο ἀπὸ τὴν ὑμνολογία τοῦ Μεγάλου

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη τελείωσε, ἡ Καινὴ ἀνέτειλε, ἡ προφητεία ἐκπληρώθηκε, τὸ λιοντάρι μὲ ὄλη τὴν ἐξουσία του ἄρχισε νὰ βρυχᾶται – ἡ προσδοκία ἔγινε πραγματικότητα κι «ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ πλημύρισε τὰ πάντα στὴ δημιουργία». «*Ἴνα σου τῆς δόξης τὰ πάντα πληρώσης, κλίνας ἐρήλυθας τοὺς οὐρανοὺς ἕως γῆς*» (“Ἐκλίνες τοὺς οὐρανοὺς κι ἤρθες στὴ γῆ, προκειμένου νὰ γεμίσεις τὰ πάντα ἀπὸ τὴ δόξα σου). «*Χαίρετε Ἰσραεῖτες καὶ ἀγαλλιάσθε*».

π. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗΣ

Ήταν φῶτα, χίλια φῶτα μὰ δὲν ἦτανε τὸ Φῶς!...

(Γ. Βερίτης)

Αὐτοὶ οἱ σίχοι τοῦ ἀγαπημένου μας ποιητῆ Γ. Βερίτη (Ἀλέξανδρου Γκιάλλα), ἀπ' τὸ ὑπέροχο ποίημά του «Ζητώντας τὸ Φῶς», ἔρχονται στὴ σκέψη μου κάθε χρόνο, ὅταν, ἀπὸ τὶς ἀρχὲς Νοεμβρίου ἢ καὶ ἐνωρίτερα, βλέπω τὸν χριστουγεννιάτικο στολισμὸ τῶν καταστημάτων! Μία ἀκόμη καινοτομία τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας μας! Πρόσκληση-πρόκληση γιὰ χριστουγεννιάτικες ἀγορὲς!...

Ἀτμόσφαιρα ἑορταστική, πρὶν ἀκόμα ἀρχίσει ἐπίσημα ἡ προπαρασκευαστικὴ περίοδος τοῦ Σαρανταπυρῆ, ποὺ ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία ἔχει θεσπίσει, ὥστε νὰ προετοιμαστοῦμε πνευματικὰ γιὰ τὸ κοσμοσωτήριο γεγονός τῆς Θείας Γέννησης.

Στολίδια ῥοιπὸν παντοῦ!... Φωτάκια ποὺ ἀναβοσβήνουν ρυθμικά!... Στὰ ἐποχιακὰ μαγαζιά, στοὺς ἐμπορικοὺς δρόμους μὲ τὶς φανταχτερὲς βιτρίνες τῶν καταστημάτων τους, στὶς μεγάλες λεωφόρους, μὰ καὶ στοὺς συνοικιακοὺς δρόμους, στὶς ἐπαρχιακὲς πόλεις, ἀκόμα καὶ στὰ χωριά, ὁ χριστουγεννιάτικος στολισμὸς ἐντυπωσιάζει! Βέβαια, σὲ ὅλους μας ἀρέσει ἡ ἑορταστικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, ἰδιαίτερα ὅμως ἐνθουσιάζει τὰ παιδιὰ μας.

Ὅταν ὅμως περάσουν οἱ γιορτὲς, ἀφήνουν (στοὺς περισσότερους, δυστυχῶς) ἓνα ἀνικανοποίητο, μιὰ ἐσωτερικὴ κενότητα, ἓνα παράπονο βουβό, ἐσωτερικό, σὰν κάτι νὰ τοὺς λείπει, σὰν

κάτι ἄλλο νὰ περίμεναν... Καὶ τὸ λυπηρὸ εἶναι πὼς αὐτὸ τὸ μελαγχολικὸ συναίσθημα τὸ νιώθουν νέοι καὶ παιδιὰ!...

Τώρα ποὺ ἀναφέρθηκα στὰ παιδιὰ, συνειρμικά ἦρθε στὸν νοῦ μου μιὰ ἐμπειρία μου ἀπὸ τὴν παρακολούθηση χριστουγεννιάτικης γιορτῆς σὲ Νηπιαγωγεῖο, πρὶν λίγα χρόνια. Θὰ ἤθελα νὰ τὴ μοιραστώ μαζί σας.

Στολίδια ῥοιπὸν παντοῦ!... Φωτάκια ποὺ ἀναβοσβήνουν ρυθμικά!... Στὰ ἐποχιακὰ μαγαζιά, στοὺς ἐμπορικοὺς δρόμους μὲ τὶς φανταχτερὲς βιτρίνες τῶν καταστημάτων τους, στὶς μεγάλες λεωφόρους, μὰ καὶ στοὺς συνοικιακοὺς δρόμους, στὶς ἐπαρχιακὲς πόλεις, ἀκόμα καὶ στὰ χωριά, ὁ χριστουγεννιάτικος στολισμὸς ἐντυπωσιάζει! Βέβαια, σὲ ὅλους μας ἀρέσει ἡ ἑορταστικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, ἰδιαίτερα ὅμως ἐνθουσιάζει τὰ παιδιὰ μας. Ὅταν ὅμως περάσουν οἱ γιορτὲς, ἀφήνουν (στοὺς περισσότερους, δυστυχῶς) ἓνα ἀνικανοποίητο, μιὰ ἐσωτερικὴ κενότητα, ἓνα παράπονο βουβό, ἐσωτερικό, σὰν κάτι νὰ τοὺς λείπει, σὰν κάτι ἄλλο νὰ περίμεναν...

Κεντρικό θέμα του μικρού θεατρικού που παρουσίασαν τα παιδάκια ήταν: «'Ο Άν Βασίλης που έχασε τον σάκο με τα παιχνίδια!»! Με τη συνοδεία χαρούμενης μουσικής, ταρανδάκια, ξωτικά και νεράιδες έκαναν διάφορα χορευτικά νούμερα, καθώς έψαχναν να τον βρουν. Όμοιολογούμενος ήταν πολύ χαριτωμένα τα παιδάκια, καί, σίγουρα,

– “Όλα όμορφα και έντυπωσιακά ήταν απόψε! Συγχαρητήρια σε όλες σας! Θα μου επιτρέψετε όμως να επισημάνω μια παράλειψή σας. Άπουσίαζε το τιμώμενο Πρόσωπο των Χριστουγέννων! 'Ο Χριστός! Δεν άκουστηκε τίποτα για τη Γέννησή Του! Τα Χριστούγεννα είναι Χριστού Γέννα! Αυτό το χαρούμενο μήνυμα είναι που πρέπει να μπει στις άθωες ψυχοϋλές των παιδιών!

Και η απάντησή της ήταν περίπου αυτή:

– Μά, είναι μικρά τα παιδιά... Δεν καταλαβαίνουν απ' αυτά... Ένω κάτι παραμυθένιο τα χαροποιεί!...

Καληνύχτισα, ευχόμενη «Καλά Χριστούγεννα», και έφυγα σκεπτική!...

Να ποῦ όφείλεται τὸ ἀνικανοποίητο καὶ ἡ μελαγχολία ποὺ κατακλύζει τὶς ψυχὲς ἐκείνων ποὺ ἀλλοῦ ἀναζητοῦν τὴ χαρὰ τῶν Χριστουγέννων... Περιπλανιοῦνται οἱ ἄνθρωποι σὲ ἐφήμερες χαρὲς, ἐντυπωσιακὲς γιορτὲς, ἀκριβὸ ντύσιμο, στὸν πλοῦτο, στὴ δύναμη ἐξουσίας, σὲ «ψεύτικα φῶτα».

Περιπλανιοῦνται οἱ ψυχὲς σήμερα, σὰν τοὺς «*νυκτωμένους στρατοκόπους*» τοῦ ποιήματος τοῦ Βερίτη ποὺ προανέφερα, ἀναζητῶντας τὸ Φῶς, ποῦ... «*εἶν' ὁ πόθος ὁ βαθὺς κάθε ἀνθρώπινος ψυχῆς*»... Γύριζαν ἐκείνοι «*οἱ νυκτωμένοι στρατοκόποι*» ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, ἀπὸ τὴν ἀρχαία Βαβυλῶνα (τότε ποὺ μεσουρανοῦσε ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δύναμή της), ὡς τὴν κοσμοκράτειρα Ρώμη, καὶ ἀπὸ τὸ Θιβῆτ καὶ τὴν Κίνα μὲ τοὺς ἀρχαιότερους πολιτισμούς, ὡς τὸν Ὀλυμπο μὲ τὰ ἀστραπόβροντα τοῦ Δία καὶ τὴν αἴγλη τῶν ψεύτικων θεῶν του. Μία ἦταν ἡ διαπίστωσή τους: ὅτι εἶδαν πολλὰ «*φῶτα, χίλια φῶτα, μὰ δὲν ἦτανε το Φῶς*»!

Να ποῦ όφείλεται τὸ ἀνικανοποίητο καὶ ἡ μελαγχολία ποὺ κατακλύζει τὶς ψυχὲς ἐκείνων ποὺ ἀλλοῦ ἀναζητοῦν τὴ χαρὰ τῶν Χριστουγέννων... Περιπλανιοῦνται οἱ ἄνθρωποι σὲ ἐφήμερες χαρὲς, ἐντυπωσιακὲς γιορτὲς, ἀκριβὸ ντύσιμο, στὸν πλοῦτο, στὴ δύναμη ἐξουσίας, σὲ «ψεύτικα φῶτα».

οἱ δασκάλες θὰ εἶχαν κοπιάσει πολὺ, γιὰ νὰ συντονίσουν τὴ μικρὴ ἀλλὰ ἀπαιτητικὴ παράσταση. Ἀκολούθησαν τραγούδια καὶ κάλαντα (κάποια στὰ Ἀγγλικά), μὲ καμμία ἀναφορὰ ὅμως στὴ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ!

“Όταν στὸ τέλος ἔδωσα τὰ συγχαρητήριά μου στὴ Διευθύντρια γιὰ τὸν κόπο ποὺ ὅλες οἱ δασκάλες κατέβαλαν γιὰ τὴν παρουσίαση τῆς γιορτῆς, τῆς εἶπα εὐγενικά:

Αὐτὸ τὸ Φῶς τὸ Ἀληθινὸ ὅλοι μας τὸ ζητᾶμε, γιὰ νὰ μᾶς φωτίζει καὶ νὰ μᾶς ἐμπνέει, νὰ μᾶς γεμίζει χαρὰ, αἰσιοδοξία καὶ ἀληθινὴ εὐτυχία. Ἡ ἀναζήτησή τῆς εὐτυχίας, ἀλλήλωσε, εἶναι ἔμφυτη δίψα τῆς ψυχῆς, ἔστω καὶ ἂν δὲν ξέρει ποῦ νὰ τὴν βρεῖ...

Ζοῦμε στὴν ἐποχὴ τῆς ἐλεύθερης διακίνησης ἰδεῶν, κυρίως μὲ τὴ συμβολὴ τῶν Μ.Μ.Ε. καὶ τῶν Μέσων Κοινωνικῆς Δικτύωσης. Στὴν ἐποχὴ ποὺ

παγκοσμίως παρατηρείται ό συγκρητισμός (ανάμειξη στοιχείων πολιτιστικών, θρησκευτικών, ιδεολογικών). Ένα φαινόμενο εξαιρετικά επικίνδυνο, στην περίπτωση που άποπροσανατολίζει και χειραγωγεί τους ανθρώπους, και κυρίως τους νέους μας... Ένα φαινόμενο πού, δυστυχώς, πλήττει και την Ελλάδα μας, τον πολιτισμό, τή ηθική, τή ξθιμά μας και τις χριστιανικές μας παραδόσεις.

Κάποτε τή παιδιά, κρατώντας τή τριγωνάκια τους και ένα αυτοσχέδιο καρναβάλι με ελληνική σημαία, γύριζαν χαρούμενα, άφοβα και άνεμελα τις γειτονιές, ψάλλοντας τή παραδοσιακά κάλαντα και προαναγγέλλοντας «Χριστού τή Θεία Γέννηση...». Σήμερα όλο αυτό αντικαταστάθηκε (έκτος έλαχίστων εξαιρέσεων) με παιδιά πού, φορώντας τή άσπείο σκουφάκι του ξενόφερτου Άν Βασίλη ή -τὸ χειρότερο- φορώντας κερατάκια τάρανδων(!),

Οί διαπιστώσεις μου αυτές μου φέρνουν πάλη στον νοῦ τους «*νυχτωμένους στρατοκόπους*» του Βερίτη. Αυτοί στον δρόμο τους, στην περιπλάνησή τους, ζητούσαν τὸ Φῶς (με κεφαλαίο Φ). Έπομένως, ζητούσαν κάτι πάνω από τή γήινα, τή υλική, τή εφήμερα. Ζητούσαν τὸ Φῶς ὡς μόνιμη και πραγματική αξία!... Ζητούσαν τὸν Χριστό! Αυτὸν πού εἶπε: «*Εγὼ εἶμι τὸ Φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ᾽ ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς*»! (ΐω., ν΄ 12) Αυτὸν ἀναζητούσαν, χωρίς νὰ Τὸν ξέρουν! Έτσι και πολλοὶ συνάνθρωποι μας, περιπλανώμενοι και παραπαίοντες ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἀναζητοῦν τή χαρά, τήν ἀληθινή εὐτυχία, τήν ἀνιδιοτελή φιλία, τή γνήσια και ἀνόθευτη ἀγάπη, και δὲν ξέρουν πού νὰ τήν βροῦν. Στήν οὐσία ἀναζητοῦν τὸ Χριστό, πού σ΄ Ἐκεῖνον ὑπάρχει τὸ πλήρωμα τῆς χαρᾶς και ἡ τέλεια ἀγάπη.

Παρ' ὅλα αυτά ὅμως, οί ψυχές ἀναζητοῦν τήν ἀληθινή χαρὰ τῶν Χριστουγέννων και γενικά τῶν ἑορτῶν. Ἀντιλαμβάνονται πὼς αὐτὴ ἡ χαρὰ πού τους προσφέρει ὁ σύγχρονος τρόπος ἑορτασμοῦ, με τή στολίδια, τή φωτὰ, τή χλιδή, εἶναι κίβδηλος, παραπλανητικός, ἀνούσιος.

Ἄναζητοῦν τή χαρά, ἀλλὰ πού θὰ τήν βροῦν; Ξέρουν; ΐσως και νὰ ξέρουν, ἀλλὰ νὰ θεωροῦν ξεπερασμένες τις ἑλληνοχριστιανικές παραδόσεις. Νὰ τις θεωροῦν ὁμορφα τοπικά ἔθιμα και... μέχρι ἐκεῖ... Μπορεῖ ὅμως και νὰ ἀγνοοῦν τὸ πού και πὼς θὰ βροῦν τὸ Ἄληθινὸ Φῶς, τήν Πηγὴ τοῦ Ἄληθινοῦ Φωτός, τῆς χαρᾶς τῆς ἀναφαίρετης...

ψηλίζον κάποια κάλαντα, συνήθως εὐρωπαϊκῆς προέλευσης, προστατευόμενα πάντοτε ἀπὸ κάποιο γονέα τους (δικαιοιογημένα, βέβαια, γιατί ὁ κίνδυνος ἐμφωλεύει παντού)... Πόσο ἄλλαξαν οί καιροί!...

Παρ' ὅλα αυτά ὅμως, οί ψυχές ἀναζητοῦν τήν ἀληθινή χαρὰ τῶν Χριστουγέννων και γενικά τῶν ἑορτῶν. Ἀντιλαμβάνονται πὼς αὐτὴ ἡ χαρὰ πού τους προσφέρει ὁ σύγχρονος τρόπος ἑορτασμοῦ, με τή στολίδια, τή φωτὰ, τή χλιδή, εἶναι κίβδηλος, παραπλανητικός, ἀνούσιος. Ἄναζητοῦν τή χαρά, ἀλλὰ πού θὰ τήν βροῦν; Ξέρουν;

ΐσως και νὰ ξέρουν, ἀλλὰ νὰ θεωροῦν ξεπερασμένες τις ἑλληνοχριστιανικές παραδόσεις. Νὰ τις θεωροῦν ὁμορφα τοπικά ἔθιμα και... μέχρι ἐκεῖ... Μπορεῖ ὅμως και νὰ ἀγνοοῦν τὸ πού και πὼς θὰ βροῦν τὸ Ἄληθινὸ Φῶς, τήν Πηγὴ τοῦ Ἄληθινοῦ Φωτός, τῆς χαρᾶς τῆς ἀναφαίρετης...

Οί «*στρατοκόποι*» ὅμως τοῦ ποιήματος στάθηκαν τυχεροί! Συνάντησαν ἕναν «*πονόψυχο διαβάτη*» και τοῦ ἐξέφρασαν τὸν πόθο και τὸν στόχο τῆς ἀναζητήσῆς τους:

«- Ἄχ! πονόψυχε διαβάτη,
πὲς ἐσύ, ποιὸ μονοπάτι,
θὰ μᾶς φέρει πρὸς τὸ Φῶς;»

Και ἡ ἀπάντηση τοῦ διαβάτη; Ἄξίζει νὰ τή δοῦμε, ὅπως τή γράφει ὁ Ποιητής:

«- *Κουρασμένοι στρατοκόποι,
πού ὄσ εἶδαν τόσοι τόποι,
πού ὄσ θόλωσαν τὸ μάτι
καταιγίδα, ἀνεμοζάλη,
δίψα, θλίψη, φόβος, μπόρα,
πάρτε και τὸ μονοπάτι
τὸ φτωχό, πού θὰ ὄσ βγάλη
πρὸς τῆς Βηθλεὲμ τή χώρα.*

Ἄν ἐμεῖς ἔχουμε βρεῖ το Φῶς, ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη Ἐκείνου πού «ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ», πόσο θὰ πρέπει νὰ Τὸν εὐχαριστοῦμε καὶ νὰ Τὸν δοξάζουμε ἀκατάπαυστα γιὰ τὸ ἔλεός Του καὶ γιὰ τὴν ἀνεκτίμητη δωρεά Του! Ἄς Τὸν ἀκολουθοῦμε, «ταπεινούμενοι», ὅπως Ἐκεῖνος, γιὰ νὰ ἡουζομάστε στὸ φῶς τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του! Νὰ γευόμαστε καὶ νὰ βιώνουμε το Φῶς τὸ Ἀληθινὸ τῆς Πεντηκοστῆς! Ἀλλὰ ἀρκεῖ μόνο αὐτὸ ἄραγε; Οἱ «*νυκτωμένοι-κουρασμένοι στρατοκόποι*» πού περνοῦν δίπλα μας, πού ζοῦν ἀνάμεσά μας, τί θὰ γίνουν; Ποῦ θὰ πᾶνε, «*ζητώντας το Φῶς*»;

*Εἶν' τὸ ἴδιο τὸ στρατὶ
τὸ ματόβρεχτο πού φτάνει
στὸ μαρτυρικὸ στεφάνι
κί ὡς τὸ Γολγοθᾶ κρατεῖ.
Ἀκλουθᾶτέ το, ἀκλουθᾶτε:
Ἀπ' τὴ Φάτνη ὡς τὸ Σταυρὸ
μπόρεσα καὶ γὼ νὰ βρῶ
τ' αὐλο Φῶς π' ἀναζητᾶτε.*

Ἄν ἐμεῖς ἔχουμε βρεῖ το Φῶς, ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη Ἐκείνου πού «ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ», πόσο θὰ πρέπει νὰ Τὸν εὐχαριστοῦμε καὶ νὰ Τὸν δοξάζουμε ἀκατάπαυστα γιὰ τὸ ἔλεός Του καὶ γιὰ τὴν ἀνεκτίμητη δωρεά Του! Ἄς Τὸν ἀκολουθοῦμε, «ταπεινούμενοι», ὅπως Ἐκεῖνος, γιὰ νὰ ἡουζομάστε στὸ φῶς τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του! Νὰ

γευόμαστε καὶ νὰ βιώνουμε το Φῶς τὸ Ἀληθινὸ τῆς Πεντηκοστῆς!

Ἀλλὰ ἀρκεῖ μόνο αὐτὸ ἄραγε; Οἱ «*νυκτωμένοι-κουρασμένοι στρατοκόποι*» πού περνοῦν δίπλα μας, πού ζοῦν ἀνάμεσά μας, τί θὰ γίνουν; Ποῦ θὰ πᾶνε, «*ζητώντας το Φῶς*»;

Ἄς μὴν περνᾶμε ἀδιάφοροι δίπλα τους... Ἄς τοὺς πλησιάσουμε... Ἄς τοὺς μιλήσουμε γιὰ τὴ δική μας ἐμπειρία... Ἄς γίνουμε γι' αὐτοὺς φάροι φωτεινοί, πού θὰ τοὺς ὀδηγήσουμε μὲ τὴν ἀγάπη μας καί, κυρίως, μὲ τὴν προσευχή μας στὸ ἀγαπημένο μας δύσκολο, ἀλλὰ φωτεινὸ στρατὶ... «*ἀπ' τὴ Φάτνη ὡς τὸ Σταυρὸ*» καὶ τὴν Ἀνάσταση!

ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ ΚΟΤΤΟΜΑΤΗ-ΣΑΡΑΤΣΙΩΤΟΥ

“Ομως ἐμεῖς σὲ περιμένουμε...”

Στὴ νύχτα μας τὴ θλιβερὴ καὶ παγωμένη, τὴ γεμάτη φόβους καὶ ἀγωνίες, τὴν πλημμυρισμένη ἀπὸ ἄγχος καὶ ἀβεβαιότητα, φτωχοὶ διαβάτες τῆς πονεμένης τούτης γῆς, Σὲ περιμένουμε.

Στὸ ξεροβόρι τοῦ κακοῦ καὶ στὸ χαλάζι, ποὺ τὸ πρόσωπο μᾶς χτυπᾷ, ἀνάμεσα στὰ ὄπλα καὶ τὰ ξίφη ποὺ τὴν πορεία μας συνοδεύουν, μέσα στοῦ τρόμου τὴ σκιά καὶ τὴ θλίψη, Σὲ περιμένουμε.

Στὸν καφετὸ τῆς ἀπιστίας λίβρα, ποὺ τὴ γῆ καὶ τὶς ψυχὲς σαρώνει, στὴν ἀδικία καὶ τὸν σκληρὸ τῆς ἐποχῆς μας ἀνταγωνισμό, ποὺ τὴν ἀγάπη ἔδιωξε, μέσα στὸ φοβερὸ τῆς ἀγωνίας μας λιοπύρι γιὰ ἓναν πυρηνικὸ ἀφανισμό, Σὲ περιμένουμε.

Στὴν παγωμένη μοναξιά μας, μὲ ἔρημες καρδιὲς καὶ ἄδειες, κάτω ἀπὸ τὴ βλοσυρὴ ματιὰ τοῦ αἰῶνα μας καὶ τὴ φονικὴ ἀπειλή του, ποὺ προσπαθοῦν νὰ Σὲ διώξουν, νὰ Σὲ ἀπομακρύνουν, καὶ ἐνῶ τὰ

Τῆς Εἰρήνης Θεέ, πάνω στὰ φτερά τῶν ἀγγέλων Σου τὴν «ἐπὶ γῆς εἰρήνην» στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καρτεροῦμε νὰ φέρεις.

Τῆς Ἀγάπης Βασιλεία, τὴ βαριὰ πληγωμένη ἀγάπη τῶν ἁλῶν Σου, ποθοῦμε μὲ τὸν ἔρχομό Σου νὰ θεραπεύσεις.

Θεῖο Βρέφος, ἔλα στὸν κόσμο μας ξανὰ νὰ γεννηθεῖς καὶ τὴ γαλήνη
στοὺς ταραγμένους ἁλοὺς νὰ φέρεις. Ἔλα.

Σὲ περιμένει ὁ φτωχός, ὁ ἔρημος, ὁ κουρασμένος.

Σὲ περιμένει ἡ χήρα, τὸ ὄρφανό, ὁ ἀδικημένος.

Σὲ περιμένει ὅλη ἡ γῆ. Ἔλα Χριστέ,
μέσ’ στὶς σκληρὲς μας τὶς καρδιὲς νὰ γεννηθεῖς.

ἄθεα συστήματα τῶν «μεγάλων» τῆς γῆς, τὰ ποτάμια αἵματος, ἡ τρομοκρατία, ἡ βία, ἡ εἰρωνεία, οἱ ἐμπαιγμοὶ μᾶς πολιορκοῦν συνεχῶς, ἐμεῖς, Σὲ περιμένουμε.

Κουρασμένοι, πληγωμένοι, ὀδοιπόροι, ἀσθενεῖς, ἀδικημένοι, πονεμένοι, σὲ φτωχόσπιτα ἢ σὲ παλιὰτα, σὲ πλοῦτη ἢ σὲ στέρνηση, σὲ θλίψη ἢ σὲ χαρά, σὲ καταιγίδα ἢ γαλήνη, στὸ μόχθο, στὸν ἀγῶνα, στὸν ἀνήφορο. Σὲ περιμένουμε, φτωχὸ καὶ ταπεινὸ ξανὰ νὰ Σὲ δεχθοῦμε στὸ ἀχνορόδισμα κάποιας ἀνατολής.

Λιβάνι, σμύρνα καὶ χρυσὸ στὰ χέρια δὲν κρατοῦμε γιὰ νὰ Σοῦ προσφέρουμε. Τὰ δῶρα μας κουρέλια θλιβερά.

“Ομως, στὴν ἀχμῆνια Σου στρωμνὴ μπροστά, δέξου, φτωχοὶ ἱκέτες Σου, νὰ γονατίσουμε καὶ τὶς καρδιὲς μας τὶς παγωμένες νὰ ἀκουμπήσουμε.

Τῆς «δικαιοσύνης Ἡλιε», τὰ νέφη τῆς ἀδικίας καὶ τὰ σκοτάδια τῆς ἀγωνίας Σὲ περιμένουμε νὰ διαλύσεις.

«Μεγάλε Ἀναμενόμενε», ἓνα καινούργιο Ἴαστρο τῆς Βηθλεὲμ περιμένουμε, ποὺ τὰ βήματα τοῦ κουρασμένου πλανήτη μας στὴ Φάτνη Σου τὴ Θεϊκὴ θὰ ὀδηγήσει. Κουράστηκαν οἱ καρδιὲς μας, μέσα στὰ κάθε εἶδους συστήματα τῶν κρατῶν, τὴν εἰρήνη καὶ τὴ χαρὰ νὰ ἀναζητοῦν. Μάταια τὰ μέτρα καὶ τὰ προσταγμάτα, μάταια τὰ ὄπλα καὶ τὰ ξίφη, μάταιοι οἱ πυρηνικοὶ ἐξοπλισμοί. Ὅλα ντροπιάζονται καὶ σβήνουν μπρὸς στὴν Ἀγάπη καὶ στὸ Φῶς, ποὺ σὲ μιὰ Φάτνη γεννήθηκε.

Θεῖο Βρέφος, ἔλα στὸν κόσμο μας ξανὰ νὰ γεννηθεῖς καὶ τὴ γαλήνη στοὺς ταραγμένους ἁλοὺς νὰ φέρεις.

Ἔλα. Σὲ περιμένει ὁ φτωχός, ὁ ἔρημος, ὁ κουρασμένος. Σὲ περιμένει ἡ χήρα, τὸ ὄρφανό, ὁ ἀδικημένος. Σὲ περιμένει ὅλη ἡ γῆ. Ἔλα Χριστέ, μέσ’ στὶς σκληρὲς μας τὶς καρδιὲς νὰ γεννηθεῖς.

«Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί...»

Οὐρανὸς καὶ γῆ, Ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι, ἡ κτίσις ὁλόκληρη πανηγυρίζουν ἡλαμπρὰ τὴν κοσμοσωτήρια ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων, τὴ «*Μητρόπολη τῶν ἑορτῶν*». «*Σεισμὸς γῆς*» εἶναι ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο. «*Μέγα ἐστὶ τῆς εὐσεβείας μυστήριον Θεὸς ἐφανερώθη ἐν*

σαρκί...», γράφει ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν στὸν Τιμόθεο. «*Θεὸς ἐπὶ γῆς, ἄνθρωπος ἐν οὐρανῶ*», ἀναφωνεῖ ὁ Χρυσόστομος. Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸ μήνυμα: «*Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν...*» (Ἰω., α΄ 14) περικληθεῖ ὄλο τὸ νόημα τῶν Χριστουγέννων. Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ποὺ προϋπῆρχε κάθε δημιουργί-

Θεὸς γεννιέται τέλειος ἄνθρωπος καὶ παραμένει τέλειος Θεὸς – Θεάνθρωπος– χωρὶς νὰ συγχέονται οἱ δύο φύσεις;

«*Μυστήριον μέγα*» ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Χριστοῦ. Τὸ βάθος του δυσθεώρητο. Πῶς νὰ συλλάβει ὁ νοῦς μας τὴ θεία Παντοδυναμία; «*Οὐ φέρει τὸ μυστήριον ἔρευαν...*», ἀκοῦμε

τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων. Ὑπερφυεὲς τὸ γεγονός τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἀναφέρει ὅτι δέος προκάλεσαν τὰ ἱεγία τοῦ Ἀρχαγγέλου στὴν Κεχαριτωμένη Μαρία, ὅταν πληροφορήθηκε ὅτι θὰ γεννήσει «*ἐκ Πνεύματος Ἁγίου*» τὸν ἐκλεκτὸ τοῦ Θεοῦ, ποὺ θὰ σώσει τὸν λαὸ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες του. Καὶ ἡ Μαρία «*Παρθένος*

Οὐρανὸς καὶ γῆ, Ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι, ἡ κτίσις ὁλόκληρη πανηγυρίζουν ἡλαμπρὰ τὴν κοσμοσωτήρια ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων, τὴ «*Μητρόπολη τῶν ἑορτῶν*». «*Σεισμὸς γῆς*» εἶναι ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο. «*Μέγα ἐστὶ τῆς εὐσεβείας μυστήριον Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί...»,* γράφει ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν στὸν Τιμόθεο. «*Θεὸς ἐπὶ γῆς, ἄνθρωπος ἐν οὐρανῶ*», ἀναφωνεῖ ὁ Χρυσόστομος. Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸ μήνυμα: «*Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν...*» (Ἰω., α΄ 14) περικληθεῖ ὄλο τὸ νόημα τῶν Χριστουγέννων.

ας τοῦ Θεοῦ αἰωνίως, καὶ εἶναι Θεός, «*καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος*», κατέβηκε στὴ γῆ, γιὰ νὰ ἐπιφέρει τομὴ στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία καὶ νὰ τὴν χωρίσει σὲ ἔτη πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστόν. Ἔδωσε νόημα στὴ ζωὴ μας, ἀνακαινίζοντας τὸν κόσμον τῆς φθορᾶς. Ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου, εἶναι ὁ νέος Ἀδάμ. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ προσέλαβε τὴν ἀνθρώπινη φύση, ἐνώθηκε μαζί της καὶ τὴν ἀνύψωσε μέχρι τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ. Πῶς ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος; Πῶς ὁ

ἔτεκεν καὶ Παρθένος ἔμεινεν». «*Θεὸς τὸ τεχθέν, ἡ δὲ Μήτηρ Παρθένος*», ἀναφέρει ὁ Συναξαριστής. Τί πιὸ παράδοξο εἶδε ἡ κτίσις;

Ἀμέτρητο τὸ ἔλεος καὶ ἡ φιλιανθρωπία τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ὁ Θεός, τὸν Ὅποιο «*οὐδεὶς πώποτε ἑώρακε*» (Ἰω., α΄ 18) ἔστειλε στὸν κόσμον μας τὸν Μονογενῆ του Υἱό, τὸν Χριστό, «*ὅς (ὁ Ὅποιος) ἐστὶν εἰκὼν Θεοῦ*» (Β΄ Κορινθ., δ΄ 4). Ὁ Θεὸς ἀποκαλύφθηκε καὶ «*ἐλάλησεν ἡμῖν*

έν Υἱῶ» (Ἐβρ., α΄ 2). Τὸ δεύτερο Πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδας, μετὰ τὴν βούληση τοῦ Θεοῦ, φορᾷ τὴν ἀνθρώπινη σάρκα καὶ πτωχεύει ἐκουσίως, γιὰ νὰ πληυτίσουμε ἑμεῖς μετὰ τὴν δικὴν Του φτώχεια. «Ἐποίησε ἡλύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ» (Λουκ., α΄ 68). Κι ἦρθε ἡ χαρὰ στὴ γῆ καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς ἀναγέννησης. Γιατί «τὰ σύμπαντα χαρᾶς πληροῦνται»; Ἐπειδὴ «ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους ὁ Σωτὴρ ἡμῶν...».

Καὶ δὲν εἶναι μόνο ὑπερφυσικὸς ὁ τρόπος τῆς Γέννησης τοῦ Κυρίου μας, ἀλλὰ καὶ τὴν κάθοδό Του στὸν κόσμον μας συνέβησαν καὶ ὑπερφυσικὰ γεγονότα. «Ἄγγελοι ὕμνοῦσιν ἀκαταπαύστως ἐκεῖ...». Πλήθος στρατιᾶς Ἀγγέλων κατεβαίνουν κατὰ τὴν νύχτα τῆς γέννησής Του ἀπὸ τὸν οὐρανὸν δοξολογώντας: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ., β΄ 14). Ψάλλουσαν τὸν ὕμνον γιὰ τὴν δικὴν μας σωτηρία, γιὰ «τὴν εἰρήνην» καὶ τὴν «εὐδοκία» ποὺ ἦλθε στὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας πανηγυρίζει τὴν Γέννηση τοῦ Χριστοῦ ὡς γεγονός παραπλήσιο τῆς Ἀναστάσεως. Νὰ γιατί ἡ ὕμνογραφία τῆς ἀποτελεῖ ἔκρηξη χαρᾶς. Νὰ γιατί ψάλλει μαζί με τοὺς Ἀγγέλους:

*«Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε
Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν ἀπαντήσατε
Χριστὸς ἐπὶ γῆς ὑψώθητε...».*

σε τὸ μήνυμα: «ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ, ὃς (ὁ Ὅποιος) ἐστὶν Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαυὶδ» (Λουκ., β΄ 11). Τοὺς προτρέπει ποῦ νὰ τρέξουν νὰ προσκυνήσουν «βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν φάτνῃ». Κι ἐκεῖνοι μέσα στὴ νύχτα ἔτρεξαν, προσκύνησαν καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰ τοὺς κήρυξαν τὸ θαῦμα. Πρωτοφανῆ σημεῖα!

Κι ἕνας λαμπρὸς ἀστέρας ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ πρὸς τὸ Βρέφος «τοὺς τοῖς ἄστροις λατρεύοντας» Μάγους-Βασιλεῖς. Κι ὅταν φθάνουν στὰ Ἱεροσόλυμα ρωτοῦν μετὰ βεβαιότητα: «Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ» (Ματθ., β΄ 2). Ἐπὶ δύο χρόνια ταξίδευαν ἀπὸ τὴ μακρινὴ Ἀνατολή, γιὰ νὰ καταλήξουν στὸ Ἰσραήλ. Ἐπὶ δύο χρόνια τοὺς συνόδευε ὁ ἀστέρας. Ἔτσι «ἠκρίβωσε τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος» ὁ ταραγμένος Βασιλεὺς Ἡρώδης καὶ διέταξε τὴ σφαγὴ τῶν 14.000 νηπίων «ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω». Ἦθελε τὴ θανάτωση τοῦ Θεοῦ Βρέφους. Καὶ περιμένε τὴν ἐπιστροφὴ τῶν Μάγων, γιὰ νὰ μάθει «περὶ τοῦ παιδίου». Γιατί; «Ὅπως κἀγὼ ἔλθων προσκυνήσω αὐτῷ». Οἱ Μάγοι στὸν τόπον «οὔ (ὄπου) ἦν τὸ παιδίον» προσκύνησαν, προσέφεραν τὰ δῶρα, ἀλλὰ δὲν ἐπέστρεψαν στὰ Ἱεροσόλυμα. Γιὰ ποῖο λόγο; Ἐλάβαν μήνυμα ἐξ Οὐρανοῦ «μὴ ἀνακάμψαι

Παράδοξα πράγματα συνέβησαν, γιὰ νὰ κατεβεῖ ὁ Θεὸς ὡς ἄνθρωπος μετὰ σάρκα στὴ γῆ μας. Ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ὑπερβαίνει τὰ μέτρα καὶ τὰ ὅρια τῆς λογικῆς μας. Προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸ καὶ τὴν δοξολογία τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν χαρὰ γιὰ τὴν Ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Μόνο ἂν μετὰ τὴν πίστη μας ἀνοίξουμε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας, θὰ συλλήθουμε τὸ βάθος τῆς Ἀλήθειας. Τότε θὰ ἀξιωθοῦμε νὰ ἀτενίσουμε «τὸ φῶς τῆς γνώσεως», ποὺ ἀνέτειλε στὸν κόσμον.

Νὰ προσκυνοῦμε «τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης», τὸν Ἰησοῦ Χριστό, καὶ νὰ τὸν ἀναγνωρίζουμε ὡς «τὴν ἐξ ὕψους Ἀνατολήν», ὅπως διδάχτηκαν «ὑπὸ ἀστέρος» οἱ τρεῖς Μάγοι «οἱ τοῖς ἄστροις λατρεύοντες», σύμφωνα μετὰ τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

Ἀλλὰ καὶ στοὺς ποιμένες, ποὺ ἀγρυπνοῦσαν ἐκεῖνη τὴν Ἁγία νύχτα φυλάσσοντας τὰ πρόβατά τους, τὰ οὐράνια κατέβηκαν στὴ γῆ: «Ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν...» (Λουκ., β΄ 9). Οὐρανὸς καὶ γῆ γίνονται ἕνα. Ὁ Ἄγγελος συνομιλεῖ μετὰ τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ τοὺς δώ-

πρὸς Ἡρώδην» καὶ «δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν». Τελικά, πῶς ἔμαθαν οἱ Μάγοι τὸν τόπον τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ; Ἀπὸ τὴν ἔρευνα τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἡρώδου. «Ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται;» «Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. Οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου (Μιχαῖα)» (Ματθ., β΄ 5).

Πώς όμως συνέβη να γεννηθεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ στὴ Βηθλεέμ, ἐνῶ ἡ Μαριάμ καὶ ὁ μνήστωρ Ἰωσήφ κατοικοῦσαν στὴ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας; Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἀναφέρει: «*Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην*» (Λουκ., β' 1). Ἔπρεπε ὁ καθένας νὰ ἀπογραφεῖ στὴν πόλη του. Ἦλθε καὶ ὁ Ἰωσήφ στὴ Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας, στὴν πόλη Δαυὶδ, διότι προερχόταν ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ Δαυὶδ, νὰ ἀπογραφεῖ «*σὺν Μαριάμ τῇ μεμνηστευμένη αὐτῶ, οὓση ἐγκύω*». Ἐκεῖ συνέβη ὁ τοκετός. «*Καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλιεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι*» (Λουκ., β' 7). Δὲν ὑπῆρχε γι' αὐτοὺς τόπος νὰ μείνουν στὸ πανδοχεῖο.

Μήπως καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θείου Βρέφους δὲν δόθηκε ἀπ' τὸν Οὐρανὸ; Κατὰ τὸν Εὐαγγελισμὸ τῆς Παρθένου ὁ Ἄγγελος Γαβριὴλ τῆς ἀνήγγειλε: «*...τέξῃ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν*» (Λουκ., α' 31). Καὶ ἐνῶ ὁ Ἰωσήφ εἶχε τὴν ἀμφιβολίαν του γιὰ τὴ σύλληψη τῆς μνηστῆς του Μαρίας, πάλι Ἄγγελος Κυρίου τὸν καθυσύχασε: «*Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἐστὶν Ἁγίου. Τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν*» (Ματθ., α' 20-21). «*Ἰησοῦς*», τὸ ὄνομα τοῦ Θείου Βρέφους, ὄνομα ἅγιο καὶ ἱερό. Ἰησοῦς, ὁ Σωτὴρας ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ὄλων τῶν αἰώνων! «*Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων*» (Φιλ., β' 10).

Τρέχει ἡ ψυχὴ μας ἀπ' τὰ παιδικὰ μας χρόνια ἐκεῖ στὴ Βηθλεέμ. Οἱ χριστουγεννιάτικες διηγήσεις, ἡ γιορταστικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς χαρᾶς, οἱ καμπάνες, τὸ λαμπερὸ ἀστέρι ποὺ ψάχναμε νὰ βροῦμε στὸν οὐρανὸ τὰ χαράματα τῶν Χριστουγέννων, πηγαίνοντας νὰ ἐκκλησιαστοῦμε, οἱ ὕμνοι, οἱ εἰκόνες στὴν Ἐκκλησία μᾶς μετέφεραν νοερὰ στὴ θεία Γέννηση. Καὶ περιμέναμε μὲ λαχτᾶρα καὶ ἀνεκλήλητη χαρὰ μὲ τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας «*νὰ πάρουμε τὸν Χριστοῦλη μέσα μας*», νὰ μεταλάβουμε Ἄχραντο Σῶμα καὶ Τίμιο Αἷμα Χριστοῦ. Κι ὅταν σήμερα προσκυνοῦμε τὴ βυζαντινὴ εἰκόνα τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, διακρίνουμε νὰ συμμετέχει ὄλη ἡ κτίσις στὸ χαρμόσυνο γεγονός τῶν Χριστουγέννων. Καὶ συλλογιζόμαστε, μεγάλοι πιά, ὅτι ἐκεῖ στὴ φάτνῃ τῶν ἀλόγων ζώων γεννήθηκε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διότι «*ἐμελλε νὰ ἐλευθερώσει ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἀλογίαν*», κατὰ τὸν Ἅγιο Νικόδημο Ἄγιορείτη.

Παράδοξα πράγματα συνέβησαν, γιὰ νὰ κατεβεῖ ὁ Θεὸς ὡς ἄνθρωπος μὲ σάρκα στὴ γῆ μας. Ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ὑπερβαίνει τὰ μέτρα καὶ τὰ ὅρια τῆς λογικῆς μας. Προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸ καὶ τὴ δοξολογία τῶν ἀνθρώπων ἀπ' τὴ χαρὰ γιὰ τὴν Ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Μόνο ἂν μὲ τὴν πίστη μας ἀνοίξουμε τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας, θὰ συλλάβουμε τὸ βάθος τῆς Ἀλήθειας. Τότε θὰ ἀξιωθοῦμε νὰ ἀτενίσουμε «*τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως*», ποὺ ἀνέτειλε στὸν κόσμον. Νὰ προσκυνοῦμε «*τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης*», τὸν Ἰησοῦ Χριστό, καὶ νὰ τὸν ἀναγνωρίζουμε ὡς «*τὴν ἐξ ὕψους Ἀνατολήν*», ὅπως διδάχτηκαν «*ὑπὸ ἀστέρος*» οἱ τρεῖς Μάγοι «*οἱ τοῖς ἄστροις λατρεύοντες*», σύμφωνα μὲ τὸ Ἀπολυτίκιο τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

Καὶ 800 χρόνια πρὸ Χριστοῦ ὁ Προφῆτης Ἡσαΐας ἀνήγγειλε: «*Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός*». Ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας! Τί παρήγορο μήνυμα, ὅταν συμπληρώνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «*Εἰ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;*» (Ρωμ., ν' 31). Θεία εὐδαιμονία: «*Οὐκ ἔστιν οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ σωτηρία*» (Πράξ., δ' 12), παρὰ μόνο στὸν Ἰησοῦ Χριστό. Καὶ γιὰ νὰ ὀλοκληρώσουμε τὰ περὶ τοῦ ὀνόματος, ἀναφέραμε ἤδη ὅτι ὁ Ἄγγελος Κυρίου ἀνήγγειλε στοὺς ποιμένες τὸ ὄνομα τοῦ γεννηθέντος Σωτῆρος: «*ὅς ἐστὶν Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαυὶδ*» (Λουκ., β' 11). «*Χριστός*», ὁ ἐκλεκτός τοῦ Θεοῦ, προορισμένος καὶ ἀπεσταλμένος ἐπίσημα στὸν κόσμον.

Τρέχει ή ψυχή μας απ' τὰ παιδικά μας χρόνια ἐκεῖ στὴ Βηθλεέμ. Οἱ χριστουγεννιάτικες διηγήσεις, ἡ γιορταστικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς χαρᾶς, οἱ καμπάνες, τὸ λαμπερὸ ἀστέρι ποὺ ψάχναμε νὰ βροῦμε στὸν οὐρανὸ τὰ χαράματα τῶν Χριστουγέννων, πηγαίνοντας νὰ ἐκκλησιαστοῦμε, οἱ ὕμνοι, οἱ εἰκόνες στὴν Ἐκκλησία μᾶς μετέφεραν νοερὰ στὴ θεία Γέννηση. Καὶ περιμέναμε μὲ λαχτὰρα καὶ ἀνεκλήλητη χαρὰ μὲ τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας «νὰ πάρουμε τὸν Χριστοῦλη μέσα μας», νὰ μεταλάβουμε Ἄχραντο Σῶμα καὶ Τίμιο Αἷμα Χριστοῦ. Κι ὅταν σήμερα προσκουῦμε τὴ βυζαντινὴ Εἰκόνα τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, διακρίνουμε νὰ συμμετέχει ὅλη ἡ κτίση στὸ χαρμόσυνο γεγονός τῶν Χριστουγέννων. Καὶ συλληογιζόμαστε, μεγάλοι πιά, ὅτι ἐκεῖ στὴ φάτνη

Γιὰ μᾶς «*Σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου ὁ δρακὶ τὴν πᾶσαν ἔχων κτίσιν...*» (Ἰδιόμ. Ἄκολουθίας Μεγάλων Ὁρῶν, θ' Ὁρα). Σήμερα γεννιέται ἀπὸ Παρθένο Ἐκεῖνος ποὺ κρατᾶ στὴν παλάμη Του τὴν κτίση ὁλόκληρη. Τὸ ἱστορικὸ δηλαδὴ γεγονός τῆς Γεννήσεως δὲν ἐξαφανίζεται στὸ ἀπομακρυσμένο παρελθόν, ἀλλὰ διαφυλάσσεται στὴν Ἐκκλησία ὡς παρὸν καὶ ἀναβιώνεται κάθε χρόνο τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Ἔγινε καὶ γίνεται γιὰ μᾶς: «*Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελήθοντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα*», ὁμολογοῦμε στὸ Σύμβολο τῆς πίστεως. Καὶ ὁ Ὑμνογράφος ἐξυμνεῖ τὸ γεγονός τῆς Γεννήσεως σὲ παρόντα χρόνο: «*Σήμερον ὁ Χριστὸς ἐν Βηθλεέμ γεννᾶται ἐκ Παρθένου. Σήμερον ὁ ἄναρχος ἄρχεται καὶ ὁ Λόγος σαρκουῖται...*» (Ἰδιόμ. Ὁρθρου Χριστουγέννων).

τῶν ἀλόγων ζῶων γεννήθηκε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διότι «*ἔμελλε νὰ ἐλευθερώσει ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἀλογίαν*», κατὰ τὸν Ἅγιο Νικόδημο Ἁγιορείτη. Παραστατικὰ δέ, ὁ Ὑμνογράφος, σὲ ἓνα στιχηρὸ ἰδιόμελο τοῦ ἔσπερινοῦ τῶν Χριστουγέννων, μᾶς μεταφέρει στὸν εὐλογημένο περίγυρο τῆς θείας ἐνσάρκωσης, ὅταν ἐρωτᾷ τὸν γεννηθέντα Χριστό:

*«Τί Σοι προσενέγκωμεν, Χριστέ,
ὅτι ὤφθης ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς;
Ἐκαστον γὰρ τῶν ὑπὸ Σοῦ γενομένων
κτισμάτων τὴν εὐχαριστίαν Σοι προσάγει
οἱ ἄγγελοι τὸν ὕμνον, οἱ οὐρανοὶ τὸν ἀστέρα,
ἡ γῆ τὸ σπήλαιον, ἡ ἔρημος τὴν φάτνην,
ἡμεῖς δὲ Μντέρα Παρθένον.
Ὁ πρὸ αἰώνων Θεός, ἐλήεσον ἡμᾶς».*

Εἶναι ὁ πρὸ αἰώνων Θεός, ὁ Ὁποῖος σαρκώνεται «*ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου*». Καὶ σήμερον γεννᾶται ὡς Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, Σωτὴρ καὶ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου. Ἔρχεται στὴ γῆ σὰν ἄνθρωπος. «*Ἐνοικεῖ καὶ ἐμπεριπατεῖ*» ἀνάμεσά μας, γιὰ νὰ μᾶς σώσει μὲ τὴ διδαχὴ Του, μὲ τὸ πάθος καὶ τὴν Ἀνάστασή Του. Ἡ «*προσδοκία τῶν ἐθνῶν*», ἡ ἀναμενόμενη ἐλπίδα τοῦ περιούσιου Ἰησοῦ, τὸ κήρυγμα τῶν Πατριαρχῶν, τὸ ὄραμα τῶν Προφητῶν, δίνουν τὴ θέση τους σ' Ἐκεῖνον. Ἦλθε ὁ Μεσσίας. «*Θεὸς ἐφανέρωθη ἐν σαρκί*» (Α' Τιμ., γ' 16)! Ὁ Θεὸς φανερώθηκε μὲ σάρκα ἀνθρώπινη! Καὶ ἡ Παρθένα Μαρία ἔγινε ἡ κατὰ σάρκα Μντέρα τοῦ Θεοῦ γιὰ «*τὴν ὠραιότητα τῆς παρθενίας*» Της, τὴν καθαρότητα καὶ ἀγνότητα, τὸ ἄσπιλο τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, τὴν ὑπεροχὴ

Της σὲ ὅλες τις ἀρετές, τὴν ἀγιότητά Της. Γι' αὐτὸ ἀξιώθηκε νὰ γίνει τὸ «κατοικητήριον» τοῦ Λόγου καὶ «ὁ καθαρῶτατος Ναὸς τοῦ Σωτῆρος». Εἶναι ἡ Παρθένος Μαρία ἡ προσφορὰ καὶ ἡ συμμετοχὴ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας καὶ ὅλης τῆς Δημιουργίας στὸ Μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ.

Τὸ γεγονός συντελέστηκε μέσα στὸν λειτουργικὸ χρόνο καὶ τόπο τῆς Ἐκκλησίας καὶ γίνεται παρόν, γίνεται «σήμερον». «Ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ Βασιλέως» γεννήθηκε ὁ Χριστὸς στὴ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο, καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς προσδιορίζει πιὸ ἀναλυτικὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀπογραφῆς: «ἐπὶ Καίσαρος Αὐγούστου... ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρνήιου». Ἡ Ἐκκλησία μας ὁμῶς καλεῖ τοὺς πιστοὺς νὰ γίνουν καὶ σήμερα αὐτόπτες μάρτυρες καὶ κοινωνοὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Οἰκονομίας: «Δεῦτε ἴδωμεν πιστοὶ ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς ἀκολουθήσωμεν λοιπόν, ἔνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ...» (Κάθισμα Α' στιχοῦ. Ὁρθροῦ Χριστουγέννων).

ὁμολογοῦμε στὸ Σύμβολο τῆς πίστεως. Καὶ ὁ Ὑμνογράφος ἐξυμνεῖ τὸ γεγονός τῆς Γεννήσεως σὲ παρόντα χρόνο: «Σήμερον ὁ Χριστὸς ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται ἐκ Παρθένου. Σήμερον ὁ ἀναρχος ἄρχεται καὶ ὁ Λόγος σαρκουταί...» (Ἰδιόμ. Ὁρθροῦ Χριστουγέννων). Ὁρόσημο γιὰ τὴ λύτρωση τοῦ γένους τῶν

ἀνθρώπων εἶναι ἡ Γέννηση τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Εἶναι ἡ «Γενέθλιος ἡμέρα τῆς ἀνθρωπότητας», κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο. Ἡ ἀφετηρία μιᾶς νέας ἀνθρωπότητας. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς «Ἐκκλησίας σάρκα ἀνέλαβε», κατὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο, τὸ σῶμα ποῦ πῆρε ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας εἴμαστε μέλη ὅλοι μαζί. Μέσα στὴν Ἐκκλησία μπορούμε νὰ χαροῦμε τὴ μεταμόρφωση καὶ τὴν ἀνάτασή μας. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας πανηγυρικὰ γιορτάζει τὰ Χριστουγεννα, τὰ γενέθλια τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς «καινῆς κτίσεως», τῆς ἀναδημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου ἐνώθηκε τὸ θεῖο καὶ τὸ ἀνθρώπινο. Ἡ ἀνθρώπινη φύση ἔγινε κοινωνὸς «θείας φύσεως». Οἱ Πατέρες τῆς

Ἔχει δοθεῖ στὸν ἄνθρωπο ἡ ὑψίστη τιμὴ νὰ ἀναβιώνει κάθε χρόνο στὴν καρδιά του τὸ μυστήριο τῆς Θείας ἐνανθρωπήσεως, ἂν τὸ ἐπιζητεῖ. Νὰ προσφέρει δηλαδὴ τὴ φθαρτὴ φύση, γιὰ νὰ γίνει φάτνη, «χωρίον» καὶ «χώρα ἀχωρήτου». Καλεῖ τὸν καθένα μας ὁ Ἅγ. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος: «Τὴν Βηθλεὲμ τίμησον τὴν μικράν, ἥ (ἡ ὁποία) σε πρὸς Παράδεισον ἐπανήγαγε, καὶ τὴν φάτνην προσκύνησον, δι' ἧς ἄλλοτος ὦν ἐτρέφης ὑπὸ τοῦ Λόγου».

Πράγματι, γιὰ μᾶς «Σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου ὁ δρακὶ τὴν πᾶσαν ἔχων κτίσιν...» (Ἰδιόμ. Ἀκολουθίας Μεγάλων Ὁρῶν, θ' Ὁρα). Σήμερα γεννιέται ἀπὸ Παρθένο Ἐκεῖνος ποῦ κρατᾷ στὴν παλάμη Του τὴν κτίση ὀλοκλήρη. Τὸ ἱστορικὸ δηλαδὴ γεγονός τῆς Γεννήσεως δὲν ἐξαφανίζεται στὸ ἀπομακρυσμένο παρελθόν, ἀλλὰ διαφυλάσσεται στὴν Ἐκκλησία ὡς παρόν καὶ ἀναβιώνεται κάθε χρόνο τὸ μυστήριο τῆς Θείας ἐνανθρωπήσεως. Ἔγινε καὶ γίνεται γιὰ μᾶς: «Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελήθοντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα»,

Ἐκκλησίας μας ἐπαναλαμβάνουν τὴ φράση: «... ὁ Λόγος ἐννθρώπησεν, ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν». Σκοπὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ θέωση, δηλαδὴ ἡ συμμετοχὴ του στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ τὰ Χριστουγεννα γιορτάζουμε τὴν πνευματικὴ μας ἀναγέννηση καί, ἐφόσον θέλουμε, ἐπιζητοῦμε νὰ προσεγγίσουμε τὸ «παράδοξον θαῦμα» μὲ μετάνοια, μὲ κατάνυξη καὶ συντριβὴ καρδιάς. Νὰ γιορτάσουμε «θεοπρεπῶς» τὸ θαῦμα, «τὸ πάντων θαυμάτων ὑπέρτερον»!

«Ἐλᾶτε νὰ ἐορτάσουμε», μᾶς προσκαλεῖ ὁ Ἱεράρχης Χρυσόστομος. «Ἐλᾶτε νὰ πανηγυρίσουμε... Διότι σήμερα λύθηκαν τὰ μακροχρόνια δεσμά. Ὁ θά-

ματος καταργήθηκε. *‘Ο Παράδεισος άνοιχθηκε... Οί άγγελοί επικοινωνοῦν με τους άνθρωπος. ‘Ολα έγιναν ένα. Γιατί; ‘Επειδή ο Θεός ήρθε στη γη και ο άνθρωπος ανέβηκε στον ούρανό».* Τò τραγικό τής ζωής όμως του γένους τών ανθρώπων είναι ή ξγνοια πώς θα κερδίσουμε τόν επίγειο κόσμο, και όχι πώς θα είναι ο Θεός μαζί μας. Σ’ αυτή τή στάση μας όφείλονται όλη ή κακοδαιμονία του κόσμου και οί φρικτοί πόλεμοι, που συνταράσσουν τόν πλανήτη μας, και μάλιστα στους Άγίους Τόπους. Φόβος και τρόμος μās συνέχει μπροστά στη βαρβαρότητα και τήν ανθρώπινη θηριωδία. Άμφισβητοῦνται οί άξίες. Βία, άναρχία και τρομοκρατία, δαιμονολατρία και ειδωλολατρία συνθλίβουν τήν ανθρώπινη. Παραλύουν οί πνευματικές δυνάμεις του ανθρώπου κι άποδυναμώνεται να πλησιάσει τόν Θεό του. Άλλή *«Χριστός γεννᾶται, τήν πριν πεσοῦσαν άναστήσων εικόνα».* Για να άναστηλώσει από τήν πτώση και να άναστήσει από τή φθορά και τόν θάνατο τήν πεσοῦσα ανθρώπινη φύση. ‘Ως που φθάνει ή Άγάπη του Θεοῦ!

ήν, ήτις ἔσται παντί τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ...». Είναι θεϊκή διαβεβαίωση, που άπευθύνεται στον καθένα μας, χωρίς διάκριση φυλής, γλώσσας, καταγωγής, ἔθνους. Άκόμη κι όταν όλα γύρω είναι άρνητικά, ο ευαγγελικός λόγος *«Μη φοβεῖσθε»* διατηρεῖται επίκαιρος και άναηλοῦτος. ‘Ο Άρχιεπίσκοπος Άλβανίας Άναστάσιος – μακαριστός σήμερα– ἔλεγε σε κάποιο χριστουγεννιάτικο διάγγελμα προς τους πιστούς: *«Μη φοβεῖσθε... ‘Ο Πάνσοφος Θεός δέν σταματᾶ να ενεργεῖ με θαυμαστοῦς τρόπους, δίνοντας λύσεις*

και στα πιο σύνθετα και σκοτεινά προβλήματα!».

Παγκόσμια ή χριστιανική ἑορτή τών Χριστουγέννων. Προσφέρει τήν ἔλπιδα τής ζωής κάθε χρόνο στον άνθρωπο. Τήν άφθαρτη αισιοδοξία του Ευαγγελίου. *«‘Ο άνθρωπος ήμπορεῖ να λυτρωθῆ εκ τών δεινῶν, τὰ όποια συνθλίβουν τὸ εἶναί του, μόνον ἐάν θελήσῃ να ἐπικεντρώσῃ εἰς τὸν Θεάνθρωπον Κύριον τῆς ζωῆς τὴν διεσπαρμένην ὑπαρξίν του»*, μās μνηύει ο Πατριάρχης μας κ. κ. Βαρθολομαῖος. Κι άνασκιρτᾶ από χαρά ή ψυχή μας, βιώνοντας

Τὸ φῶς τὸ άνέσπερο άκτινοβολεῖ απ’ τή φάτνη, διαλύοντας τὰ άδιέξοδα τής τρικυμισμένης ζωής μας, αγιάζει τή σκέψη μας και άναπερώνει τις ἔλπιδες μας για τήν επικράτηση τής ειρήνης στην πολυστέναχτη γη μας, διότι *«‘Ο Χριστός ἔστιν ή ειρήνη ήμῶν»* (‘Εφεσ., β’ 14).

Κι αν επιμένουν οί ισχυροί τής γῆς να έξουθενώνουν ανενδοίαστα άμαχους ανθρώπους, τόν τελευταῖο λόγο στην ‘Ιστορία τόν ἔχει πάντα ο Θεός, που φέρνει ή δική Του δικαιοσύνη!

Κι ἔχει δοθεῖ στον άνθρωπο ή ὕψιστη τιμή να άναβιώνει κάθε χρόνο στην καρδιά του τὸ μυστήριο τής θείας ενανθρωπήσεως, αν τὸ ἐπιζητεῖ. Να προσφέρει δηλαδή τή φθαρτή του φύση, για να γίνει φάτνη, *«χωρίον»* και *«χώρα άχωρήτου».* Καλεῖ τόν καθένα μας ο Άγ. Γρηγόριος ο Θεολόγος: *«Τὴν Βηθλεέμ τίμησον τὴν μικράν, ἥ (ή όποία) σε προς Παράδεισον ἐπανήγαγε, και τὴν φάτνην προσκύνησον, δι’ ἧς ἄλλοτος ὢν ἐτράφησ ὑπὸ τοῦ Λόγου».* Και στην άβυσσαλέα ἐποχή μας ἡχεῖ με γλυκύτητα ή προσταγή του Άγγέλου στους φοβισμένους ποιμένες ἐκείνης τής Άγιας Νύκτας: *«Μη φοβεῖθε: ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγά-*

τὸ κοσμοχαρμόσυνο γεγονός τής Γεννήσεως του Σωτήρος ήμῶν Χριστοῦ. Τὸ φῶς τὸ άνέσπερο άκτινοβολεῖ απ’ τή φάτνη, διαλύοντας τὰ άδιέξοδα τής τρικυμισμένης ζωής μας, αγιάζει τή σκέψη μας και άναπερώνει τις ἔλπιδες μας για τήν επικράτηση τής ειρήνης στην πολυστέναχτη γη μας, διότι *«‘Ο Χριστός ἔστιν ή ειρήνη ήμῶν»* (‘Εφεσ., β’ 14). Κι αν επιμένουν οί ισχυροί τής γῆς να έξουθενώνουν ανενδοίαστα άμαχους ανθρώπους, τόν τελευταῖο λόγο στην ‘Ιστορία τόν ἔχει πάντα ο Θεός, που φέρνει ή δική Του δικαιοσύνη!

Χριστούγεννα με την Πολυάννα

Τὴν δεκαετία τοῦ '60 τὸ χριστουγεννιάτικο δέντρο μας στολιζόταν πάντα τὸ Σαββατοκύριακο μεταξύ τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Ἐθατάκι ἐνάμισο μέτρο ψηλὸ, μὲ κλαδιὰ πού ἄνοιγαν ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ ἐπάνω, καμωμένα ἀπὸ πράσινο ὕλικό, πού θύμιζε τὸ χορτάρι. Ἐνθουσιασμός ἐπικρατοῦσε, ὅταν κατέβαιναν οἱ δυὸ κοῦτες ἀπὸ τὸ πατάρι μας. Ἡ μία μὲ τὰ στολίδια καὶ τὰ λαμπάκια του, ἡ ἄλλη

Συντάγματος – μοναδικὸ σὲ ποιοτικὰ ἐποχικὰ εἶδη κατὰστημα τότε. Φέτος, ἡ ἀτμόσφαιρα εἶχε συμπληρωθεῖ μὲ χριστουγεννιάτικα τραγούδια καὶ χορωδιακὰ κάλαντα σὲ δίσκους 45 στροφῶν, πού εἶχαν εἰδικὰ κυκλοφορήσει σὲ πολὺχρωμο βινύλιο.

Ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἶχαν ἤδη στρωθεῖ στὴ σαλοτραπεζαρία μας τὰ ὑφαντὰ χαλιὰ τῆς ἀραχωβίτισσας γιαιγῆς μου – τὰ ὑπέροχα καρπίτια τοῦ ἀργαλίου τῆς μὲ τὰ παραδοσιακὰ

Ἡ ὀρφανὴ λίγους μῆνες ἀργότερα Πολυάννα μεταφέρει τὴ ζωὴ τῆς ἀπὸ τὴν Ἀφρική στὴ μακρινὴ Ἀγγλία. Ὁ λόγος τοῦ πατέρα τῆς τὴν ἀκολουθεῖ. Ἔτσι, οἱ κάθε λογιῆς δυσκολίες πού συναντᾷ ἀποτελοῦν εὐκαιρία γιὰ πράξεις καλοσύνης, καθὼς παίζει σωστὰ τὸ «παιχνίδι τῆς χαρᾶς». Αὐτὸ τὸ τόσο ταιριαστὸ μὲ τὸ πνεῦμα τῶν Χριστουγέννων, τὸ καθόλου εὐκόλο, μὰ οὔτε καὶ ἀκατόρθωτο. Τὸ ὑπέροχο, ἠιτρωτικὸ «παιχνίδι» τῆς αἰσιοδοξίας, τῆς ἐλπίδας, τῆς ἀγάπης, τῆς προσφορᾶς.

Οὐδέποτε φανταζόμουν, ὅτι μερικὲς δεκαετίες ἀργότερα «τὸ σύνδρομο τῆς Πολυάννας» θὰ ἀποτελοῦσε τὸν πυρῆνα ὀλόκληρης ψυχολογικῆς ἀναφορᾶς στὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀμερικανοῦ καθηγητοῦ Daniel Goleman γιὰ τὸ νόημα καὶ τὴν ὑπεροχὴ τῆς «συναισθηματικῆς νοημοσύνης».

μὲ τὴν φάνη, πού, καμωμένη ἀπὸ τραχὺ καὶ ταυτόχρονα εὐπλάστο γκριζόφαιο πεπλεγμένο χαρτί, ὥστε νὰ μοιάζει μὲ βραχοσπηλιά, εἶχε πυκνὸ φυσικὸ ἄχυρο στὸ ἐσωτερικό. Ἐκεῖ τοποθετοῦνταν τὰ περίτεχνα λασιχένια καὶ ἐπιχρωματισμένα ὁμοιώματα ἀνθρώπων καὶ ζώων – μὲ τὰ κατάλευκα ἀρνάκια νὰ ὑπερτεροῦν, γύρω ἀπὸ τὴν Ἁγία Οἰκογένεια. Τὰ ἀγόραζε κατὰ καιροὺς ὁ πατέρας, πάντοτε ἀπὸ τὸ μεγάλου χαρτοβιβλιοπωλεῖο του Πάλλη, ἐκεῖ, στὸ ἄκρο τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ πρὸς τὴν πηλατεῖα

ἐθατάκια, τοὺς ἥλιους καὶ ἄλλα γεωμετρικὰ στοιχεῖα. Ἀπὸ τὰ ἐπιπλά εἶχαν ἀφαιρεθεῖ τὰ καλύμματα, καὶ ἡ μητέρα εἶχε προσθέσει στὶς κρέμ κουρτίνες τῶν δωματίων ὑποδοχῆς δύο ἀκόμη σὲ χρῶμα γκρενά, πού ἔδιναν τόνο ἑορταστικό.

Δύο μέρες πρὶν κλῆσιον τὰ σχολεῖα, ἡ μητέρα ἔκανε τὶς ἀπαραίτητες προετοιμασίες γιὰ τὸν πατροπαράδοτο ρουμελιώτικο μπακλαβά. Ἡ ὀνομαστικὴ ἑορτὴ τοῦ πατέρα μου Ἐμμανουὴλ ἀνῆγε τὴν διαδικασίαν σὲ κορυφαῖο γεγονός τῶν ἡμερῶν.

“Ημουν πάντα δίπλα της και μάθαινα. Άμύγδαλα και καρύδια, σε ποσότητες μεγάλες για τὸ ἐπίσης μεγάλο μπακιρένιο ταψί, κόβονταν στὸν χειροκίνητο μύλο. Ὁ ρουμειλιώτικος μπακλαβᾶς, μὲ φύλλο και γέμιση σὲ πολυάριθμες ἐναλλασσόμενες στρώσεις, ἔπρεπε νὰ ἐξέχει ἀπὸ τὸ ταψί, ὥστε, μὲ τὸ ψήσιμο, νὰ «πέσει» ἕως τὸ ἐπίπεδο τοῦ χείλους και νὰ ἀποκτήσει ὕψος ἐπὶ τούλῃ-χιστον πόντων. Ἡ μητέρα μὲ εἰδικὸ μαχαιράκι χάραζε τὴν ἐπιφάνεια σὲ ρόμβους κι ἐγὼ γρήγορα τρυποῦσα μὲ ἕνα γαρυφαλιάκι τὸ κέντρο κάθε κομματιοῦ. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού τὸ γλυκὸ «τσουρουφλιζόταν» μὲ καυτὸ βούτυρο τοῦ γάλακτος, γιὰ νὰ μπῆ στὸν φούρνο, τὸ σπίτι μας μύριζε Χριστούγεννα! Ὅταν ὁ μπακλαβᾶς εἶχε ψηθεῖ και εἶχε πλεόν κρυώσει, ἦταν ἔτοιμος νὰ περιχυθεῖ μὲ τὸ καυτὸ και εὐωδιαστὸ ἀπὸ κανέλι και λεμόνι σιρόπι του.

Στὸ πλῆσιον τῶν ἐτοιμασιῶν, ὁ πατέρας καθάριζε σχολιαστικὰ τὰ κρυσταλλήκια τοῦ πολυελαίου τοῦ σαλιονιοῦ μας και γυάλιζε τὰ ἀσημικά. Τελευταῖα, τοποθετοῦσε ἀπὸ τρία καινούργια κεριὰ στὰ δύο κηροπήγια τοῦ μπουφέ. Ἀνάμεσά τους ἔμπαινε τὸ γυάλινο σκαλιστὸ καραφάκι μὲ τὸ λικέρ τσέρι και τὰ ποτηράκια του.

Ἀνήμερα τὰ Χριστούγεννα και τὴν ἐπομένη, τὸ σπίτι μας δεχόταν ἐπισκέψεις, ὅπως συννηζόταν ἐκεῖνες τὶς ἀλλησμόντες ὠραῖες ἐποχὲς τῆς ἀνθρώπινης παρουσίας και ἐπικοινωνίας. Ἐγὼ, τὸ μοναχοπαῖδι τῆς οἰκογένειας, χαμογελαστὴ μὲ τὸ μάλθινο φουστανάκι μου, κοντὰ μαλλιά και ἀφέλειες, ὑποδεχόμουν τοὺς πάντες και ἔπαιρνα τὰ δῶρα. Λικέρ ἢ βερμουτ και ὠραῖα κουτιά μὲ σοκολατάκια. Μὲ τὰ δικά μου δῶρα – σχεδὸν πάντοτε βιβλία, ἔτρεχα στὸ δωμάτιό μου νὰ βιώσω τὴ χαρούμενη ἔνταση μὲ λιγὸςστιγμὴ ἀπομόνωση, μέχρι νὰ ξανακτυπήσει τὸ κουδούνι τῆς ἐξώπορτας και νὰ σπεύσω.

Ἐκεῖνα τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1963 γνώρισα και λῆτρεψα τὴν ἥρωίδα μου στὸ βιβλίο τῆς Eleanor H. Porter, Ἡ Πολυάννα. Τὸ παιχνίδι τῆς χαρᾶς, πού μοῦ χάρισαν. Κεντρικὸ θέμα μιὰ ἀλληγορία γιὰ τὸν ἀνθρώπινο βίον: ὁ πατέρας τοῦ δεκάχρονου

κοριτσιοῦ, ἱεραπόστολος στὴν Ἀφρική, βρίσκεται στὴν κορυφὴ τοῦ τραπεζιοῦ μετὰ τὸ γεῦμα τῆς Κυριακῆς μὲ τὴν οἰκογένειά του. Στὸ τραπέζι τους ἕνα μεγάλο μακρόστενο δέμα τῆς ἱεραποστολῆς γιὰ τὴν ἐκεῖ χριστιανικὴ κοινότητα περιμένει. Ἡ Πολυάννα προσδοκᾷ, ἐκτὸς ἀπὸ συσκευασμένα τρόφιμα και ροῦχα, νὰ εἶναι μέσα ἡ κούκλα πού τόσο ἐπιθυμεῖ... Ὅστόσο, ὅταν τὸ δέμα ἀνοίγει, περιέχει μόνον ἕνα ζευγάρι ξύλινα, παιδικὰ δεκανίκια. Στὸ γεμᾶτο ἀπογοήτευση ἐρώτημά της, «Γιὰ αὐτό; Τί νὰ τὰ κάνουμε τὰ δεκανίκια;», ὁ πατέρας τῆς Πολυάννας ἀπαντᾷ: «Νὰ δοξάζουμε τὸν Κύριο πού μᾶς τὰ ἔστειλε. Νὰ εἴμαστε εὐχαριστημένοι πού δὲν τὰ

χρειαζόμαστε!»

Ἡ ὄρφανὴ λῆγους μῆνες ἀργότερα Πολυάννα μεταφέρει τὴ ζωὴ της ἀπὸ τὴν Ἀφρική στὴ μακρινὴ Ἀγγλία. Ὁ λόγος τοῦ πατέρα της τὴν ἀκολουθεῖ. Ἔτσι, οἱ κάθε λογιῆς δυσκολίες πού συναντᾷ ἀποτελοῦν εὐκαιρία γιὰ πράξεις καθυσύννης, καθὼς παίζει σωστὰ τὸ «παιχνίδι τῆς χαρᾶς». Αὐτὸ τὸ τόσο ταιριαστὸ μὲ τὸ πνεῦμα τῶν Χριστουγέννων, τὸ καθόλου εὐκόλο, μὰ οὔτε και ἀκατόρθωτο. Τὸ ὑπέροχο, λιτρωτικὸ «παιχνίδι» τῆς αἰσιοδοξίας, τῆς ἐλπίδας, τῆς ἀγάπης, τῆς προσφορᾶς.

Οὐδέποτε φανταζόμουν, ὅτι μερικὲς δεκαετίες ἀργότερα «τὸ σύνδρομο τῆς Πολυάννας» θὰ ἀποτελοῦσε τὸν πυρῆνα ὀλιόκληρης ψυχολογικῆς ἀναφορᾶς στὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀμερικανοῦ καθηγητοῦ Daniel Goleman¹ γιὰ τὸ νόημα και τὴν ὑπεροχὴ τῆς «συναισθηματικῆς νοημοσύνης».

ΓΕΩΡΓΙΑ ΕΜΜ. ΧΑΤΖΗ-ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΗΜ.: Τὸ κείμενο δημοσιεύθηκε στὴν ἀθηναϊκὴ ἔφημερίδα Δημοκρατία, κατόπιν ἐπιλογῆς στὸ πλῆσιον διαγωνισμοῦ γιὰ χριστουγεννιάτικο διήγημα, καθὼς ἐπίσης και στὴν τοπικὴ ἔφημερίδα Τὸ Γαλαξείδι, τὸν Νοέμβριο και Δεκέμβριο τοῦ 2021.

1 Daniel Goleman: Ἀμερικανὸς ψυχολόγος και δημοσιογράφος (1946-). Συνέγραψε πάνω ἀπὸ δέκα βιβλία, μὲ διασημότερο τὸ τιτλοφορούμενο Συναισθηματικὴ Νοημοσύνη, πού ἐξεδόθη τὸ 1995.

Ἡ Σίβυλλα

Ὅτ' οἱ ἴαοι ζοῦνε τῆς γῆς στὸ μουσικὸ σκοτάδι,
δὲν ἔχουν τὸ ἱερὸ φιλήϊ καὶ τ' οὐρανοῦ τὸ χάδι,
χρόνια ζητᾶν καὶ χρόνια
τῆ θεϊκῆ συμπόνια.

Οἱ ράχες οἱ ἀνεμόδαρτες σφυρίζουν καὶ σφυρίζουν,
οἱ σταυραῖτοι γεννᾶν ἀιτούς, τὶς κούρνιες τους ὀρίζουν
κι ἂν φτερουγοῦν παρέκει,
γυρνᾶν στὸ ἴδιο στέκι.

Ψυχὲς καλῆς, ψυχὲς χρυσῆς, ψυχὲς χαριτωμένες,
κοιτάζουν τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ καὶ μένουν μεθυσμένες
καὶ βλέπουν ἄλλῃλον κόσμον,
ποῦ εὐωδιάζει δυόσμον.

Λαλεῖ, ἀφουγκρᾶστε, ἡ Σίβυλλα, μὲς στῶν καιρῶν τὰ βάθη,
λαλεῖ, καθάρια βλέποντας τ' ἀνθρώπινα τὰ πάθη,
πῶς τὸ πηχτὸ τὸ νέφος
θὰ διώξει Ὁλόγιο Βρέφος.

Χριστός, λῆει, θὰ ὀνομάζεται, ἔτσι θεὸς νὰ τὸν λῆνε,
θὰ κάνει Αὐτὸς τὰ χοϊκὰ τὰ μάτια νὰ μὴν κλαῖνε,
δακρύων φθάνει μιὰ στάλα
γιὰ φταίσματα μεγάλα.

Εἶναι χειρῶν Του κτίσματα καὶ πλάσματα δικά Του,
μιὰ κοινωνία στοὺς οὐρανοὺς ζωῆς κι ὄχι θανάτου,
μιὰ κοινωνία μεγάλη,
δὲ θὰ ἔναι ὁμοία τῆς ἄλλῃ.

Θὰ τενωθοῦν τὰ χέρια Του σὲ ξύλο τριμεγάλο,
τὰ ἱερὰ τὰ χέρια Του, τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο,
κι ὅποιος δὲν ἀπιστήσῃ
σὲ νέο κόσμο θὰ ζήσῃ.

Βουίξτε, βούκινα ἱερά, κοχύλια πλατυσμένα,
ὄχι ἄλλοι, τὸν Δημιουργὸ προσμένουμε τὸν Ἔνα,
ὦ, τί χαρὰ μεγάλη,
στὸν κόσμο δὲν εἶν' ἄλλη.

Θὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος Θεός, μὲ τοῦ Θεοῦ τὴ χάρη,
ἀπ' τοὺς Ἀγγέλους πῶς μικρὴ τὴ χάρη θὲ νὰ πάρῃ,
θὰ ζεῖ στὰ θεῖα τὰ πλάτια,
στὰ οὐράνια παλάτια.

Θεῖε οὐρανέ, πῶς τὴ σιωπὴ τὴν ἄλλη νύχτα κόψε,
θὰ γεννηθεῖ, ἴεε, ὁ Θεός, βοοῦν Ἀγγελοὶ ἀπόψε.
Μὴν εἶναι αὐτὴ ἡ μεγάλη
ἡ νύχτα τάχα ἢ ἄλλη;

Ἦ, πῶς τὴν περιμένουμε τοῦ θεοῦ Παιδιοῦ τὴ γέννα!
Ἀγγελοὶ ἀπόψε τραγουδοῦν γιὰ τὸ Θεὸ τὸν ἓνα,
χρόνε, γρήγορα γύρνα,
τοιμάζουμε ἅγια σμύρνα.

Οὔτε βοριάς, οὔτε χιονιάς ξοπίσω μᾶς γυρίζει,
βλάχοι μὲ κάπες ροβολᾶν, δές, ἡ ἄχνα τους καπνίζει,
πῶς χαίρονται, πῶς λάμπουν,
στὴ φάτνη πᾶνε νὰ ἴμπουν.

– Ποῦ πᾶτ' ἐσεῖς, βλαχόσκυλα, μὲ τοὺς τσοπαναραίους;
Πιστὰ εἶστε στὰ κοπάδια σας, ἀπὸ καιροὺς ἀρχαίους.
– Τὶς στάνες μας φυλᾶνε
Ἀγγελοὶ ποὺ περνᾶνε.

Ἢ μάν' ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς πάει τρέχοντας κι ἐκεῖνη,
σκοῦφο ρίχνει στὸ σπλάχνο τῆς, γιὰ τοῦ χιονιᾶ τὴ δίνη,
μιὰ τὸ παιδί τῆς βλέπει,
μιὰ τῆς σπηλιᾶς τὴ σκέπη.

Ἀπόψε Ἀγγέλους ἄκουσε νὰ τραγουδᾶν στὸ σπήλιό,
ἔρχονται ἀπὸ τὸν οὐρανό, δὲν πᾶν' σ' ἄλλο βασιλεῖο,
στὴ φάτνη μέσα μπαίνουν,
ψηλμούς ἴεε ποὺ εὐφραίνουν.

Ξεκίνησε κι ὁ γέροντας ὁ ἑκατοχρονίτης,
μπροστὰ πάει ἡ λαχτάρα του, ξοπίσω αὐτὸς μαζί τῆς,
ὁ αὐγερινὸς ἄς σκάσει,
στερνός, μόνο νὰ φθάσει.

Ἄλλος ξοπίσω γιὰ νὰ ἰδεῖ τὴν ἅγια πάει τὴ Χάρη,
 πυγολαμπιδ' ἀνάβει φῶς, τοῦ φέγγει σὰν φανάρι,
 παρακοντά του δράμει,
 ἰοξοδρομιὰ μὴν κάμει!

Καὶ πεταλούδ' ἀνάλαφρη, πανώρια πεταλούδα,
 πού 'χει χρυσά, πού 'χει ἀργυρά, πού 'χει φτερὰ βελουδα,
 στ' Ἁγίου Παιδιοῦ τὸ πλάι
 τὰ ὠριοπλουμιὰ κουνάει.

Νύκτωσε κι ὁ κορυδαλλὸς δὲ στέκ' ὕπνο νὰ πάρει,
 τὸν οὐρανὸ ὀλοφώτεινο θωρεῖ μὲ μι' ἄλλη χάρη,
 ἴλει, ἔφεξε, τί πλάνη,
 καὶ γύρους ὄλο κάνει...

Ἦς κι ἡ νυφίτσα ἡ ἄδοιη δὲν τράβηξε ὕπνου στόρι,
 βγαίνει καὶ μπαίνει στὴ φωλιὰ κι ἀπὸ τὸ λιθορῶρι
 κοιτᾷ σ' ὄλλες τὶς στράτες
 τοὺς νυχτοπεζολάτες.

- Ἦρθες στὴ γῆ, δὲν ἄργησες, ἀγέννητο Θεῖο Βρέφος,
 ἦρθες, σὲ περιμέναμε νὰ διώξεις κάθε νέφος,
 νὰ λάμπεις στὴν ψυχὴ μας,
 πὺλ χρόνια τὸ ἐπεθύμας.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΔ. ΣΑΝΤΑΡΜΗΣ

Γλωσσάρι

Αὐγερινός, ὁ = ὁ ἀστερισμὸς τῆς Ἀφροδίτης, τὸ ἐντυπωσιακότερο καὶ λαμπερότερο οὐράνιο σῶμα, μετὰ τὸν Ἥλιο καὶ τὴ Σελήνη, πού προβάλλει πρῶτο, ὑπερ' ἀπ' τὸ βασιλεῖμα τοῦ Ἥλιου, στὸ μέρος τῆς δύσης, καὶ τότε λέγεται Ἑσπερος, τὸ ἴδιο ἀστέρι ἀνατέλλει λαμπρὸ καὶ μένει τὴν αὐγὴ τελευταῖο, καὶ τότε ὀνομάζεται Αὐγερινός.

ἀφουγκράζω = στήνω αὐτὸ καὶ ἀκούω, ἀκουρμαίνομαι.

θούκινο, τό = σάλπιγγα καμωμένη ἀπὸ κέρατο βοδιοῦ ἢ ἀπὸ μέταλλο ἢ ἀπὸ κοχύλι, πού πολὺλαπασιάζει τὸν ἦχο τοῦ λόγου.

κάπα, ἡ = χωριάτικο πανωφόρι, μικρὸ, μέχρι τοὺς ἀστραγάλους τοῦ ποδιοῦ ἢ καὶ πιὸ κάτω ἀκόμη, μαῦρο ἢ σκοῦρο, καμωμένο ἀπὸ γιδόμαλλο, μὲ κατσούλα, μανίκια καὶ τσέπες βαθείες, χρώματος σταχτοκαφέ σκούρου (αὐτὴ τὴν κάπα φοροῦσαν οἱ βλάχοι στὸ χωριό μου, τὸ Ἀρχάνι τῆς Φθιώτιδας). Ὑπάρχει καὶ ἄσπρη κάπα ἢ καφέ, πού εἶναι καμωμένη ἀπὸ πρόβιο μαλλί, πού ἔχει κατσούλα, μανίκια καὶ τσέπες, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀντιβροχική.

κορυδαλλός, ὁ = τὸ πουλὶ ὁ κορυδαλλὸς ἢ κασσουλήτρας (λόγω τοῦ ὀλόρθου ἰοφίου πού ἔχει στὸ κεφάλι του, ὀνομάζεται κασσουλήτρας, κατσούλα λέγεται ἡ κουκούλα), μόλις χαράζει ἡ μέρα καὶ πρὶν νὰ βγεῖ ὁ ἥλιος, καταλαμβάνεται ἀπὸ ὠραῖο οἶστρο καὶ σκῶνεται ψηλὰ στὸν καθαρὸ οὐρανὸ καὶ ἀγναντεύει τὸ λαμπρὸ χάραμα τῆς μέρας. Μεθ' ἀπὸ τὴν ὁμορφὴ ἀνατολὴν ἡ ἀρχίζει νὰ λαλεῖ γλυκά. Κάνει γύρους στὸν ἀέρα κι ὄλο κοιτάζει τὸ πρωινὸ φέγγος κι ὄλο τραγουδᾷ, ὥσπου ν' ἀνατελεῖ ὁ ἥλιος. Ἄν κάποιος ἄνθρωπος τὸν δεῖ, τὴν ὠρὰ ἐκείνη τῆς μέθης του, γοντεύεται τόσο πολὺ καὶ δὲν θέλει νὰ πάρει τὰ μάτια του ἀπὸ πάνω του.

κούρνια, ἡ = φωλιὰ πουλιοῦ, καμωμένη μὲ λεπτὰ χορταράκια καὶ στρωμένη μέσα τῆς μὲ φτερὰ πουλιῶν, μαλλιά προβάτων, πού τὰ μαζεύουν σὰ μεγάλα ἀγκάθια, στὶς κορφές τους.

νυφίτσα, ἡ = εἶδος θηλαστικοῦ, ἡ ἰκτίδα, εἶναι λαστικένια στὸ σῶμα τῆς καὶ σβέλτη, ὁμορφὴ κι ἔξυπνη, ὑπάρχουν 3 εἶδη, ἡ οἰκοδαίτη (ἡ ἀτσίδα), ἡ παραποτάμια (βύδρα) καὶ ἡ δευτρόβια (κουνάβι).

πυγολαμπίδα, ή = μικρό έντομο, στο μέγεθος του σιταρένιου σπυριού, είναι λίγο χνουδωτή, εὐμάλακτη, ἄν πιασθεῖ καὶ πιεσθεῖ στὰ δύο δάχτυλα λίγο, διαλύεται ὅλο τὸ σῶμα της, ἐμφανίζεται τὴ νύχτα καὶ πετᾷ καὶ φέγγει, σὺν μικρῶν καρβουνάκι τοῦ τζακιού ἀναμμένο. Λέγεται στὸν ἀγροτικὸ κῶρο ἡ φράση: «Τὴ νύχτα πετᾶνε κολιοφωτιές». Λέγεται καὶ κουκουτσίνα.

ροβολῶ = τρέχω ἀπὸ πηλαγιά βουνοῦ ἢ σὲ ἴσιωμα.

σκῶ = ἀνατέλλω, προβάλλω, πηλανάζω.

σταυραῖτος, ὁ = μεγαλοπρεπής, ἰσχυρὸς αἰτός, πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ ἓναν ἐπίξανθο σταυρὸ στὴ ράχη του, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ βάση τοῦ κρανίου καὶ ἐπεκτείνεται ὡς τὴ βάση τῆς οὐρᾶς κι ἀπὸ τὸ ἓνα μετάρσιο στὸ ἄλλο, τὸ ὑπόλοιπο χρῶμα του εἶναι καστανόμαυρο μὲ ὠχρὲς κηλίδες, τὰ πόδια του εἶναι κίτρινα, ἔχει ὀξυτάτη ὄραση, τὸ ἄνοιγμα τῶν φτερῶν του ὑπερβαίνει τὰ 2 μέτρα. Τὸ ἀρσενικὸ πτερωτὸ ἀγαπᾷ πολὺ τὸ θηλυκὸ. Ποτέ, μὰ ποτέ, τὸ φτερωτὸ αὐτὸ ζευγάρι δὲν χωρίζει γιὰ πολὺ. Θεωρεῖται ὁ σταυραῖτος ἰκανότατος κυνηγός, εἶναι πολὺ θεαματικὸς οἱ κατακόρυφες βουτιές ποὺ κάνει ἀπὸ μεγάλο ὕψος, στοχεύοντας τὴ φεία του. Τρέφεται μὲ λαγούς, μὲ πέρδικες, μὲ μικρὰ ἀγιοκάτσικα, μὲ σαῦρες καὶ μὲ χελώνες, ποὺ τὶς ρίχνει ἀπὸ ὕψη σὲ κοτρώνια, νὰ σπάσουν τὰ καύκαλά τους. Περνᾷ πολλὰς ὥρες πετώντας πάνω ἀπὸ κορφὲς δένδρων. Τὴ φωλιά του τὴ χτίζει σὲ ψηλὰ δένδρα. Εἶναι τὸ ἰσχυρότερο ἀπ' ὅλα τὰ ἀρπακτικὰ πουλιά. Μόνο ἓνα τὸν περνᾷ σὲ δύναμη, ἡ ἄρπυια, ποὺ δὲ ζεῖ στὴ χώρα μας. Λέγεται ὁ σταυραῖτος καὶ ζαγάνα, κράχτης, μπουφογέρακο, ἄβτζής.

στόρι, τό = παραπέτασμα σὲ παράθυρο.

Ὑπομνηματισμός

Γιὰ τὴ Σίβυλλα τὴν προφήτισσα, ὁ Κωνσταντῖνος Β. Καραστάθης, στὸ βιβλίον τοῦ *Μέγας Κωνσταντῖνος*, σελίδες 437, ἔκδοση 2020, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, γράφει. Καὶ ἡ Σίβυλλα, γιὰ τὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, εἶχε προβλέψει. «Ἦ, ξύλον μακαριστόν, ἀφ' οὗ Θεὸς ἐξετανύσθη». Ὁ Κωνσταντῖνος Β. Καραστάθης, λοιπόν, στὸ ἀνωτέρω βιβλίον του, *Μέγας Κωνσταντῖνος*, ἔκδοση 2012, γράφει πῶς ὁ Ἅγιος Μέγας Κωνσταντῖνος ὁμιλεῖ περὶ τῆς πίστεως στὸν Τριαδικὸ Θεό, περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωτῆρος, περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἁκτίστου ἀπὸ τοῦ κτιστοῦ φωτός, περὶ τῶν διωκτῶν τῶν χριστιανῶν, περὶ τῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου, ἰδιαιτέρως, μάλιστα, γιὰ τὸ πρόσωπο τῆς Σίβυλλας τῆς Ἐρυθραίας. Ἡ Σίβυλλα ἢ Ἐρυθραία ἢ προφήτισσα, ἀναφέρει ὁ Εὐσεβῖος ὁ Καισαρείας, καταγράφει τὴν ἐντυπωσιακὴ, περὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀκροσική, «*Ἰησοῦς Χρ(ε)ιστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτῆρ Σταυρός*», διευκρινίζοντας ὅτι ἡ μαντεία (προφητεία) αὐτὴ δὲν πηλάσθη ἀπὸ κανέναν χριστιανό, ἀλλ' ὅτι εἶχε δοθεῖ ἀπὸ τὴ μάντιδα (προφήτισσα) πρὶν ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Κυρίου, καὶ ὅτι μεταφράσθη ἀπὸ τὸν Κικέρωνα. Προσθετεῖ, ἀκόμα, ὅτι μνεῖα ἐκείνης τῆς μαντείας (προφητείας), καθὼς καὶ τοῦ παρθενικοῦ Τόκου, κάνει καὶ ὁ Βιργίλιος, καὶ προσθετεῖ τοὺς σχετικοὺς στίχους τοῦ μεγάλου ποιητῆ.

Τὴ μαντεία (προφητεία) τῆς Σίβυλλας θεώρησαν πηλαστὴ οἱ παγανιστὲς καὶ ὡς δημιουργία τῶν χριστιανῶν. Πολλοί, ὡστόσο, ἐρευνητὲς σήμερα τὴ θεωροῦν αὐθεντικὴ. Σημειωτέον ὅτι γι' αὐτὴ τὴ μαντεία (προφητεία) τῆς Σίβυλλας κάνει λόγος ὁ Σφζομενός, στὸ περὶ εὐρέως τοῦ ζωνφόρου Σταυροῦ καὶ τῶν ἁγίων ἡλων κεφάλαιο. «*Ὅπου γε καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων συνωμολοῦνται Σιβύλλης εἶναι τοῦτο Ἦ, ξύλον μακαριστόν, ἐφ' οὗ Θεὸς ἐξετανύσθη. Τοῦτο γὰρ καὶ σπουδάζων τις ἐναντίος εἶναι οὐκ ἂν ἀρνηθεῖν. Προῦσῆμαιεν οὖν τὸ τοῦ σταυροῦ ξύλον καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ σέβας. Τάδε μὲν ἡμῖν, ὡς παρειλήφαμεν, ἰστόρηται ἀνδρῶν τε ἐκριβῶς ἐπισταμένων ἀκούσασιν, εἰς οὓς ἐκ διαδοχῆς πατέρων εἰς παῖδας τὸ μανθάνειν παρεγένετο, καὶ ὅσοι γε αὐτὰ ταῦτα συγγράψαντες, ὡς δυνάμει εἶχον, τοῖς ἔπειτα καταηλοῖσασιν*».

Τὴ Σίβυλλα τὴν ἔχει καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, ὡς προφήτισσα. Ἐπίσης, καὶ ὁ ποιητὴς Γ. Βερίτης τὴν ἀναφέρει στὴν 5^η στροφή τοῦ ποιήματός του «*Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί!...*».

Ἦ Σύ, μέγαλε Ἀναμενόμενη
τοῦ δύστιχου πεσμένου ἀνθρώπου!
Γιὰ Σε ψαλμοὶ κι ᾠδὲς καὶ Σίβυλλες,
γιὰ Σένα οἱ θρῦλλοὶ κάθε τόπου.»

“Όταν τὸ φιλότιμο ἔγινε ἐνσυναίσθηση

Μὲ πολλὴ θλίψη, ἀλλὰ καὶ ὁμολογουμένως κάποια ἀπογοήτευση, παρακολούθησα τὰ τελευταῖα χρόνια τὰ συνεχόμενα ἐπεισόδια βίας μεταξύ ἀνηλίκων παιδιῶν καὶ ἐφήβων. Μιὰ ζοφερὴ πραγματικότητα, ποὺ αὐξάνεται μὲ γεωμετρικὴ πρόοδο. Τίς πταίει; Ἡ ἀπάντηση εἶναι τόσο δύσκολη, ὅσο καὶ ἀπολύτως εὐκόλη. Φταίει ἡ ἀγωγή τῶν παιδιῶν ἀπὸ τὴν οἰκογένεια

καὶ τὸ σχολεῖο μέχρι τὸν εὐρύτερο κοινωνικὸ περίγυρο; Σαφῶς καὶ κάθε ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς θεσμοὺς ἔχει τὴν εὐθύνη του.

Σὲ κάποια ἀπὸ τὶς πολλὲς τηλεοπτικὲς ἐκπομπὲς ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ κοινωνικὰ θέματα, εἶχαν καλεσμένη καὶ κάποια ψυχολόγο, ἡ ὁποία μεταξύ ἄλλων σημείωσε μετ’ ἐμφάσεως καὶ τὸ ἑξῆς: «Θὰ πρέπει νὰ καλλιεργήσουμε στὰ παιδιά μας τὴν ἔννοια τῆς ἐνσυναίσθησης. Ποὺ σημαίνει νὰ βάλουμε τοὺς θύτες στὴ θέση τῶν θυμάτων, ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ ἀντιληφθοῦν πῶς ἀκριβῶς αἰσθάνονται τὰ παιδιά-θύματα». Τελικὰ ὅμως, ἡ καλλιέργεια τῆς «ἐνσυναίσθησης» εἶναι αὐτὴ ποὺ θὰ λύσει τὸ πρόβλημα; Ἡ ἐπιστήμη μπορεῖ νὰ θεραπεύσει αὐτὴν τὴν ψυχικὴ ἀναπηρία, ποὺ μετετρέπη σὲ κοινωνικὴ πηγή; Τὴν ἀπάντηση νομίζω εὐκόλη μπορεῖ νὰ τὴ δώσει ὁ καθένας ἀπὸ ἑμᾶς...

Καὶ μέσα σὲ ὄλο αὐτὸ τὸ σκοτεινὸ, ἀπογοητευτικὸ καὶ ἀδιέξοδο τοπίο, ἦρθε μιὰ ἐντελῶς διαφορετικὴ εἰκόνα νὰ ἀνατρέψει ὅλη αὐτὴ τὴ δυστοπία τῶν τελευταίων ἐτῶν. 27^η Ὀκτωβρίου, παραμονὴ τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου, Θεσσαλονίκη, μαθητικὴ παρέλαση. Ὑπὸ καταρρακτώδη βροχὴ παρελά-

νουν οἱ μαθητὲς τῶν σχολειῶν τῆς συμπερωτεύουσας. Κανείς δὲν δέχθηκε νὰ ἀποχωρήσει ἀπὸ τὴν παρέλαση, ἔστω κι ἂν οἱ ὑπεύθυνοί τῆς παρελάσεως τοὺς τὸ πρότειναν. «Ἡρθαμε νὰ παρελάσουμε, γιὰ νὰ τιμήσουμε τοὺς ἥρωες τοῦ πολέμου, καὶ θὰ παρελάσουμε, ἔστω κι ἂν γίνουμε μούσκεμα. Τοὺς τὸ χρωστᾶμε!»!

Τί ἔγινε ξαφνικά; Ποῦ βρέθηκαν ὅλα αὐτὰ τὰ παιδιά, ποὺ κανείς δὲν τοὺς δίδα-

ξε τὴν ἐνσυναίσθηση, νὰ παρελαύνουν μὲ μούσκεμα μπλουζάκια, μὲ λεβέντικο παράστημα κι ἓνα καθάριο βλέμμα, ποὺ στρεφόμενο πρὸς τοὺς ἐπισήμους δήλωνε ὅτι: «Γνωρίζουμε πολλὴ καλὰ ποιὸ εἴμαστε, ἀπὸ ποῦ ἐρχόμαστε καὶ ποῦ πᾶμε»; Ποιὸς ἐνστάλαξε στὶς νεανικὲς καρδιές τους αὐτὴ τὴ μνήμη τὴν ἄρρηκτα ζυμωμένη μὲ τὸ Χρέος καὶ τὴν Ἱστορία αὐτοῦ τοῦ τόπου; Ἀλλήλωστε, ποιὸς ἦταν αὐτὸς ποὺ ἐνστάλαξε στὶς καρδιές τῶν νέων τοῦ Σαραντα τὸ χρέος καὶ τὴν τιμὴ νὰ τρέξουν «μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη», κυριολεκτικὰ, στὰ κακοτράχαλα βουνὰ τῆς Πίνδου καὶ νὰ θυσιάσουν τὴ σωματικὴ τους ἀκεραιότητα, ἀκόμα κι αὐτὴ τὴ ζωὴ τους; Ποιὸς δίδαξε σ’ αὐτὰ τὰ πολλὰ φορὲς ἀπαίδευτα παλιηκάρια τῆς ἐλληνικῆς ἐπαρχίας τὴν ἐνσυναίσθηση; Προφανῶς καὶ κανείς. Ὑπῆρχε ὅμως κάτι ἄλλο, ποὺ ἦταν καὶ εἶναι γραμμένο στὸ κύτταρό τους, στὸ κύτταρό μας ὡς Ἕλληνες, τὸ ὁποῖο λέγεται «φιλότιμο»! Μιὰ λέξη καὶ ἔννοια ποὺ δὲν ὑπάρχει σὲ καμμία ἄλλη γλῶσσα τοῦ κόσμου.

Καὶ ἓνα προσωπικὸ μου «βίωμα» μέσα ἀπὸ τὶς διηγήσεις τῆς μητέρας μου γιὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τοῦ 1940-41. Ὁ νονὸς της, Κωνσταντῖνος Δημητριάδης,

βρισκόταν τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1941 μὲ μιὰ μικρὴ ἄδεια ἀπὸ τὸ μέτωπο στὸ πατρικὸ του. Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες οἱ Γερμανοὶ ἐπιτέθηκαν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, γιὰ νὰ σώσουν τοὺς συμμάχους τοὺς Ἰταλοὺς ἀπὸ τὴν πανωλεθρία. Ὁ Κωνσταντῖνος ντύθηκε ἀμέσως τὴ στολή του, φορτώθηκε τὸ σακιδίό του, γιὰ νὰ φύγει γιὰ τὸ μέτωπο. Στὶς παρακλήσεις τῆς μητέρας του νὰ παραμείνει μιὰ-δυὸ μέρες ἀκόμα, ἡ ἀπάντηση ἦταν: «Τί λὲς μάνα; Καὶ θὰ ἀφήσουμε τοὺς Γερμανοὺς νὰ μποῦνε στὴν Ἑλλάδα;». Ὁ

Τελικά, μήπως θὰ πρέπει νὰ ἀντιστρέψουμε λίγο τὸν τίτλο αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου; Τί θὰ γινόταν ἄραγε, ἂν ἡ ἐνσυναίσθηση γινόταν ΦΙΛΟΤΙΜΟ; Καὶ ποῦ θὰ τὸ ἔβρουμε τὸ πολυτίμητο; Ἴσως μᾶς τὸ ξεδιαλύνουν τὰ λόγια τοῦ μεγάλου Σεφέρη:

«Κάποτε πλησίασε τὸν νομπελίστα ποιητὴ μας Γιώργο Σεφέρη, ἕνας ξένος διαπρεπῆς συνομιλητής, "πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων": "Μὰ πιστεύετε σοβαρὰ ὅτι εἶστε πραγματικὰ ἀπόγονοι τοῦ Λεωνίδα καὶ τοῦ Θεμιστοκλή;". Ἀπαντᾷ ὁ Σεφέρης: "Ὅχι,

Τί ἔγινε ξαφνικά; Ποῦ βρέθηκαν ὅλα αὐτὰ τὰ παιδιά, ποὺ κανεὶς δὲν τοὺς δίδαξε τὴν ἐνσυναίσθηση, νὰ παρελαύνουν μὲ μουσκεμένα μπλουζάκια, μὲ λεβέντικο παράστημα κι ἕνα καθάριο βλέμμα, ποὺ στρεφόμενο πρὸς τοὺς ἐπισήμους δήλωνε ὅτι: «Γνωρίζουμε πολὺ καλὰ ποιοὶ εἴμαστε, ἀπὸ ποῦ ἐρχόμαστε καὶ ποῦ πᾶμε»; Ποιὸς ἐνστάλαξε στὶς νεανικὲς καρδιές τους αὐτὴ τὴ μνήμη τὴν ἄρρηκτα ζυμωμένη μὲ τὸ Χρῆος καὶ τὴν Ἱστορία αὐτοῦ τοῦ τόπου;

Κωνσταντῖνος ἔφυγε τὴν ἴδια ἐκείνη ἡμέρα. Στὸ μέτωπο δὲν ἔφτασε ποτέ. Τὸν σκότωσαν στὸν βομβαρδισμό τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ στὰ 23 του χρόνια... Ὁ πατέρας του, ἕνας ἀπλὸς χωρικός, δὲν ἤξερε γράμματα. Ἡ μητέρα του δὲν γνώριζε οὔτε γραφή, οὔτε ἀνάγνωση. Δὲν τὸν δίδαξαν ποτέ τί σημαίνει «ἐνσυναίσθηση». Τὸν εἶχαν διδάξει ὅμως μὲ κάθε τους λόγο καὶ πράξη τί σημαίνει νὰ ἔχει ὁ ἄνθρωπος Τιμή!

εἴμαστε ἀπόγονοι μονάχα τῆς μάνας μας, ποὺ μᾶς μίλησε ἐλληνικά, ποὺ προσευχήθηκε ἐλληνικά, ποὺ μᾶς νανούρισε μὲ παραμύθια γιὰ τὸν Ὀδυσσεά, τὸν Ἡρακλῆ, τὸν Λεωνίδα καὶ τὸν Παπαφλέσσα, καὶ ἐνίωσε τὴν ψυχὴ της νὰ βουρκώνει τὴν Μεγάλη Παρασκευή, μπροστὰ στὸ ξόδι τοῦ νεκροῦ Θεανθρώπου» (τὸ ἀπόσπασμα περιέχεται στὸ βιβλίο τῆς Μερόπης Σπυροπούλου, *Οἰκογένεια ὦρα μηδέν*).

ΑΣΗΜΙΝΑ ΚΟΥΚΙΑ

Καταγγελία

Με μεγάλη λύπη παρακολουθήσαμε μια διαφήμιση συγκεκριμένης ελληνικής Τράπεζας για καταναλωτικά δάνεια. Παρουσιάζει ένα προ-προνήπιο να εκδικείται τους γονείς του, γιατί δεν του πήραν ένα άρκουδάκι που ζήτησε. Τò βλέπουμε, με άθωο χαμόγελο, να λείει: «Έκαναν τὸ λάθος και δὲν μου τὸ πήραν! Θὰ τὸ πληρώσουν!».

Ἦδη με τὴν ἔναρξη τῆς διαφήμισης, βλέπουμε μάθημα «ἀντιαγωγῆς». Τὸ παιδί δείχνει τὸ ὑπεργώ του, τὸ «θέλω» του, που δὲν ἀνέχεται τὴν ἄρνηση τῶν γονιῶν. Ὅταν ἐκείνοι δὲν τοῦ ἴκανοποιῦν τὴν ἐπιθυμία, ἀκολουθεῖ ἡ ἐκδίκηση. Αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ σειρά ἐκδικητικῶν πράξεων, που ποτὲ ἓνα προ-προνήπιο δὲν θὰ μπορούσε νὰ σκεφθεῖ. Καταστρέφει τὸ laptop τῆς μαμᾶς, βυθίζει σὲ ποτῆρι με γάλα τὸ smartphone τοῦ μπαμπᾶ και

Ὡς ἐκπαιδευτικὸς γνωρίζω καλὰ πόσο ἐπηρεάζονται τὰ παιδιὰ ἀπὸ ἀρνητικὰ κυρίως πρότυπα. Μιλήμε γιὰ τὴ νεανικὴ παραβατικὴτα και τὴν καυτηριάζουμε, ἀλλὰ ἐπιτρέπουμε σὲ τέτοιες διαφημίσεις νὰ μολύνουν τὶς παιδικὲς ψυχὲς ἀπὸ τὴν προνηπιακὴ ἀκόμα ἡλικία, ὥστε μπαίνοντας στὸ δημοτικὸ νὰ

ἀρχίζουν τοὺς τραμπουκισμοὺς και τὴν ἀπείθεια. Τὸ θέμα δὲν εἶναι νὰ καταστέλλουμε τὴν παραβατικὴτητα, ἀλλὰ νὰ τὴν προλαμβάνουμε.

Ἐκτὸς ἀπὸ ἐκπαιδευτικὸς, εἶμαι μητέρα και γιαγιά, και δὲν θὰ ἤθελα ποτὲ τὰ ἐγγονάκια μου νὰ ἀκολουθήσουν τέτοια πρότυπα. Θὰ ἦταν καταστροφικὸ ἐπίσης νὰ συνδέσουν τὴν ἀγάπη τῶν γονιῶν με τὴν ἐκπλήρωση κάθε ἐπιθυμίας τῶν παιδιῶν. Ἡ ἐκδίκηση που προβάλλεται ὡς ποινὴ πρὸς τοὺς γονεῖς εἶναι κάτι τρομακτικὸ!

Μιλήμε γιὰ τὴ νεανικὴ παραβατικὴτητα και τὴν καυτηριάζουμε, ἀλλὰ ἐπιτρέπουμε σὲ τέτοιες διαφημίσεις νὰ μολύνουν τὶς παιδικὲς ψυχὲς ἀπὸ τὴν προνηπιακὴ ἀκόμα ἡλικία, ὥστε μπαίνοντας στὸ δημοτικὸ νὰ ἀρχίζουν τοὺς τραμπουκισμοὺς και τὴν ἀπείθεια. Τὸ θέμα δὲν εἶναι νὰ καταστέλλουμε τὴν παραβατικὴτητα, ἀλλὰ νὰ τὴν προλαμβάνουμε.

τέλιος ἀνοίγει τὴ βρύση και πλημμυρίζει τὸ ξύλινο πάτωμα και τὰ ἔπιπλα τοῦ σαλονιοῦ στὸ σπίτι τους. Μετὰ τὸ βλέπουμε νὰ λείει ἀποφασιστικά: «Τὰ ἔχω προγραμματίσει ΟΛΑ!».

Και ἡ διαφήμιση τελειώνει με τὴ φράση: «Γιὰ τὶς μικρὲς ἐκπλήξεις τῆς ζωῆς, εὐτυχῶς ἔχεις τὰ on line καταναλωτικὰ δάνεια».

Ἀπορῶ πῶς οἱ διαφημιστὲς ἔκαναν μιὰ τέτοια διαφήμιση, ἀλλὰ περισσότερο με ἀπασχολεῖ πῶς οἱ ὑπεύθυνοι τῆς Τράπεζας ἐνέκριναν τὸ συγκεκριμένο σενάριο. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ Τράπεζα ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὸ κέρδος τῆς, και ὄχι γιὰ τὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν. Ἴσως ὄχι οἱ ἐργαζόμενοι στὴ διαφημιστικὴ ἐταιρεία και στὴν Τράπεζα εἶναι ἄτεκνοι; Γιατὶ ἂν εἶχαν παιδιὰ, δὲν θὰ σκέφτονταν ὅτι τὰ λόγια τῆς διαφήμισης εἶναι παράδειγμα πρὸς μίμηση, και ἄρα σὲ λίγο θὰ κινδυνεύουν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ τους; Ἀλλὰ και οἱ κύριοι τοῦ ΕΣΡ με τί κριτήριον δίνουν ἄδεια σὲ μιὰ διαφήμιση;

Ποιά κοινωνία θέλετε νὰ δημιουργήσετε, κύριοι; Με τὸν τρόπο σας ἐπιβραβεύετε τὴν ἐκδίκηση. Καταλαβαίνετε ὅτι ἐτοιμάζετε ἐκδικητικούς πολῆτες; Αὐτοὺς τοὺς πολῆτες ὀραματίζετε γιὰ τὸ αὔριο; Γιατὶ λοιπὸν ἐκπλήσσεσθε με τὰ τεκταινόμενα στὰ Βορίζια τῆς Κρήτης;

Κύριοι τοῦ ΕΣΡ και ὑπεύθυνοι τῆς Τράπεζας, δὲν περιμένα ποτὲ μιὰ τέτοια ἀπερίσκεπτη διαφήμιση. Τὸ καλύτερο που θὰ μπορούσατε νὰ κάνετε θὰ ἦταν νὰ ἀντικαταστήσετε τὸ σενάριο τῆς διαφήμισης με «ἐκπλήξεις» ἀπὸ τὶς τόσες που συμβαίνουν καθημερινὰ γύρω μας.

ΕΛΕΝΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ-ΤΖΟΥΜΑ
Φιλόλογος

ΣΗΜ.: Ἡ ὑπογράφουσα τὸ κείμενο ἀπέστειλε πράγματι ἐνυπόγραφη καταγγελία πρὸς τὸ ΕΣΡ (Ἐθνικὸ Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης) γιὰ τὴ συγκεκριμένη προκλητικὴ διαφήμιση.

Ἡ προβέντα τῆς νύφης

Ἦταν ἀνοιξη τοῦ '62 στὸν Ἅγιο Γεώργιο Φθι-
ώτιδας. Ὁ ἥλιος ἔλιουζε τὰ ἄσπρα σπίτια
καὶ τὰ κεραμίδια γυάλιζαν σὰν νὰ ἤθελαν
κι αὐτὰ νὰ καμαρώσουν τὴ νύφη. Ἐπὶ μακριὰ
ἀκούγονταν τὰ κληρίνα καὶ τὰ ὄργανα μ' ἓναν ἦχο
πλημμυρισμένο ἀπὸ εὐτυχία βγαλμένο ἀπὸ τὰ
σωθικά τοῦ τόπου. Ἡ πομπὴ πλησίαζε σιγά, μὲ
τὸ φλάμπουρο νὰ ἀνεμίζει ψηλά, σημάδι πὼς ὁ
γάμος προχωροῦσε μὲ τὸ καλὸ.

Ἡ νύφη Εὐρυδίκη, ντυμένη στὰ λευκά, ἔλαμπε
κάτω ἀπ' τὸ πέπλο της σὰν τὸ φῶς τοῦ αὐγερινοῦ.
Τὰ χέρια της τρεμούλιαζαν λίγο, μὰ τὰ μάτια της

– Καλωσόρισε, κόρη μου, στὸ σπιτικό μας. Νὰ
ἔναι ἡ ζωὴ σου ζυμωμένη μὲ ἀγάπη καὶ προκοπή,
σὰν τοῦτο τὸ ψωμί.

Ἡ Εὐρυδίκη ἔσκυψε εὐλαβικά. Μὲ τὰ χεῖρά
της χέρα χέρα σταυρωτά τὴν προβέντα καὶ τὴν
ἔσπασε μὲ μιὰ μικρὴ προσπάθεια. Ἐνα κομμάτι τὸ
πέταξε στὰ κεραμίδια –νὰ μὴ λείψει ποτὲ τὸ ψωμί
ἀπὸ τοῦτο τὸ σπιτικό– κι ὕστερα σκόρπισε τὴν ὑπό-
λοιπη στὸν κόσμο. Τὰ παιδιὰ ἔτρεξαν νὰ πάρουν
κομμάτι, γελώντας. Οἱ γυναῖκες σταυροκοποῦνταν,
οἱ ἄντρες φώναζαν «νὰ ζήσετε!», καὶ τὰ ὄργανα
ἔπιασαν πάλι χαρούμενο σκοπὸ.

Ἐκείνη ἡ στιγμή, παγωμένη πιά σὲ μιὰ παλιὰ ἀσπρόμαυρη φωτογραφία,
κρατᾷ ἀκόμα τὸν παλιμὸ της: τὴ σεμνὴ περηφάνια μιᾶς ἐποχῆς ὅπου κά-
θε ἔθιμο ἦταν χαμόγελο κι εὐλογία.

εἶχαν τὴ σιγουριὰ τῆς καρδιάς ποῦ ξέρει ποῦ πη-
γαίνει. Μπροστά, ὁ φλαμπουριάρης κατέβαζε τὸ
ῥάβαρο, κι ἀπ' τὴ στέγη τοῦ σπιτιοῦ τοῦ γαμπροῦ
ἄρχισαν νὰ πέφτουν ροδοπέταλα.

Ἡ πεθερά, ἡ κυρα-Βάσω, στεκόταν στὸ κατώφλι.
Δὲν εἶχε πάει στὰ στέφανα – ἔτσι τὸ ἔθελε τὸ ἔθιμο.
Κρατοῦσε στὰ χέρια της τὴν προβέντα, ἓνα μεγάλο
ψωμί στολισμένο μὲ πλεξοῦδες ζύμης, λουλουδία
καὶ πουλιά, σύμβολο γονιμότητας καὶ καλῆς τύχης.
Πάνω στὸ κεφάλι τῆς νύφης ἔστρωσε πρῶτα μιὰ
ἄσπρη πετσέτα, ὕστερα ἀκούμπησε τὴν προβέντα,
λέγοντας εὐλογημένα λόγια:

Ἀπὸ τὸ κατώφλι μπῆκε στὸ νέο της νοικοκυριὸ
ἡ νύφη, κι ἦταν σὰν νὰ τὴν καλωσόριζε ὅλη ἡ χάρη
της Ρούμελης – τὸ βουνίσιο φῶς, ἡ μυρωδιὰ τοῦ
θυμαριοῦ, τὸ τραγούδι τῶν ἀνθρώπων ποῦ ξέρουν
νὰ χαίρονται τὴ ζωὴ καὶ νὰ τιμοῦν τὸ ἔθιμο.

Κι ἐκείνη ἡ στιγμή, παγωμένη πιά σὲ μιὰ πα-
λιὰ ἀσπρόμαυρη φωτογραφία, κρατᾷ ἀκόμα τὸν
παλιμὸ της: τὴ σεμνὴ περηφάνια μιᾶς ἐποχῆς ὅπου
κάθε ἔθιμο ἦταν χαμόγελο κι εὐλογία.

ΤΑΚΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ
Δάσκαλος-συγγραφέας

Θέατρο

«Φάουστ»

Στην Κεντρική Σκηνή του ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ παίζεται το άριστούργημα του Γερμανού δραματουργού και λογοτέχνου Γιόχαν Βόλφγκανγκ Γκαίτε (1749-1832) «Φάουστ», σε σκηνοθεσία Άρη Μπινιάρη. Παίζουν οι ήθοποιοι Χ. Φραγκούλης, Μπ. Γαλιατσάτος, Ήλ. Καρτάνου, Κ. Τάκαλου, Μ. Κρητικόπουλος, Μ. Μαντᾶ και Ίωάν. Μαυρέα.

Ὁ δαίμονας Μεφιστοφελῆς ἐπικρίνει τὸν Κύριο γιὰ τὴ δυστυχία τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀποσπᾷ τὴν ἔγκρισή του νὰ προσπαθήσει νὰ κερδίσει τὸν Φάουστ, ποὺ μέχρι τώρα εἶναι ἀφοσιωμένος σὲ μελέτες. Νύχτα στὸ σπουδαστήριό του ὁ δόκτορας Φάουστ βυθίζει τὸ βλῆμμα του στὸ παρελθόν του καὶ στὸ παρόν. Περισσότερα τὰ ἀρνητικὰ στοιχεῖα στὸν ἰσολογισμό του. Γι' αὐτὸ τελευταῖα ἔχει παραδοθεῖ στὴ μαγεία, ἐλπίζοντας νὰ προσεγγίσει «κάποια ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς οἰκουμένης». Συνομιλεῖ μὲ τὸ Πνεῦμα τῆς Γῆς καὶ τὸν βοηθό του Βάγκνερ. Εἶναι παραμονὴ Πάσχα. Ἀκούεται ἀπὸ Χορὸ Ἀγγέλων ἀναστάσιμος ὕμνος.

Κάνοντας περίπατο μὲ τὸν Βάγκνερ, ὁ Φάουστ παρατηρεῖ ἕναν σκύλο ποὺ τοὺς ἀκολουθεῖ καὶ μπαίνει μαζί τους στὸ σπουδαστήριό του. Τὸν βλέπει νὰ μεταμορφώνεται σὲ πλανόδιο φοιτητῆ. Εἶναι ὁ Μεφιστοφελῆς. Ἀρχίζουν μακρὰ συνομιλία. Ὁ Μεφιστοφελῆς γνωρίζει τὸ παρελθὸν τοῦ Φάουστ, τὴν κατάστασή του, τὰ αἰσθήματά του, τὶς φιλοδοξίες του. Ὑπόσχεται στὸν Φάουστ νὰ ἰδεῖ «ὄ,τι δὲν εἶδε ἄνθρωπος ποτέ». Ὅτι θὰ τὸν ὑπηρετεῖ στὸν κόσμο αὐτό, καὶ ὁ Φάουστ, ποὺ τοῦ ζητᾷ νὰ νιώσει τὴν ἀπόλυτη εὐτυχία, νὰ ὑπηρετεῖ τὸν Μεφιστοφελῆ στὸν ἄλλο κόσμο. Ἡ συμφωνία κλείνεται, καὶ ὁ Φάουστ γίνεται νέος. Νομίζει ὅτι ὁ διάβολος τὸν ὑπηρετεῖ καὶ ἱκανοποιεῖ τὶς ἐπιθυμίες του καὶ τὶς ἀπαιτήσεις του. Στὴν πραγματικότητα, ὁμως, ὁ Φάουστ ὑπηρετεῖ τὰ σχέδια τοῦ Μεφιστοφελῆ. Ὅλο καὶ περισσότερο μπαίνει στὴν ἐπικράτεια τοῦ ἔμπειρου καὶ πανούργου δαίμονα.

Ὁ Μεφιστοφελῆς ἐνεργεῖ μεθοδικά, προετοιμάζει τὶς ἐξελιξεις. Γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν στόχων του μεταμορφώνεται, χρησιμοποιεῖ ἀνθρώπους

και πνεύματα, δελεάζει, παραπλανᾷ, υπόσχεται, αξιοποιεῖ κλίσεις, ροπές, φιλοδοξίες. Ἐκμεταλλεύεται ανάγκες, ἀδυναμίες, ἀπειρία. Ἔτσι, ἀνάβει τὴν ἐρωτικὴ φλόγα ἀνάμεσα στὸν Φάουστ καὶ τὴ νεαρὴ Μαργαρίτα. Ἐδῶ ὁ Μεφιστοφελῆς ἀποδεικνύεται ἐκπληκτικὰ ἀποτελεσματικὸς. Προκαλεῖ πολὺ ἀπληθὲς κακὸ.

Γιὰ νὰ δεχθεῖ τὸν Φάουστ στὸ δωμάτιό της ἡ Μαργαρίτα καὶ νὰ ἀπολαύσει τὸν ἔρωτά του, πρέπει νὰ κοιμηθεῖ βαθιὰ ἢ μπερὴ της. Ὅμως τὸ ὑπνωτικὸ ποὺ τῆς δίνει ὁ Φάουστ τῆς χαρίζει τὸν αἰώνιο ὕπνο. Ντροπιασμένος ὁ ἀδελφὸς τῆς Μαργαρίτας γιὰ τὸν ἐρωτικὸ δεσμό της, συγκρούεται μὲ τὸν Φάουστ καὶ τὸν Μεφιστοφελῆ. Ὁ Φάουστ τὸν σκοτώνει. Ἡ Μαργαρίτα μένει ἔγκυος. Τὸ μωρὸ ποὺ φέρνει στὸν κόσμο τὸ πνίγει σὲ χείμαρρο. Φυλάκίζεται, θὰ θανατωθεῖ.

Ἡ ποίηση τοῦ Γκαίτε στὸ ἔργο αὐτὸ ἀγκαλιάζει τὸ φιλοσοφικὸ ἐργαστήριο ὅπως καὶ τὴν πεζὴ καθημερινότητα. Καὶ αὐτὴ ἡ ποίηση μὲ τὶς μεταφορές, τὶς εἰκόνες, τὶς παρομοιώσεις καὶ τὶς σοφὲς ρήσεις προσφέρει μιὰ ἰδιαίτερη ἀπόλαυση πέρα ἀπὸ τὴ συναρπαστικὴ ἐξέλιξη τοῦ δράματος.

Μέσα στὸ ξεφάντωμα τῆς Βαλπούργιας Νύχτας καὶ τὰ πρωτόγνωρα θεάματα ποὺ ἀντικρύζει, ὁ Φάουστ δὲν μπορεῖ νὰ σιγάσει τὴ συνείδησή του καὶ ζητᾷ ἀπὸ τὸν Μεφιστοφελῆ νὰ σπεύσουν νὰ σώσουν τὴ Μαργαρίτα. Ἡ τελευταία σκηνὴ ἐκτυλίσσεται στὸ κελὶ ὅπου κρατεῖται ἡ Μαργαρίτα. Σὲ ὀδυνηρὴ κατάσταση, ἡ δύστυχη νέα θυμᾶται τὶς εὐτυχισμένες ὥρες ποὺ ἔζησε μὲ τὸν Φάουστ, ἀλλὰ οἱ τύψεις γιὰ τὸν θάνατο τῆς μητέρας της καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της καὶ τὴ θανάτωση τοῦ παιδιοῦ της τὴν φαρμακώνουν.

Ὁ Φάουστ, ποὺ τὴν παρακαλεῖ νὰ φύγει μαζί του, δὲν βρίσκει σὲ καλύτερη κατάσταση. Εὐχεται νὰ μὴν εἶχε γεννηθεῖ. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Μεφιστοφελῆ ἔχει ἐξασφαλίσει τὴν ἀπελευθέρωσή της καὶ τὴ φυγὴ τους. Ἀλλὰ ἡ Μαργαρίτα, ποὺ φαίνεται νὰ ζεῖ σὲ ὄνειρο, δὲν σαλεύει. Ὅπως καὶ τὴν πρώτη φορὰ ποὺ τὸν ἀντίκρισε, νιώθει φρίκη, βλήποντας τὸν Μεφιστοφελῆ, ποὺ τοὺς παροτρύνει νὰ βιαστοῦν, ἀν θέλουν νὰ σωθοῦν.

Ἀλλὰ γιὰ τὴ Μαργαρίτα σωτηρία δὲν εἶναι ἡ φυγὴ ἀπὸ τὴ φυλακὴ καὶ τὸν θάνατο. Εἶναι ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὴν κόλληση ποὺ βιώνει. Ὑψώνει μᾶτια καὶ καρδιὰ στὸν οὐρανὸ καὶ ζητᾷ ἀπὸ τὸν Πατέρα τὴ λύτρωση. Ὁ Μεφιστοφελῆς πληροφορεῖ ὅτι ἡ Μαργαρίτα ἐκρίθη. Μιὰ φωνὴ ἀπὸ ψηλὰ βεβαιώνει: «Ἐσώθη».

Ἡ ποίηση τοῦ Γκαίτε στὸ ἔργο αὐτὸ ἀγκαλιάζει τὸ φιλοσοφικὸ ἐργαστήριο ὅπως καὶ τὴν πεζὴ καθημερινότητα. Καὶ αὐτὴ ἡ ποίηση μὲ τὶς μεταφορές, τὶς εἰκόνες, τὶς παρομοιώσεις καὶ τὶς σοφὲς ρήσεις προσφέρει μιὰ ἰδιαίτερη ἀπόλαυση πέρα ἀπὸ τὴ συναρπαστικὴ ἐξέλιξη τοῦ δράματος.

Φάουστ: «Ἄχ, σπούδασα φιλοσοφία, ἰατρικὴ καὶ νομικὰ καὶ δυστυχῶς θεολογία, ἐπίμονα, φανατικά, καὶ ἴδου ποὺ στέκω πάλι ἐδῶ τὸ ἴδιο ἄσο-

φος, ὅσο πρὶν μορφωθῶ». Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἔμφυτη ἔφεση νὰ γνωρίσει, νὰ μάθει. Πρέπει νὰ ἀποκτήσει γνώσεις, κάποια εἰδικότητα καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐμπειρία γιὰ τὸν βιοπορισμὸ του. Ὅμως τὸ ἐπάγγελμα, ἡ ἐργασία, ἡ ἄσκηση κάποιας ἐπιστήμης γιὰ τὸν Χριστιανὸ εἶναι καὶ διακονία τῶν συνανθρώπων του. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτὰ ἔχει καὶ μεταφυσικὲς ἀνησυχίες. Ἐνδιαφέροντα τὰ γνωστικὰ πεδία ποὺ ἀναφέρει ὁ Φάουστ, ἀλλὰ χαμένος χρόνος καὶ κόπος, ἀφοῦ παρέμεινε «τὸ ἴδιο ἄσοφος». Στὴ θεολογία δὲν ἔμαθε τὴν ἀξία ποὺ ἔχουν «τὰ ἱερὰ γράμματα τὰ δυνάμενα σοφίσει εἰς σωτηρίαν» (Τιμόθ., γ' 15). Γιατὶ πηλαστήκαμε κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ. Μόνον ὁ ἀγώννας γιὰ τὴν πραγμάτωση αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ καταξιώνει τὴν ζωὴ μας. Ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ «ἱερὰ γράμματα», τὸν διαθέσιμο λόγῳ τοῦ Θεοῦ, ἔχουμε τοὺς βίους τῶν Ἁγίων μας. Ὁ Φάουστ δὲν τὰ ἀξιοποίησε, παρέμεινε χωρὶς θωράκιση πνευματικὴ καὶ ἔπεσε εὐκόλῃ θύμα τοῦ διαβόλου.

Ἐνῶ διαπιστώνει τὴν ἀποτυχία του, δὲν ἀναζητᾷ τὸν σωστὸ δρόμο. Ὁμολογεῖ μιὰν ἄλληλην ἐσφαλμένη ἐπιλογή του, ποὺ προηλειάει τὴν πρόσβαση τοῦ διαβόλου: «Γι' αὐτὸ ἔχω στὴ μαγεία παραδοθεῖ». «*Λύχνος τοῖς ποσί*» του δὲν εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή. Ζεῖ «μὲ μόνο σύντροφο τὸ μαγικὸ βιβλίο τοῦ Νοστράδαμου»

«Ἐσέ, πηγὴ τῶν πάντων στοὺς οὐρανοὺς καὶ Γῆ, πῶς νὰ σ' ἀγγίξω;», ρωτᾷ ὁ Φάουστ. Μιὰ αἰμορροῦσα τὸ ἱμάτιο τοῦ Ἰησοῦ ἀγγίξε καὶ θεραπεύτηκε. Καὶ ἐμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ὄχι μόνον τὸν ἀγγίζουμε, ἀλλὰ τὸν δεχόμαστε στὴν ὕπαρξή μας μεταλαμβάνοντας τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμά Του. «*Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν*» (Ἰωάν., ιδ' 23). Ἐσπούδασε ἐπιστήμες, ἀλλὰ ἀγνοοῦσε τὴν σφύζουσα Ἀλήθεια ὁ Φάουστ.

Φάουστ: «... δὲν θ' ἀγγίξετε καμιά καρδιά, ἂν ὁ λόγος σας δὲν βγαίνει ἀπ' τὴν ψυχὴ σας». Γνωρίζουμε ὅτι βαρύτητα ὁ λόγος ἔχει, ἂν ἔχει βιωματικὸ ἀντίκρουσμα. «... *ὡς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν*» (Ματθ., ε' 19). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προετοιμάστηκε στὴν Ἀραβία, στὴ σιωπὴ, περισυλλογῇ, πρὶν ἀρχίσει τὸ ἱεραποστολικὸ του ἔργο. Οἱ Μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐφοίτησαν στὸ πανεπιστήμιο τῆς ἐρήμου, πρὶν πράξουν καὶ ποῦν ὅσα θαυμαστὰ τοὺς ὀφείλουμε.

Φάουστ: «Μακάριος ἐκεῖνος ποὺ μπορεῖ ἀπὸ τὴν τρικυμία τῆς πλάνης νὰ γλιτώσει». Ὅποιοι τα-

πεινὰ καὶ εἰλικρινὰ ἀναζητᾷ τὴν ἀλήθεια δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τὴν βρεῖ.

Φάουστ: «Στὸ σῆθος μου φωλιάζουν δύο ψυχές· μάχονται νὰ χωρίσουν μ' ἄγρια πάλη». Εἶναι τὸ δοσμένο ἀπὸ τὸν Πλάστη καλὸ καὶ τὸ προγεφύρωμα τῆς βασιλείας τοῦ κακοῦ. «*Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατεύμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ ἀιχμαλωτίζοντί με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου*» (Ρωμ., ζ' 23). Δὲν εἶναι μόνον ὁ Φάουστ ταλαιπώρος. Ἦταν κάποτε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ κάθε ἄνθρωπος. Ἀλλὰ ὁ Χριστιανὸς ἔχει τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ μας στὸν ἀγῶνά του νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ αὐτὸ τὸ μόρφωμα τοῦ κακοῦ, τὸ «παρὰ φύσιν».

Κάποιες στιγμὲς τὸ καλὸ ὑπερτερεῖ μέσα μας. Τὸ λέει καὶ ὁ Φάουστ: «Τώρα μὲς στὴν καρδιά μου ὀρθώθηκαν ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ». Εἶναι οἱ δύο πρῶτες καὶ βασικὲς ἐντολές. Μακάριοι ὅσοι τὶς βιώνουν σὲ συνεχῶς αὐξανόμενο βαθμό.

Παρὰ τὶς πλάνες του, ὁ Φάουστ μᾶς συμβουλεύει: «Ἄν θὲς ν' ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ τὴ φρίκη, πρόστρεξε στὴν Καινὴ Διαθήκη».

Μεφιστοφελῆς: «Ἄπ' ἔξω ὁ σκύλος μπόρεσε νὰ μπεῖ, μὰ ἀπὸ μέσα ὁ διάολος εὐκόλῃ δὲν βγαίνει». «Τοῦτο τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ» (Ματθ., ιζ' 21). Καὶ γιὰ νὰ μένει ἔξω, ἐπαγρύπνηση καὶ ἀγῶνας.

Μεφιστοφελῆς: «Κανένα ἐμεῖς δὲν ξεγελάμε». Κάνουν καὶ τίποτε ἄλλο; Ὅσοις μποροῦν τοὺς ξεγελάνε.

Φάουστ: «Τῆς σκέψης μου τὸ νῆμα ἔχει ἀφανιστεῖ, ἡ γνώση πρὸ πολλοῦ μ' ἔχει ἀηδιάσει». Ἡ ἀπόκτηση γνώσεων δὲν ἱκανοποιεῖ τὶς δίψες τοῦ ἀθέατου οὐσιαστικοῦ «εἶναι» μας. Μόνον ὁ Πλάστης μας μπορεῖ νὰ μᾶς χορτάσει.

Μεφιστοφελῆς: «Μὰ ὄρια δὲν σοῦ ἔβαλε κανεὶς, μπερεῖς ν' ἀρπάξεις ὅ,τι θέλεις· θὰ τὸ γληντήσουμε». «Μὴν εἶσαι ἀνόητος, βούτα σὲ ὅλα τοῖς μὲν». Ἡ δῆθεν ἐλευθερία, ποὺ χαλκεύει δεσμά, ποὺ ὀδηγεῖ στὴ δουλεία.

Μὲ τὸ στόμα τῆς Μαργαρίτας ὁ Γκαῖτε μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι καὶ τὸ φυσικὸ περιβάλλον δὲν μένει ἀλώβητο ἀπὸ τὸ κακὸ ποὺ μὲ τὴν ἀποστασία μας ἐπροκαλέσαμε. «Μὲ πνίγει ἐδῶ ὁ ἀέρας, μὲ πηλακώνει, κι ὅμως δὲν κάνει τόση ζέστη ἔξω». Τὴν πλησιάζουν Μεφιστοφελῆς καὶ Φάουστ, προσωποποίηση τοῦ κακοῦ.

Ἡ γειτόνισσα Μάρθα φοράει στὴ Μαργαρίτα τὰ ἀκριβὰ κοσμήματα ποὺ ὁ Μεφιστοφελῆς ἔβαλε στὸ προσκέφαλό της: «Ἀλήθεια εἶσ' εὐτυχισμένο

πλιάσμα». Τρομάρα μας, ἂν πιστεύουμε ὅτι ἐξωτερικὰ στολίδια ἢ πλοῦτη μᾶς κάνουν εὐτυχισμένους. Ἀναπλήρωση τοῦ κενοῦ ποῦ προκαλεῖ ἡ ἀπώλεια τοῦ ἐσωτερικοῦ πλοῦτου. Ἀπὸ τότε ποῦ βγήκαμε ἀπὸ τὸν Παράδεισο, ἀντὶ νὰ ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴν ἀνάκτηση τοῦ εἶναι, ἐκδαπανούμεστε στὴν ἐπέκταση τοῦ ἔχειν!

Δὲν χάνει τὴν εὐκαιρία ὁ Μεφιστοφελῆς νὰ κατηγορήσει τὴν Ἐκκλησία γιὰ φιλοχρηματία. Οἱ ἀδυναμίες καὶ ἀτέλειές μας, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν,

ἀντισταθήκαμε στὸν διάβολο καὶ ἐπέσαμε πολλὲς φορές. Κανένας ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀναμάρτητος. Μᾶς λὲς ὅτι ἐσπούδασες κάποιες ἐπιστῆμες. Δὲν ἀρκοῦν οἱ θεωρητικὲς γνώσεις. Ἀκόμη καὶ ἡ γνώση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ δὲν ἀρκεῖ. Συμφέρον μας εἶναι νὰ τὸ ἐφαρμόζουμε. Καὶ νὰ μὴν ξεχνᾶμε τὴν προτροπὴ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν: «ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδίας τοῦ διαβόλου...» (Ἐφεσ., στ' 11).

Δὲν σὲ κατακρίνουμε, Φάουστ, γιὰ τὴν ὑποδούλωσή σου στὸν σατανᾶ, οὔτε γιὰ τὸ κακὸ ποῦ προκάλεσες ὡς ὄργανό του.

Εἴμαστε Χριστιανοὶ καὶ θυμόμαστε τὴ συμβουλὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις» (Φιλιπ., δ' 5).

Στὸ πρόσωπό σου ἀναγνωρίζουμε τὸν ἑαυτό μας, γιὰτὶ ἀπὸ ἀδυναμία ἢ πλάνη δὲν ἀντισταθήκαμε στὸν διάβολο καὶ ἐπέσαμε πολλὲς φορές.

Κανένας ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀναμάρτητος.

δίνουν ἀφορμὲς νὰ δυσφημίζεται, νὰ διαβάλλεται ἡ Πίστη καὶ ἡ Ἐκκλησία, νὰ βλασφημεῖται ὁ Θεός. «Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι...» (Ρωμ., β' 24).

Δὲν σὲ κατακρίνουμε, Φάουστ, γιὰ τὴν ὑποδούλωσή σου στὸν σατανᾶ, οὔτε γιὰ τὸ κακὸ ποῦ προκάλεσες ὡς ὄργανό του. Εἴμαστε Χριστιανοὶ καὶ θυμόμαστε τὴ συμβουλὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις» (Φιλιπ., δ' 5). Στὸ πρόσωπό σου ἀναγνωρίζουμε τὸν ἑαυτό μας, γιὰτὶ ἀπὸ ἀδυναμία ἢ πλάνη δὲν

Ὁ Γκαίτε δὲν παρουσιάζει, Φάουστ, ἀπελευθέρωσή σου ἀπὸ τὸν Μεφιστοφελῆ. Εὐχόμαστε νὰ μετανόησες καὶ νὰ ἐπέστρεψες στὴ χώρα τῆς ἐλευθερίας τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Πατέρα, ὅπως ὁ ἄσωτος υἱός. Εὐχόμαστε καὶ ἐμεῖς νὰ ἀπελευθερωνόμαστε ἀπὸ τὴν ἐπήρεια τοῦ πανούργου ἐχθροῦ μας καὶ ἡ ζωὴ μας, ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ, νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὸν λόγο καὶ τὴ ζωὴ τοῦ Λυτρωτῆ μας, τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΝΙΚΟΣ ΤΣΙΡΩΝΗΣ

Παρέα με τὸν ἑαυτό μου καὶ τὶς σκέψεις μου

Γύρισα σπίτι ἀπὸ ἑξωτερικὲς δουλειές, τέλη Νοεμβρίου, καὶ ἐνῶ ὁ μῆνας αὐτὸς, ποὺ συνήθως εἶναι προμῆνυμα χειμῶνα, θυμίζει μᾶλλον γλυκὸ φθινόπωρο. Τόσο ποὺ ἐνιωθα ἰδρωμένα, ἔτσι ποὺ εἶχα ντυθεῖ ἀνάλογα γιὰ τὴν ἐποχὴ. Τὸ μόνο ποὺ εἶχε αὐτὸς ἡ μῆνας εἶναι ὅτι ὄλο καὶ μικραίνει τὶς ἡμέρες του.

Ἄλληλα καὶ κάθισα στὴν κλειστὴ μπαλκονόπορτα, ἀπολαμβάνοντας τὸν ἥλιο τοῦ μεσημεριοῦ.

Ὅποτε ἄκουσα τὶς σκέψεις μου νὰ μοῦ λένε: «Θέλεις νὰ ξεχάσεις ὅτι ἔρχεται ὁ χειμῶνας; Δὲν τὸν ἀγαπᾷς;» Συνῆλθα καὶ ἀπάντησα: «Ἔ! πῶς νὰ τὸ κάνουμε, δὲν τὸν συμπαθῶ κάπως. Ἔτσι ποὺ ἔχω μεγαλώσει κιόλας, δὲν εἶναι καὶ πολὺ εὐκόλο νὰ τὸν ἀντιμετωπίζω».

ἔχεις», μοῦ ἀπάντησαν, «βάλτε καὶ τὸν Δεκέμβριο», μάλιστα. «Ποῦ τὸ βρίσκετε τὸ κακό;» «Σκέψου, σὰν ἔχει κάποιος δουλειά, ἢ ἄλλες σκοτοῦρες, κι ἐσύ νὰ ἀρχίζεις τὰ “Χρόνια πολλὰ, τί κάνουν στὸ σπίτι, ἀν εἶναι ὄλο καλὰ κλπ.”. Οἱ ἄνθρωποι μπορεῖ καὶ μὲ τὶς σκοτοῦρές τους νὰ ἔχουν ξεχάσει

μερικὲς φορές καὶ τὴ γιορτὴ τὴν ἴδια. Καὶ νὰ σοῦ ἀπαντήσουν μὲ ἓνα ξέρω εὐχαριστῶ!»

Τί νὰ πῶ, κάποιες φορές μπορεῖ νὰ σοῦ ἀπαντήσουν μὲ ἓνα ξέρω εὐχαριστῶ! Τί νὰ πῶ, ὅτι κάποιες φορές τὸ ἀντιμετωπίζω καὶ αὐτό; Ἄλλὰ πῶς νὰ τὸ κάνω, ποὺ ἐγὼ ἔχω τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπικοινωνίας καὶ τὸ ξεχνῶ. Ἄλλὰ εὐτυχῶς ποὺ δὲν τὸ συναντῶ συχνά. Πολλοὶ μὲ εὐχαριστοῦν μάλιστα ποὺ τοὺς θυμήθηκα, καὶ ἔτσι ἴλεμε καὶ περισσότερα...

Γιὰ λίγo οἱ σκέψεις μου σιῶπησαν,
καὶ ἐγὼ βρῆκα τὴν εὐκαιρία νὰ σᾶς εὐχηθῶ,
ἀγαπητὲς μου φίλες, καλὰ Χριστούγεννα, καλὲς γιορτὲς,
μὲ ὑγεία καὶ χαρά, καὶ μὲ τὸ καλὸ νὰ δεχτοῦμε
τὸν καινούργιο χρόνο, ποὺ εὐχομαί
νὰ εἴμαστε καλὰ καὶ νὰ τὰ ξαναποῦμε.

Γιὰ λίγo σώπασαν, ἀλλὰ ἐπανῆλθαν οἱ σκέψεις μου δριμύτερες. «Μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει συχνὰ ἐξόδους λόγw τοῦ κρύου, ἔχεις ὅμως τὸ τηλέφωνo».

Σκέφτηκα τὴ ἄραγε θὰ ἔλθγαν τώρα οἱ σκέψεις μου, τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιλογίας, καὶ περίμενα νὰ ἀκούσω.

«Ἐσὺ ἔχεις συντροφιά τὸ τηλέφωνo, ἢ κάνω λάθος;». «Ἔ! τί κακὸ εἶναι αὐτό, τώρα μάλιστα ποὺ ὁ Νοέμβριος ἔχει πολλὲς γιορτὲς». «Δίκιο

Γιὰ λίγo οἱ σκέψεις μου σιῶπησαν, καὶ ἐγὼ βρῆκα τὴν εὐκαιρία νὰ σᾶς εὐχηθῶ, ἀγαπητὲς μου φίλες, καλὰ Χριστούγεννα, καλὲς γιορτὲς, μὲ ὑγεία καὶ χαρά, καὶ μὲ τὸ καλὸ νὰ δεχτοῦμε τὸν καινούργιο χρόνο, ποὺ εὐχομαί νὰ εἴμαστε καλὰ καὶ νὰ τὰ ξαναποῦμε.

ΛΙΤΣΑ ΑΠΑΛΑΚΗ

Βιβλιοπαρουσίαση

Τὸ Συναξάρι τοῦ Μεγάλου Λιμανιοῦ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΓΑΛΕΤΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΝ ΠΛΩ,
ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2024,
14 x 21, 466 σελ.

Τὸ υπέροχο βιβλίο *Τὸ Συναξάρι τοῦ Μεγάλου Λιμανιοῦ* εἶναι ἓνα ταξίδι στὸν Πειραιᾶ, τὸ μεγάλο πανάρχαιο λιμάνι μας, καὶ στὶς Τεχνικὲς Σχολές «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος». Τιμονιέρης στὸ ὥραϊο αὐτὸ ταξίδι στὸ ὁποῖο ἔχουμε προσκληθεῖ εἶναι ὁ συγγραφέας Νίκος Γαλέτας. Ἄς ρουφήξουμε, λοιπόν, τὸν καθάριο θαλασσινὸ ἀέρα ποὺ μᾶς χαρίζει ἡ μοναδικὴ πένα του. Τὸν γνωρίζουμε ὡς ἓναν ἐξαιρετὸ ἐπιστήμονα τῶν πρακτικῶν καὶ μηχανολογικῶν ἐφαρμογῶν. Ξεφυλλίζοντας, ὅμως, τὸ βιβλίο του, ἀναγνωρίζουμε ἓναν σπάνιο λογοτέχνη. Ἡ τεχνικὴ του, λοιπόν, κατάρτιση, συνταιριασμένη μὲ τὴ βαθιὰ θεολογικὴ καὶ βιω-

ματικὴ του παιδεία, βλέπουμε νὰ δημιουργεῖ ἓνα ἀμάληγμα μὲ ἐξαιρετὸ ἀποτέλεσμα. Ἐνα βιβλίο τὸ ὁποῖο ἐμπνέεται, φωτίζεται καὶ ἀρδεύεται ἀπὸ τὴν Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη, χρησιμοποιώντας κείμενά τους ὡς στολίδια διαφωτιστικὰ καὶ καλλιωπιστικὰ, συνταιριασμένα μὲ ἓναν ὀλιόδροσο λόγο, παίρνοντας βεβαίως τὸν ἐρεθισμὸ ἀπὸ γεγονότα συγκλονιστικὰ, ποὺ τὰ ἔζησε καὶ πρωταγωνίστησε σὲ αὐτά. Ἔτσι τὸ βιβλίο αὐτὸ διαθέτει καὶ τὸ τεκμήριο τῆς αὐθεντικότητας καὶ τῆς ἀλήθειας.

Θέλω, ὅμως, στὸ σημεῖο αὐτὸ, μὲ τὴν ἄδειά σας, νὰ ξεφύγω λίγο ἀπὸ τὸν στόχο τῆς παρουσίαιστος τοῦ βιβλίου. Νιώθω πὼς εἶμαι 16 χρονῶν, τότε ποὺ ἡ ἀγάπη τοῦ Σωτῆρα μας ἔριξε τὴ σαγήνη Του καὶ ψάρεψε ἓνα παιδόπουλο. Ἦταν Σαρακοστὴ τοῦ 1953. Ἡ πρόσκληση ποὺ ἔλαβα ἦταν νὰ βρεθῶ στὸ Καρύτση 14, σὲ μιὰ νεανικὴ γιορτῆ. Δὲν χόρταινα ν' ἀκούω πρωτόγνωρα πράγματα. Στὸ τέλος ἔπρεπε νὰ πάρω τὸ πράσινο λεωφορεῖο, Σύνταγμα-Πειραιᾶς, γιὰ τὸ σπίτι μας. Μέναμε τότε στὶς Τζιτζιφιές. Στὸ ἴδιο λεωφορεῖο ὑπῆρχαν –τυχαίως!!! βάλλτε ὅσα θαυμαστικὰ θέλητε– ἓνα μπουκέτο κοριτσόπουλα, χαρούμενα, λίγο φωνακλάδικα στὰ γέλια τους. Τὶς κοίταξα καὶ εἶδα τὸ σημάκι στὸ πέτο. Τὶς πλησίασα. Δὲν σᾶς λέω τίποτε ἄλλο. Ἦταν κάποιες ἀπὸ ἐσᾶς, τὶς ἀναγνώστριες αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ. Ἀνάμεσά σας μεγαλωμένες. Μαίρη Φρυδᾶ-Παπαγεωργίου, Ἐλένη Παπαγεωργίου-Φιλοσοφῶφ, Αὐγουστίνα Ζαμπέλη-Οἰκονόμου, Μαρία Μενδρινοῦ-Ζαννῆ, Αἰβαλιώτου-Φούφλια κλπ. Μὲ ἀγκάλιασαν. Σᾶς θυμίζω πὼς ἦταν Σαρακοστὴ. Μὲ κάλεσαν τὴν Κυριακὴ νὰ πάω στὴν Ἁγία Αἰκατερίνη γιὰ τὸν Νυμφίο. Ποῦ νὰ ξέρω ἐγὼ τί εἶναι ὁ Νυμφίος... Ἐκεῖνο τὸ βράδυ, μέσα στὸ ἀπόητο σκοτάδι ,καὶ νά! *Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται...* καὶ τὰ δάκρυά μου νὰ φτάνουν μέχρι τὸ δάπεδο... Ἔτσι ὁ ἀόρατος τοῦ Κυρίου μας σύνδεσμος, ὁ ὁποῖος συνδέει χωρὶς ἐμπόδια ὄρες, χρόνους καὶ γεγονότα, μὲ φέρνει νὰ γράφω σὲ αὐτὲς τὶς σελίδες... Ἄς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη τῶν ἀγαπημένων αὐτῶν ψυχῶν. Ὁ Πειραιᾶς εἶναι γιὰ ἐμένα συνδεδεμένος οὕτω πως καὶ μὲ πολλὰ ἄλλα ἀπρόσμενα γεγονότα, ποὺ δὲν εἶναι τῆς παρουσίαιστος. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν γνωριμία υπέρροχων ἀνθρώπων...

Ζητώ συγνώμη για την παρέκβαση, ἀλλὰ τὸ αἰσθανόμουν ὡς ἐξομολογητικὴ ἀνάγκη, ἀφοῦ μοῦ δόθηκε ἡ τιμὴ καὶ εὐκαιρία νὰ γράφω σὲ αὐτὲς τὶς σελίδες, νὰ ἐκφράσω ἓνα μεγάλο εὐχαριστῶ καὶ στὴ ζεστὴ Πειραιώτικη φωλιά, τὸν «Πειραιϊκὸ Φάρο», ἡ ὁποία ἀγκάλιασε καὶ ἐλπίζω πῶς θὰ συνεχίσει ἐπὶ πολλὰς δεκαετίες νὰ στηρίζει τὰ νιάτα τῆς περιοχῆς, καὶ ὄχι μόνον. Καὶ μέσα ἀπὸ τὸ *Συναξάρι τοῦ Μεγάλου Λιμανιοῦ* τοῦ κ. Γαλιέτα ξανασυνάντησα πολλοὺς ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς καὶ ἀγαπημένους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι μὲ ἀπόλυτη ἀνιδιοτέλεια –τὸ τονίζω αὐτό– πρόσφεραν τὰ νιάτα τους, τὶς ὥρες τους, τὸν κόπο τους, τὴν ψυχὴ τους, γιὰ νὰ λειτουργήσει αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἀγάπης τὸ ὁποῖον ἠγόταν Τεχνικὲς Σχολὲς « Ἀπόστολος

λιῶν, ἕως καὶ φροντιστηριακὴ ὑποστήριξη πρὸς τοὺς μαθητὲς ποὺ παρουσίαζαν ἀδυναμίες. Ἐπίσης καὶ προσωπικὰ ἰατρικὰ τους προβλήματα ἀντιμετωπιζόνταν ἀπὸ φίλους ἰατροὺς, καθὼς ὑπῆρξε καὶ συστηματικὴ ἰατρικὴ μέριμνα. Ἀλλὰ καὶ δικαστικὰ θέματα λύνονταν ἀπὸ νομικοὺς, συνεργάτες τῆς Σχολῆς. Δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχει σχολεῖο τὸ ὁποῖο νὰ βοηθᾷ συστηματικὰ, ἐκτὸς τῶν παραπάνω, καὶ τοὺς γονεῖς σὲ σειρὲς μαθημάτων, γιὰ νὰ γίνονται καλλίτεροι γονεῖς καὶ νὰ ἀντιμετωπίζουν σωστὰ τὰ ἐφηβικὰ προβλήματα τῶν παιδιῶν τους, γιὰ τὴ σωστὴ διαπαδαγωγήσῃ τους.

Δὲν πρέπει νὰ παραλείψουμε πῶς ὑπῆρχαν ἐθελόντριες Κυρίες τῆς Προνοίας, οἱ ὁποῖες ἀκούραστα ἐπισκέπτονταν τὰ σπῖτια τῶν φοιτούντων

“Ὅλη τούτη ἡ προσπάθεια δὲν στηριζόταν μόνο στὴν ὠραιολογία, ἀλλὰ ἐμπνεόμενη ἀπὸ πνευματικὲς ἀξίες ἐπέδιωσε τὴ βελτίωση τῆς σκληρῆς καθημερινότητος τῆς ζωῆς τῶν μαθητῶν, διδάσκοντάς τους, μαζὶ μὲ τὴ χρῆση τῶν ἐργαλείων καὶ τῶν μηχανῶν, τὴν πνευματικὴ τέχνη τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ παιδείας. Βασικὸ θεμέλιο τῆς σχολῆς ἦταν νὰ μεταδώσει τὸ μήνυμα τοῦ Χριστοῦ στὶς ψυχὲς τῶν παιδιῶν. Νὰ τὰ διδάξει πῶς νὰ κολλυμπήσουν στὴ ζωὴ μὲ ἐφόδια τόσο ἐπαγγελματικὰ ὅσο καὶ πνευματικὰ. Δὲν ἐνδιαφερόταν ἡ Σχολὴ νὰ δώσει μόνο πτυχία, ἢ μόνο τεχνικὲς γνώσεις κ.τ.ῶ., ἀλλὰ νὰ δημιουργήσει προσωπικότητες στὶς ὁποῖες ἡ Πίστη θὰ εἶναι ὁ ὑποστηρικτικὸς τους πυλῶνας.

Παῦλος». Ὑποστηριγμένο, βεβαίως, καὶ ἀπὸ πολλοὺς μὴ Πειραιῶτες ἀνθρώπους τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ἀγάπης.

1600 παιδιά!!! 1600 ψυχὲς ποὺ ἀναζητοῦσαν ἡμᾶν, 1600 προβλήματα.

“Ὅ,τι καὶ νὰ γράψουμε ἐμεῖς ἐδῶ, δὲν θὰ μπορούμε νὰ δείξουμε τὸ πῶς δούλησαν οἱ ἀνθρωποὶ τῆς σχολῆς αὐτῆς. Μόνο ὅταν τὸ διαβάσετε μέχρι τὴν τελευταία σελίδα, θὰ νιώσετε ποῖα ἐργασία ἐγίνε κατὰ τὸ διάστημα τῆς λειτουργίας τῶν σχολῶν.

Ἦταν ἓνα σχολεῖο τὸ ὁποῖο κάλυπτε οὐσιαστικὲς ἀνάγκες μαθητῶν. Ἀκόμη καὶ τὴ συμπληρωματικὴ διατροφή τους, τὴν κάλυψη γραμματικῶν ἐλλείψεων, προβλημάτων ἐκ μαθησιακῶν τους δυσκο-

παιδιῶν τους, μὲ στόχο μέσα ἀπὸ τὴ γνωριμία καὶ τὴ συζήτηση μὲ τοὺς γονεῖς νὰ λύνονται μεγάλα οἰκογενειακὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα βασάνιζαν, κυρίως, τὶς ψυχὲς τῶν παιδιῶν τους. Ὑπάρχει ἄραγε στὴν Πατρίδα μας σήμερα ἢ καὶ στὸν κόσμον τέτοιο σχολεῖο; “Ὅλα αὐτὰ –νὰ τὸ τονίσουμε– σὲ ἐθελοντικὴ βάση.

Καὶ ὅλη τούτη ἡ προσπάθεια δὲν στηριζόταν μόνο στὴν ὠραιολογία, ἀλλὰ ἐμπνεόμενη ἀπὸ πνευματικὲς ἀξίες ἐπέδιωσε τὴ βελτίωση τῆς σκληρῆς καθημερινότητος τῆς ζωῆς τῶν μαθητῶν, διδάσκοντάς τους, μαζὶ μὲ τὴ χρῆση τῶν ἐργαλείων καὶ τῶν μηχανῶν, τὴν πνευματικὴ τέχνη τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ παιδείας.

Βασικό θεμέλιο τῆς σχολῆς ἦταν νὰ μεταδώσει τὸ μήνυμα τοῦ Χριστοῦ στὶς ψυχὲς τῶν παιδιῶν. Νὰ τὰ διδάξει πῶς νὰ κολυπήσουν στὴ ζωὴ μὲ ἐφόδια τόσο ἐπαγγελματικὰ ὅσο καὶ πνευματικά.

Δὲν ἐνδιαφερόταν ἡ Σχολὴ νὰ δώσει μόνο πτυχία, ἢ μόνο τεχνικὲς γνώσεις κ.τ.δ., ἀλλὰ νὰ δημιουργήσει προσωπικότητες στὶς ὁποῖες ἡ Πίστη θὰ εἶναι ὁ ὑποστηρικτικὸς τοῦ πυλώνα. Γιὰ νὰ πετύχει ἕνα τέτοιο ἀποτέλεσμα, εἶχε ὡς πρῶτο μέλημα νὰ ὀδηγήσει τὰ παιδιά στὴν θεία Λατρεία, τὴν Ἐξομολόγηση καὶ Θεία Κοινωνία. Στὸν τομέα αὐτὸν εἶχε σπουδαίους πνευματικούς, οἱ ὁποῖοι καὶ συνείργησαν οὐσιαστικὰ στὴν ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ στόχου. Οἱ ἐκτὸς τῶν μαθημάτων ἐκδηλώσεις ἦταν ἐμπνευσμένες καὶ συγκλονιστικές.

στὸ ἔργο αὐτό, ἀλλὰ δὲν καταγράφονται σὲ αὐτὸ τὸ βιβλίο, εἶναι ὅμως καταγεγραμμένοι στὸ μεγάλο βιβλίο τοῦ Οὐρανοῦ. Ἴσως κρύβονται καὶ κάποιοι ἀνάμεσα σὲ αὐτοὺς ποὺ διαβάζουν αὐτὲς ἐδῶ τὶς γραμμές...

Ἕνα κομμάτι τῆς ζωῆς τῆς σχολῆς –ἀνεξίτηλο στὶς ψυχὲς τῶν σπουδαστῶν της– εἶναι οἱ περίοδοι τῆς Κατασκήνωσης στὸν Παρνασσό. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ συγγραφέας γίνεται ἕνας παγκόσμιος μοναδικὸς ζωγράφος τῶν θαυμασιῶν τοῦ Πλάστη μας, μὲ ἔξοχες συνθέσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου γιὰ τὴν ὁμορφιὰ τῆς ἑλληνικῆς φύσης, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ πανέμορφα κείμενα τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Εἶναι ἀπαράμιλλα τὰ κείμενα του, καθὼς περιγράφει τὴν ὁμορφιὰ τῆς πλάσης, ὅπως ξεδι-

Συμπερασματικὰ καὶ ἐπιγραμματικὰ μπορούμε νὰ ποῦμε πῶς, μὲ πολλὴ προσευχὴ καὶ προσοχή, ὅλο αὐτὸ τὸ ἔργο ἀνατέθηκε στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ συνέλαβαν τὴν ἰδέα τῆς δημιουργίας ἐνὸς τέτοιου σχολείου.

Μέσα στὶς πρῶτες ἔγνοιες τοὺς ἦταν ἡ καταφυγὴ, διὰ τῆς Θείας Λειτουργίας, στὴ γνωριμία τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλων ὅσοι συνδέονταν μὲ τὴν πρωτότυπη αὐτὴ προσπάθεια, μὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς Πίστεώς μας.

Παράλληλα καὶ συστηματικὰ, ποτὲ δὲν παραβλήθηκε τὸ καίριο γεγονός τῶν ἀναγκῶν τῶν μαθητῶν, καὶ βεβαίως καὶ τῶν ὑλικῶν τοὺς ἀναγκῶν

Μεγάλῃ μορφῇ γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ συνολικὴ λειτουργία τῆς Σχολῆς ὑπῆρξε ὁ σπουδαῖος ἐκπαιδευτικὸς Ἰωάννης Κολιτσάρας. Ἐπίσης, σὲ πολλὰ σημεῖα ἀναφέρονται οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι μὲ γνώση καὶ αὐταπάρνηση προσέφεραν τὸν καλύτερο ἑαυτό τους. Ἐμεῖς ἂς ἀναφερθοῦμε μόνο στὸν π. Γεώργιο Πικριδᾶ, ὡς τὸν πνευματικὸ ποὺ στήριξε τὶς ψυχὲς τους, ὁ ὁποῖος τότε, καὶ ὡς ὑπεύθυνος τῆς Ἑστίας Ἐργαζομένου Παιδιοῦ στὸν Πειραιᾶ, διέθετε μεγάλη ἐμπειρία. Ὁργάνωνε ἐκδηλώσεις, βοηθοῦσε τὰ ἐργαζόμενα παιδιά, δημιουργοῦσε κατασκηνώσεις καὶ συμπάριστο ἀπὸ παικτὸς στὸ ἔργο τῆς Σχολῆς. Θὰ προτείνω ἐσεῖς νὰ ἀνακαλύψετε τοὺς πολλοὺς ἄλλους οἱ ὁποῖοι συνεισέφεραν

πλῶνεται πάνω στὰ πανέμορφα βουνά μας, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁμορφιὰ τῶν ψυχῶν τόσων νέων παιδιῶν ποὺ ὁ Κύριος τοῦ ἐμπιστεύθηκε νὰ ποιμαίνει καὶ νὰ προστατεύει, ὡς ὁ βοσκὸς τους. Πόσες φορές, μέσα ἀπὸ τὶς ἱστορίες ποὺ καταγράφονται, τὰ βασανισμένα αὐτὰ παιδιά, βρίσκοντας λιμάνι στὴν στοργή του, δὲν τὸν ἀποκαλοῦν Πατέρα, καθὼς ὁ φυσικὸς πατέρας τὰ ἔχει ἐγκαταλείψει!

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἀναφορὲς στὰ σχολικὰ προγράμματα ἀλλὰ καὶ προβλήματα, τὸ βιβλίο κοσμεῖται ἀπὸ ὑπέροχες περιγραφὲς καὶ ἀναφορὲς σὲ ἱστορικὰ γεγονότα ἐθνικοῦ περιεχομένου, καὶ ὑπάρχουν κάποιες σελίδες οἱ ὁποῖες ἔχουν ταξιδιωτικὸ ἐνδιαφέρον.

Είναι θαυμαστό τὸ πῶς, μὲ μεγάλην εὐχέρεια, ὁ συγγραφέας χρησιμοποιεῖ τὴν ἀρχαία λογοτεχνία, τὴ βιβλική, ἀλλὰ καὶ τὴ νεώτερη, μὲ κομψὲς χρήσεις τοῦ λόγου, συνδέοντας τὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς Ἑλλάδας μας μὲ ὅ,τι ὠραιότερο ἔχουν ἀφήσει οἱ αἰῶνες, ὡς μοναδικὴ πιστοποίηση τῆς συνέχειάς μας, τῆς ὁμορφιάς καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Ποιό, λοιπόν, εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς μεγάλης ἐπιτυχίας –τῆς φήμης, ἂν θέλετε– ποῦ ἀπέκτησαν οἱ Τεχνικὲς Σχολῆς «Ἀπόστολος Παῦλος» στὸν κῶρο τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαίδευσης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐργασίας;

Συμπερασματικὰ καὶ ἐπιγραμματικὰ μπορούμε νὰ ποῦμε πῶς, μὲ πολλὴ προσευχὴ καὶ προσοχή, ὅλο αὐτὸ τὸ ἔργο ἀνατέθηκε στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ συνέλαβαν τὴν ἰδέα τῆς δημιουργίας ἐνὸς τέτοιου σχολείου. Μέσα στὶς πρῶτες ἔγνοιες τους ἦταν ἡ καταφυγή, διὰ τῆς Θεῆς Λει-

Δυὸ λόγια ἀκόμη ὡς γενικώτερες σκέψεις. Μπορεῖ κάποιος νὰ πεῖ πῶς κείμενα σὰν αὐτὸ γράφονται γιὰ νὰ ἀναδείξουν τὸ βιβλίον, ὥστε νὰ γίνῃ εὐκόλη ἢ διακίνησή του. Ὅτι δηλαδὴ εἴμαστε ἐδῶ, γιὰ νὰ σᾶς πείσουμε νὰ ἀγοραστεῖ τὸ βιβλίον. Ἔ! λοιπὸν ναί, γι' αὐτὸ εἴμαστε ἐδῶ. Γιὰ νὰ σᾶς ποῦμε ὅτι τέτοιο βιβλίον δὲν ἐκδίδεται συχνά. Δηλαδή, βιβλίον γεμᾶτο ἀλήθειες, βγαλμένο ἀπὸ τὸ καμίνι τῆς ἄδικης πολλῆς φορὲς κοινωνίας, καὶ στὸ ὅποιο ἡ ἀγάπη, ὡς ὑπέροχη δωρεὰ τοῦ Πλάστη μας πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, μπορεῖ νὰ μεταβάλῃ ὅλα τὰ σκοτεινὰ ἀνθρώπινα δεδομένα σὲ ἀραξοβόλι γιὰ Συναξάρια.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ κλείσω τὴν παρουσίαση αὐτὴ μὲ δυὸ λόγια δοσμένα ἀπὸ τὸν ἀξέχαστο Ἅγιον ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, μακαριστὸ Ἀναστάσιο, ἐκλεκτὸ ἀδελφὸ τοῦ συγγραφέα, καθὼς ὁ κ. Γαλιέτας ὑπῆρξε στενὸς του συνεργάτης καὶ συναθλητής:

Παράλληλα καὶ συστηματικὰ, ποτὲ δὲν παραβλήφθηκε τὸ καίριο γεγονὸς τῶν ἀναγκῶν τῶν μαθητῶν, καὶ βεβαίως καὶ τῶν ὑλικῶν τους ἀναγκῶν, ὅπως προαναφέραμε. Ἔτσι, μέχρι καὶ γραφεῖο εὐρέσεως ἐργασίας εἶχε συσταθεῖ στὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ βοηθηθοῦν οἱ μαθητὲς καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ οἱ οἰκογένειές τους.

ουργίας, στὴ γνωριμία τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ ὄλων ὅσοι συνδέονταν μὲ τὴν πρωτότυπη αὐτὴ προσπάθεια, μὲ τοὺς θησαυροὺς τῆς Πίστεώς μας.

Παράλληλα καὶ συστηματικὰ, ποτὲ δὲν παραβλήφθηκε τὸ καίριο γεγονὸς τῶν ἀναγκῶν τῶν μαθητῶν, καὶ βεβαίως καὶ τῶν ὑλικῶν τους ἀναγκῶν, ὅπως προαναφέραμε. Ἔτσι, μέχρι καὶ γραφεῖο εὐρέσεως ἐργασίας εἶχε συσταθεῖ στὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ βοηθηθοῦν οἱ μαθητὲς καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ οἱ οἰκογένειές τους.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ προσπάθησα νὰ σᾶς τὸ παρουσιάσω ἔτσι ἀκριβῶς ὅπως μὲ ἄγγιξε, καὶ μὲ συντάραξε πολλῆς φορὲς, καὶ ἀναφέρομαι σὲ αὐτὸ χωρὶς ἀπαιτήσεις ὑψηλῆς κριτικῆς, διότι δὲν διαθέτω τέτοιες δεξιότητες.

Εἶναι τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖο τὸ πρωτοδιάβασα μέσα στὰ τρένα, στὰ λεωφορεῖα, ἄϋπνη στὸ κρεβάτι, διότι δὲν μπορούσα νὰ τ' ἀφήσω ἀπὸ τὰ χέρια μου καὶ τὴν καρδιά μου. Σᾶς τὸ προτείνω νὰ τὸ χαρίσετε σὲ κάθε ἐκπαιδευτικὸ ποῦ γνωρίζετε, μὴ ποτε φτάσει καὶ σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους αὐτοῦ τοῦ τόπου καὶ ἐμπνευστεῖ γιὰ μιὰ καλύτερη ἐκπαίδευση.

«Στὴν Παλαιστίνην ὑπάρχουν δύο λίμνες. Ἡ Λίμνη τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἡ Νεκρὰ Θάλασσα. Καὶ οἱ δύο τροφοδοτοῦνται ἀπ' τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνη. Ὡστόσο, οἱ δύο λίμνες διαφέρουν. Ἡ πρώτη, τῆς Γαλιλαίας, δέχεται τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνη καὶ στὴ συνέχεια τὰ ἀφήνει νὰ βγοῦν ἀπὸ αὐτὴν, ποτίζοντας τὰ γειτονικὰ ἐδάφη, κάνοντάς τα ἔτσι πλουσία ἐδάφη σὲ βλάστηση. Ἡ δευτέρη λίμνη, ἡ Νεκρὰ Θάλασσα, ὅπως ὀνομάζεται, δέχεται καὶ αὐτὴ τὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνη, ἀλλὰ τὰ κρατᾷ γιὰ τὸν ἑαυτὸ της!!! Καὶ γίνεται ἔτσι μιὰ πικρὴ θάλασσα.

Ἔτσι εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ἄν δέχεται τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ διοχετεύει στὴ συνέχεια καὶ στοὺς γύρω του, τότε παραμένει ζωντανὸς καὶ βοηθάει καὶ τὸν πλησίον. Ἄν δὲν προσφέρει τίποτα καὶ μόνο κλείνεται στὸν ἑαυτὸ του, τότε πνευματικὰ πικραίνεται καὶ πεθαίνει».

Αὐτὸ σᾶς τὸ καταθέτω γιὰ σκέψη...

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΥ-ΓΕΩΡΓΟΥΛΕΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΜΟΥ 2025

ΕΘΝΙΚΑ-ΙΣΤΟΡΙΚΑ-ΕΠΕΤΕΙΑΚΑ

Ἀντώνιος Παπαγιάννης, «Τὸ ἑλληνικὸν ἔστι...», σελ. 58-59 – **Ἄννα Κ. Κορνάρου-Καθαμαρᾶ**, «Ἀπὸ τὰ κλέφτικα τραγούδια», σελ. 60-67 – «26 Ὀκτωβρίου 1912: Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλονίκης», σελ. 202-207 – **Μπέλλα Παρασκευοπούλου**, «Ἡ ἐθνικὴ μας ἐπέτειος», σελ. 78 – **Δέσποινα Χίντζογλου-Ἀμασλίδου**, «Ὁ ἔνδοξός μας Βυζαντινισμός», σελ. 92-97 – «Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα στοὺς αἰῶνες», σελ. 146-148 – **Ἐλένη Παναγιωτοπούλου-Κουρτίδου**, «Ἡ Πόλη τοῦ... Μάν. Ἡ παγκόσμια πολιτιστικὴ ἀκτινοβολία τῆς Πόλης», σελ. 98-99 – «Ἡ 28^η Ὀκτωβρίου σήμερα», σελ. 167-168 – **Γιάννης Κ. Τσέντος**, «Ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια ἀπέναντι στὸν μῦθο. Τὸ κλείσιμο τῶν σχολῶν τῆς Ἀθήνας ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανό», σελ. 100-108 – **Μαρίνα Φραγκάκη**, «Ὅχι!...», σελ. 165-166 – **Γιάννης Ἀνδ. Σαντάρμης**, «Ὁ ἥρωας», σελ. 199-201 – **Ἀσημίνα Κουκιᾶ**, «Ὅταν τὸ φιλότιμο ἔγινε ἐνσυναίσθηση», σελ. 234-235.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ναυσικᾶ Ἰεσσαί Κασιμάτη, «Δρόμος καὶ πλῆξιμο», σελ. 17 – «Μάνες καὶ μάνες...», σελ. 91 – «Δόξα Σοι...», σελ. 214 – **Κική Θέμελη-Βερούχη**, «Τεχνητὴ Νονμοσύνη», σελ. 33 – **Γιάννης Ἀνδ. Σαντάρμης**, «Μὴν κηλαῖς», σελ. 40 – «Ἐνδὸν σκάπτε», σελ. 76 – «Εἰς μνήμην Ζωῆς Ριζοκώστα-Ἀγγέλη», σελ. 123-124 – «Τὸ ἀργάτωμα τοῦ κοπαδιοῦ», σελ. 149-156 – «Ὁ ἥρωας», σελ. 199-201 – «Ἡ Σίβυλλη», σελ. 230-233 – **Κατερίνα Δέφνερ-Καφῆ**, «Στὸ γέρμα τῆς ζωῆς», σελ. 91 – «Ἀκοίμητη Πρεσβεία!», σελ. 135 – **Μαρίνα Φραγκάκη**, «Στὸ Πάσχα τοῦ καλοκαιριοῦ», σελ. 133 – «Ὅχι!...», σελ. 165-166 – **Γεωργία Ἐμμ. Χατζῆ-Σπηλιοπούλου**, «Παμφιλιτᾶτῶ», σελ. 145 – **Ἀδελφὴ Σαρατσιώτου**, «Στὴν Ἀβασσιώτισσα», σελ. 191 – **Γ. Βερίτης**, «Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί», σελ. 209-210.

ΜΟΡΦΕΣ-ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ

Ἄννα Κ. Κορνάρου-Καθαμαρᾶ, «Νόννα. Ἡ μητέρα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου», σελ. 2-9 – **Ἀδελφὴ Σαρατσιώτου**, «Φωτεινὰ μας πρότυπα οἱ μητέρες τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν», σελ. 10-15 – **Ἐλίνα Μαστέλλου-Γιαννάκενα**, «Βιρτζίνια Χὸλ ἢ Μαρι Μονίν. Ἡ πρώτη γυναίκα στὶς Εἰδικὲς Ἀποστολὲς τῶν Συμμάχων, ποὺ καταζητοῦσαν οἱ Γερμανοὶ μὲ μανία», σελ. 38-39 – **Νίκος Τσιρώνης**, «Θαῦμα αἰώνιον», σελ. 79-82 – **Γεωργία Ἐμμ. Χατζῆ-Σπηλιοπούλου**, «*“Κυδάλιμον κήρ”*. Γεώργιος Στυλ. Κορρές (1940-2025)», σελ. 143-145 – «Παμφιλιτᾶτῶ», σελ. 145 – **Γιάννης Κ. Τσέντος**, «Σόφι Σόλ. Μιὰ μορφὴ-πρότυπο», σελ. 179-188 – **Ἐλένη Θεοδώρου**, «Ἀπὸ τὶς πίστες τοῦ τραγουδιοῦ στὴ μοναχικὴ ζωὴ τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἡ ζωὴ τοῦ Διονύσι Θεοδόση», σελ. 196-198.

ΙΑΤΡΙΚΑ

π. Γεώργιος Δορμπαράκης, «Παγκόσμια Ἡμέρα Ψυχικῆς Ὑγείας», σελ. 169-170.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Τριανταφυλλῖα Ἰ. Καζάνη, «Ἡ Τεχνητὴ Νονμοσύνη. Προβληματισμοί», σελ. 23-32 – «Μιὰ προσέγγιση στὸ φαινόμενο τῆς βίας τῶν νέων», σελ. 68-70 – «Σήματα καταληλιθότητας τηλεοπτικῶν προγραμμάτων», σελ. 110 – **Ἐλένη Θεοδώρου**, «Ἐκπαιδευτικὴ ἐμπειρία», σελ. 34-35 – **Ἐλένη Παναγιωτοπούλου-Κουρτίδου**, «Ἀντιρατσιστικὴ ἐκπαίδευση», σελ. 36-37 – «Καταναλωτές... ἀναπολόγητοι», σελ. 56-57 – «Οἱ νέοι διψοῦν...», σελ. 136-137 – **Ἀνθούλα Ναούμη**, «Ἀγάπη στὰ ζῶα», σελ. 41-42 – «Σεβασμὸ καὶ ἀνθρωπιὰ», σελ. 157 – **Ἀδελφὴ Σαρατσιώτου**, «Νιώθω τόσο μόνος!...», σελ. 71-75 – **Σταυρούλα Κουμηνίδου**, «Adolescence. Ὑπάρχει καὶ ὁ ἄλλος τρόπος», σελ. 111-112 – **Ἀντώνιος Παπαγιάννης**, «Τεχνολογικὴ πρόοδος, σπουδὴ καὶ ζωὴ», σελ. 192-195.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ

π. Γεώργιος Δορμπαράκης, «Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου», σελ. 16-17 – «Μάνα, Μάνα Παναγία, Μάνα Ἐκκλησία», σελ. 87-88 – «Παγκόσμια Ἡμέρα Ψυχικῆς Ὑγείας», σελ. 169-170 – «Ἡ τῶν ἐθνῶν προσδοκία», σελ. 215-216 – **Γιάννης Κ. Τσέντος**, «Ἡ χαρὰ τῆς Ἀνάστασης στὴ ζωὴ μας», σελ. 45-47 – **Μαρίνα Φραγκάκη**, «Χριστὸς ἀνέστη! Γιατί κηλαῖς;», σελ. 47 – «Στοῦ ἀπολογισμοῦ τὴν ὥρα», σελ. 109 – «Ὅμως ἐμεῖς σὲ περιμένουμε...», σελ. 221 – **Παρασκευὴ Τσίκου**, «Δέηση στὸν Ἐσταυρωμένο», σελ. 49 – **Ἀθηνᾶ Ντάσιου-Γιάννου**, «Στὴν ἐποχὴ μας...», σελ. 85-86 – **Ἄννα Κ. Κορνάρου-Καθαμαρᾶ**, «*Πεντηκοστὴν ἐορτάζομεν...*», σελ. 113-117 – «*Σκέπη γενοῦ καὶ προστασία... Παρθένε*», σελ. 125-131 – «*Θεὸς ἐφανερῶθη ἐν σαρκί...*», σελ. 222-227 – **Εὐδοκία Μαυρική-Σταυριανοῦ**, «Ἡ διαχρονικὴ πνευματικὴ διάσταση τῆς ἐπισημοσύνης», σελ. 171-177 – **Ναυσικᾶ Ἰεσσαί Κασιμάτη**, «Μὴ ἀγαπᾷς; Δεῖξέ μου το...», σελ. 177-178 – **Ἐλένη Παναγιωτοπούλου-Κουρτίδου**, «Χριστουγεννιάτικοι στρατοκόποι», σελ. 211-212 – **Ἀδελφὴ Σαρατσιώτου**, «Ἦταν φῶτα, χίλια φῶτα, μὰ δὲν ἦταν τὸ Φῶς!...», σελ. 217-220.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΙΚΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Μαρκέλλα, «Ὁ Φιλικὸς Κύκλος ὡς καταφύγιο καὶ δῶρο», σελ. 18 – **Ἡρώ**, «Κύκλος Μελέτης Ἁγίας Γραφῆς. Τὸ ὀξυγόνο τῆς ψυχῆς μου», σελ. 19 – **Εὐφροσύνη**, «Φιλικὸι Κύκλοι: Παράθυρα μὲ θέα τὸν Οὐρανό», σελ. 20-21 – **Ἀφροδίτη Κουτσούγερα**, «Εὐλογημένη ἡ ὥρα!», σελ. 22 – **Νίκη Φωτεινοῦ**, «*“Κύκλος”*: τὸ ὁμορφότερο γεωμετρικὸ σχῆμα», σελ. 22.

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Ἀσημίνα Κουκιᾶ, «Δικαίωμα! Καὶ τὸ δικαίωμα στὴ ζωὴ;», σελ. 77-78 – **Ἐλένη Θεοδώρου**, «Μὲ ἀφορμὴ τὴ Γιορτὴ τῆς Μητέρας», σελ. 89-90 – **Ναυσικᾶ Ἰεσσαί Κασιμάτη**, «Μάνες καὶ μάνες...», σελ. 91.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ-ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

Μαρίνα Φραγκάκη, «*Άνοιξον ἡμῖν, εὐλόγημένη Θεοτόκε...*», σελ. 132-133 – **Δέσποινα Χίντζογλου-Άμασηίδου**, «*Γιορτὴ τῶν ἀγγέλων*», σελ. 213.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Γιάννης Κ. Τσέντος, «*Ναυσικῆς Ἴεσσαί Κασιμάτη, Μία ἢ Μάνα*», σελ. 159 – **Εὐαγγελία Μορφοπούλου-Γεωργουλέα**, «*Νικολάου Ἰ. Γαλιέτα, Τὸ Συναξάρι τοῦ Μεγάλου Λιμανιοῦ*», σελ. 243-246.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Παρασκευή Τσίκου, «*Νέος χρόνος*», σελ. 1 – **Δέσποινα Χίντζογλου-Άμασηίδου**, «*Ένα χαμόγελο γιορτῆς*», σελ. 42 – **Μαρίνα Φραγκάκη**, «*Όταν μιλοῦν τὰ γεγονότα*», σελ. 43 – **Λίτσα Ἀπαλάκη**, «*Συντροφιά με τὸν ἑαυτό μου καὶ τίς σκέψεις μου*», σελ. 44 – σελ. 83 – σελ. 118 – σελ. 158 – σελ. 208 – σελ. 242 – **Σταυρούλα Κουμενίδου**, «*Ἡ μοιρασιά τοῦ Θεοῦ*», σελ. 48 – **Ναυσικῆ Ἴεσσαί Κασιμάτη**, «*Μικρὰ καὶ διάφορα*», σελ. 50-52 – **Γεωργία Ἐμμ. Χατζῆ-Σπηλιοπούλου**, «*Οἱ θρηνωδοῦσες τοῦ Γαλαξειδίου*», σελ. 53-55 – **Μαρία Βουλή**, «*Ὁ Καραγκιόζης. Τὰ βράδια τοῦ καλοκαιριοῦ, ὅπως παλιά*», σελ. 134-135 – **Ἀντώνιος Παπαγιάν-**

νης, «*Έργασία: Παρελθόν, παρὸν καὶ μέλλον*», σελ. 138-139 – **Ἐλένη Θεοδώρου-Τζούμα**, «*Ἀπὸ τὸ Φεστιβάλ Ἑλληνικοῦ Τραγουδιοῦ Θεσσαλονίκης στὸν Διαγωνισμό Τραγουδιοῦ τῆς Eurovision*», σελ. 140-142 – «*Καταγγελία*», σελ. 236 – **Ἀδμαντία Σαρασιώτου**, «*Μνήμες ἀνεξίτητες. Μνήμες ἱερές!... Ἅγιος Στέφανος Ἀττικῆς (Ὁϊόν - Μπογιάτι) (1924-2025)*», σελ. 189-191 – **Γεωργία Ἐμμ. Χατζῆ-Σπηλιοπούλου**, «*Χριστούγεννα με τὴν Πολυάννα*», σελ. 228-229 – **Τάκης Εὐθυμίου**, «*Ἡ προβέντα τῆς νύφης*», σελ. 237 – **Νίκος Τσιρώνης**, «*Θέατρο. "Φάουστ"*», σελ. 238-241.

ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

Εὐαγγελία Μαρσέλλου, «*Εἰρήνη Σαλταπίδα*», σελ. 84 – **Γιάννης Κ. Τσέντος**, «*Ἀλέξανδρος Κακαβούλης (1933-2025)*», σελ. 119-120 – **Μέλη τοῦ Κύκλου Γυναικείων Φιλακῶν τοῦ Τομέα Προνοίας τοῦ Συλλόγου Ὁρθοδόκου Ἐσωτερικῆς Ἐραποστολῆς «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος», «*Ἀναστασία Παπαλεξοπούλου-Χονδροπούλου (1950-2024)*», σελ. 121-122 – **Γιάννης Ἀνδ. Σαντάρμης**, «*Εἰς μνήμην Ζωῆς Ριζοκώστα-Ἀγγέλη*», σελ. 123-124 – **Ἀθηνᾶ Τζώτου-Λεμάνη**, «*Αὐρηλία Στ. Φραγκάκη*», σελ. 160-161 – **Χρυσῆ Δ. Μανωλοπούλου-Τσέντου**, «*Μαθηματῆ (Ματούλια) Χριστογίου*», σελ. 162-164.**

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Παρακαλοῦμε γιὰ τὴν ἐξόφληση τυχὸν ἐκκρεμῶν συνδρομῶν. Ἡ αὔξηση τοῦ κόστους ταχυδρομῆσης θὰ μᾶς ὑποχρεώσει, προκειμένου νὰ μὴν αὐξήσουμε τὸ ποσὸ τῆς ἐτήσιας συνδρομῆς, νὰ διακόψουμε συνδρομὲς με συσσωρευμένες ὀφειλές.

Ἡ ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς μπορεῖ νὰ γίνει με τοὺς ἑξῆς τρόπους:

Γιὰ συνδρομὴ Ἐσωτερικοῦ

α) Μὲ κατάθεση στὴν τράπεζα Eurobank, στὸν λογαριασμὸ ποὺ διατηρεῖ ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίων ὑπ' ἀριθμ.: 0026-0201-94-0100366081 (IBAN: GR1102602010000940100366081).

Νὰ ζητᾶτε νὰ σημειώνεται ρητῶς τὸ ὄνοματεπώνυμό σας (καὶ μόνον) στὴν Αἰτιολογία.

β) Στὰ ΕΛΤΑ με ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ στὴ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ (Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα). Προβλέπεται ἐπιβάρυνση με ταχυδρομικὰ τέλη.

γ) Στὰ ΕΛΤΑ με ἔντυπο ταχυπληρωμῆς ποὺ συναποστέλλεται με τὸ τελευταῖο τεῦχος κάθε χρονιᾶς γιὰ ὅσους ἔχουν ὀφειλὴ.

Σὲ αὐτὴν τὴν περίπτωση ἂν προβλέπεται ἐπιβάρυνση με ταχυδρομικὰ τέλη.

δ) Στὰ Βιβλιοπωλεῖα «ΖΩΗ» καὶ συνεργαζόμενα βιβλιοπωλεῖα.

ε) Σὲ κατὰ τόπους συνεργάτες καὶ ἀντιπροσώπους, οἱ ὁποῖοι καὶ θὰ κόβουν σχετικὲς ἀποδείξεις.

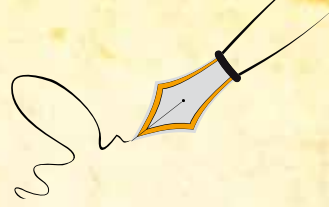
Γιὰ συνδρομὴ Ἐξωτερικοῦ

Παρακαλοῦμε μὴν ἀποστέλλετε ἐπιταγές, γιὰτὶ ἀδυνατοῦμε νὰ τὶς εἰσπράξουμε. Ἡ συνδρομὴ μπορεῖ νὰ κατατεθεῖ με τραπεζικὸ ἔμβασμα. Τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ χρειαστεῖτε εἶναι:

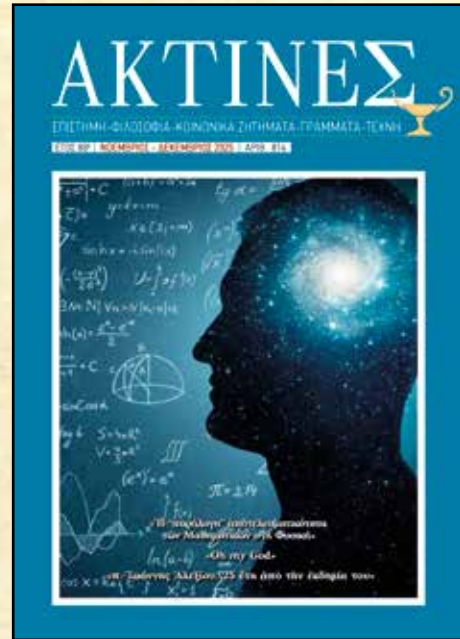
– IBAN: GR1102602010000940100366081

– BIC/Swift Code: ERBKGRAA

ΠΡΟΣΟΧΗ! Ὄταν κατατίθεται ἓνα ποσὸ στὸν τραπεζικὸ λογαριασμὸ, χωρὶς νὰ ἀναγράφεται στὴν Αἰτιολογία τὸ ὄνοματεπώνυμο τοῦ συνδρομητῆ / τῆς συνδρομητριάς (ἀκόμη καὶ ἂν ἀναγράφεται: «Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος συνδρομὴ 2026» ἢ ὅ,τι ἄλλο), δὲν εἴμαστε σὲ θέση νὰ γνωρίζουμε ποιά συνδρομὴ ἀφορᾷ τὸ συγκεκριμένο ποσὸ! Ἄν τυχὸν ἔχετε κάνει κατάθεση, ἀλλὰ ἔχετε ἀμελήσει νὰ καταγράψετε τὰ στοιχεῖά σας στὴν Αἰτιολογία, παρακαλοῦμε ἐπικοινωνήστε με τὰ γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ (κατὰ πρότιμη με μήνυμα ἠλεκτρονικοῦ ταχυδρομείου), γιὰ νὰ μᾶς ἐνημερώσετε καὶ νὰ μπορέσουμε νὰ πιστώσουμε σωστὰ τὸ ποσὸ.

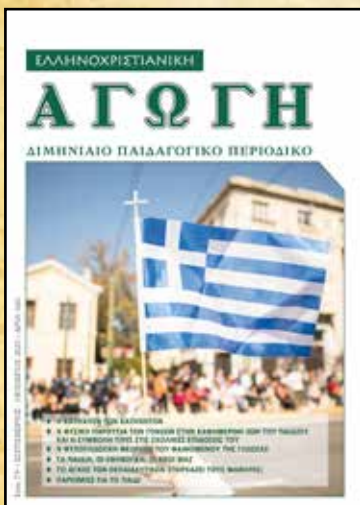

Ήξιζει νά διαβάσετε

Τό μηνιαίο Ὁρθόδοξο Χριστιανικό Περιοδικό μέ τήν ἱστορία τῶν 100 χρόνων του κοντά στόν ἑλληνικό λαό.

Τό περιοδικό γιά τήν Ἐπιστήμη, τὰ Γράμματα καί τήν Τέχνη, μέ τό ἔνδοξο παρελθόν καί τό δυναμικό “παρών” στίς μάχες του κατά τοῦ ὕλισμου καί τῆς ἀπιστίας.

Ἐνα περιοδικό – πολύτιμος συμπαράστατης γιά ἐκπαιδευτικούς καί γονεῖς.

Νεανικό περιοδικό τῆς “Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως” – μέ τόν ἐνθουσιασμό τῆς νεότητος καί τῆ σφραγίδα τῆς πίστεως καί τῆς παιδείας.

Τό μηνιαίο παιδικό περιοδικό πού κυκλοφορεῖ ἀπό τό 1946 – ἕνας πολύτιμος πνευματικός φίλος γιά τὰ Ἑλληνόπουλα.

ΠΑΡΩΡΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
ΚΕΜΠ.ΑΘ
Αριθμός Άδειας
1754

«Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ.Τ. 10561
ΑΘΗΝΑ

Άξίζει νά διαβάσετε

Τό Όδοιπορικό τῆς Πρόνοιας

Συνεργαζόμενα Χριστιανικά Σωματεία «Ο Άπόστολος Παῦλος»

Έκδόσεις «Δαμασκός»

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ
«Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»

ΤΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Η ΚΑΤ' ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ ΑΣΚΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΜΠΡΑΚΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΑΓΓ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ - ΜΑΛΑΜΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»